โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า
เมืองเก่าภูเก็ต

สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๖๐/๑ ซอยพิบูลวัฒนา ๗ ถนนพระรามที่ ๖
พญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
www.onep.go.th

ISBN: 978-616-316-353-0

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สารบัญ

		หน้า
1.	**ความเป็นมา**	**1**
2.	**กรอบแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า**	**3**
	2.1 การบริหารจัดการ	3
	2.2 การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	4
	2.3 การอนุรักษ์โบราณสถานและสถานที่ที่มีคุณค่าและความสำคัญ	4
	2.4 การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน	4
	2.5 การควบคุมการก่อสร้างและดัดแปลงอาคาร	5
	2.6 การควบคุมกิจกรรมบางประเภทที่ไม่เหมาะสม	5
	2.7 มาตรการด้านอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า	5
3.	**หลักการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า**	**6**
	3.1 การเก็บรวบรวมและศึกษาวิเคราะห์หลักฐานและข้อมูล	6
	3.2 การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าความสำคัญองค์ประกอบของเมือง	7
	3.3 การระบุหรือกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า	7
	3.4 การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น	8
4.	**ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต**	**8**
	4.1 ความสำคัญของพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต	8
	4.2 องค์ประกอบของเมืองเก่าภูเก็ต	21
	4.3 ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต	29
	4.4 เขตพื้นที่ (Zoning) ภายในขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต	31
	4.5 พื้นที่ต่อเนื่องเมืองเก่าภูเก็ต	34
5.	**แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าภูเก็ต**	**38**
	5.1 แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาทั่วไป	38
	5.2 แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสำหรับเขตพื้นที่ (Zoning)	41
บรรณานุกรม		**45**

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ภาคผนวก

ผ.1 ข้อมูลที่สำคัญของพื้นที่เมืองภูเก็ต ผ-1

ผ.2 การรวบรวมข้อมูลโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญในพื้นที่เมืองภูเก็ต ผ-21

ผ.3 บัญชีรายชื่ออาคาร สถานที่ และโบราณสถานที่มีคุณค่า (Inventory) ในพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต และบริเวณโดยรอบ ผ-52

ผ.4 การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองภูเก็ต ผ-94

ผ.5 การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และการจัดกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต ผ-102

1. ความเป็นมา

“เมืองเก่า” หมายถึง เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแห่งสืบต่อมาแต่กาลก่อน และมีเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือมีรูปแบบผสมผสานของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นหรือมีลักษณะของรูปแบบวิวัฒนาการทางสังคมที่สืบต่อมาของยุคต่างๆ หรือเคยเป็นตัวเมืองดั้งเดิมในสมัยหนึ่ง หรือโดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือสถาปัตยกรรม ซึ่งมีคุณค่าในทางศิลปะ โบราณคดีและประวัติศาสตร์ ที่ยังคงหลักฐานทั้งกายภาพที่บ่งบอกถึงลักษณะอันเด่นชัดของโครงสร้างเมืองหรือโบราณสถานในอดีต และยังมีการใช้สอยในลักษณะเมืองที่ยังมีชีวิตอย่างต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน เช่น กรุงรัตนโกสินทร์ เมืองเก่าเชียงใหม่ เมืองเก่าลำพูน เมืองเก่าลพบุรี เป็นต้น

ปัจจุบันเมืองเก่าได้ถูกความเจริญและการขยายตัวของตัวเมืองโดยไม่มีขอบเขตและทิศทาง มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลายกิจกรรม ทั้งภาคราชการและเอกชน เกิดความหนาแน่นแออัดของอาคารสถานที่และการจราจร เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิทัศน์ ทำให้องค์ประกอบเมืองเก่า คุณค่าของเมือง และเอกลักษณ์ความเป็นเมืองเก่าค่อย ๆ ลดความสำคัญและถูกทำลาย ดังนั้น รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายการดำเนินงานเป็นพิเศษเฉพาะพื้นที่ เป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 โดยมอบหมายให้คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายให้กำกับการบริหารราชการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธานกรรมการ ทำหน้าที่วางนโยบาย กำหนดพื้นที่ และจัดทำแผนแม่บทแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี และให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ

การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า เป็นขั้นตอนแรกของการวางแผนงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า โดยกำหนดตามสภาพข้อเท็จจริงบนพื้นฐานข้อมูลตามหลักฐานที่อ้างถึงและการค้นคว้าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เมื่อมีขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าที่ชัดเจนแล้ว จังหวัดและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดหรือพัฒนากลไกและกระบวนการบริหารจัดการเมืองเก่าแบบบูรณาการได้ต่อไป ซึ่งคณะกรรมการฯ โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีได้ประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่ากลุ่มที่ 1 แล้ว รวม 9 เมือง (เมืองเก่าเชียงใหม่ เมืองเก่าลำพูน เมืองเก่าลำปาง เมืองเก่าน่าน เมืองเก่ากำแพงเพชร เมืองเก่าลพบุรี เมืองเก่าพิมาย เมืองเก่านครศรีธรรมราช และเมืองเก่าสงขลา) สำหรับเมืองเก่ากลุ่มที่ 2 คณะกรรมการฯ ในการประชุมครั้งที่ 1/2556 เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2556 ลงมติเห็นชอบการจัดลำดับความสำคัญเมืองเก่ากลุ่มที่ 2 รวม 27 เมือง และเห็นชอบให้สำนักงานนโยบายและแผน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำเนินการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าและกรอบแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ดังนี้

ภาคเหนือ	ได้แก่	1) เมืองเก่าแพร่	2) เมืองเก่าเชียงราย
		3) เมืองเก่าพะเยา	4) เมืองเก่าพิจิตร
		5) เมืองเก่าตาก	6) เมืองเก่าแม่ฮ่องสอน
ภาคกลาง	ได้แก่	1) เมืองเก่าเพชรบุรี	2) เมืองเก่าสุพรรณบุรี
		3) เมืองเก่ากาญจนบุรี	4) **เมืองเก่าราชบุรี**
		5) เมืองเก่าอู่ทอง	6) เมืองเก่าสรรคบุรี
ภาคตะวันออก	ได้แก่	1) เมืองเก่าจันทบุรี	2) เมืองเก่าระยอง
		3) เมืองเก่านครนายก	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ได้แก่	1) เมืองเก่าร้อยเอ็ด	2) เมืองเก่าบุรีรัมย์
		3) เมืองเก่านครราชสีมา	4) **เมืองเก่าสุรินทร์**
		5) เมืองเก่าสกลนคร	
ภาคใต้	ได้แก่	1) **เมืองเก่าภูเก็ต**	2) เมืองเก่าปัตตานี
		3) เมืองเก่าตะกั่วป่า	4) เมืองเก่าสตูล
		5) เมืองเก่ายะลา	6) เมืองเก่านราธิวาส
		7) **เมืองเก่าระนอง**	

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 - 2558 ได้ดำเนินการกำหนดขอบเขตพื้นที่และแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า รวม 15 เมือง ได้แก่ เมืองเก่าแพร่ เมืองเก่าเชียงราย เมืองเก่าพะเยา เมืองเก่าพิจิตร เมืองเก่าตาก เมืองเก่าเพชรบุรี เมืองเก่าสุพรรณบุรี เมืองเก่าจันทบุรี เมืองเก่าระยอง เมืองเก่าบุรีรัมย์ เมืองเก่านครราชสีมา เมืองเก่าสกลนคร เมืองเก่าปัตตานี เมืองเก่าตะกั่วป่า และเมืองเก่าสตูล ซึ่งคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบขอบเขตพื้นที่และแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าแล้ว 14 เมือง (เมืองเก่าแพร่ เมืองเก่าเชียงราย เมืองเก่าพะเยา เมืองเก่าตาก เมืองเก่าเพชรบุรี เมืองเก่าสุพรรณบุรี เมืองเก่าจันทบุรี เมืองเก่าระยอง เมืองเก่าบุรีรัมย์ เมืองเก่านครราชสีมา เมืองเก่าสกลนคร เมืองเก่าปัตตานี เมืองเก่าตะกั่วป่า และเมืองเก่าสตูล) ดังนั้น ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 จึงจำเป็นต้องดำเนินการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่ากลุ่มที่ 2 ในลำดับต่อไป ได้แก่ เมืองเก่าราชบุรี เมืองเก่าสุรินทร์ เมืองเก่าภูเก็ต และเมืองเก่าระนอง

2. กรอบแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า

การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า จะมุ่งเน้นความเป็นเมืองเก่าที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าการพัฒนาที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัย ผสมผสานวิวัฒนาการผ่านกาลเวลาของระบบเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง จารีตประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต การสร้างและการทำลายจากภัยคุกคามต่าง ๆ ที่เหลืออยู่ไม่ว่าขนาด รูปทรงสัณฐานของเมือง แนวคูเมือง กำแพงเมือง โบราณสถาน ศาสนสถาน แม่น้ำ เขตทางสัญจร รูปแบบสถาปัตยกรรมอาคารและสิ่งปลูกสร้างทางศิลปกรรมเชิงช่างที่บ่งบอกความเป็นกลุ่มเชื้อชาติ เป็นองค์ประกอบของเมืองที่ถ่ายทอดคุณค่าทางประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน รวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ต่าง ๆ

สภาพแวดล้อมของเมือง จะอยู่ภายในโครงสร้างของเมือง (Urban Structure) ในส่วนของที่ตั้งอาณาเขต แนวคูเมือง กำแพงเมือง ภูมิประเทศ พื้นที่ ซึ่งรายล้อมองค์ประกอบของเมือง ให้เกิดขนาดความสมดุลอย่างลงตัว (Urban Optimum Size) หมายถึง การมีพื้นที่ไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป เพียงพอต่อการรองรับประชาชนจำนวนหนึ่ง มีความหนาแน่นพอสมควร มีสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ถนน ทางสัญจรขนาดเล็ก ที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ แยกอยู่เป็นบริเวณย่านเมือง ทำหน้าที่การบริหาร การปกครอง การผลิต การค้า และให้บริการแก่ชุมชนรอบนอก ตามศักยภาพที่เป็นอยู่ ซึ่งแตกต่างจากเมืองใหม่คือไม่ต้องการเพิ่มหรือขยายการพัฒนาใด ๆ ลงไปในเนื้อเมืองอย่างทุ่มเทให้เสียความสมดุล แต่ต้องการพัฒนาอย่างรู้คุณค่าในเชิงอนุรักษ์ ส่วนการพัฒนาเพื่อเพิ่มผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจควรจะออกไปยังพื้นที่ใหม่ ปล่อยให้เมืองเก่ายังคงมีวิถีการคงอยู่เพียบพร้อมด้วยสภาพแวดล้อมที่ดี มีบรรยากาศอันเป็นเอกลักษณ์ ดำรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์โบราณคดี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้ชนรุ่นหลังได้ภาคภูมิใจ

ดังนั้น กรอบแนวคิดหลักจึงอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาในเชิงอนุรักษ์ โดยแยกพื้นที่พัฒนาเชิงเศรษฐกิจออกจากพื้นที่เมืองเก่า แต่ยังคงแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงของพื้นที่ทั้งสองลักษณะแล้วจึงค่อย ๆ ดำเนินมาตรการในการฟื้นฟูพื้นที่เมืองเก่าเพื่อให้องค์ประกอบของชุมชนเมืองเดิมปรากฏเอกลักษณ์ขึ้นอย่างเด่นชัด ทั้งบูรณภาพ ความเป็นของแท้ และระบบนิเวศของเมือง

กรอบแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ประกอบด้วย

2.1 การบริหารจัดการ

อาศัยอำนาจตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าแต่ละเมือง เพื่อกำหนดนโยบาย แผนงาน มาตรการและแนวทางเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และให้การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าดำเนินไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์

และส่งเสริมให้ภาคเอกชนและประชาชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติตลอดไป

2.2 การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เพื่อกำหนดให้พื้นที่เมืองเก่าเป็นเขตอนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและสร้างความชัดเจนการพัฒนาที่เหมาะสมกับศักยภาพ บทบาท ความสำคัญในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการออกข้อบัญญัติหรือข้อบังคับควบคุมที่มีมาตรการปกป้องคุ้มครองพื้นที่เมืองเก่า

2.3 การอนุรักษ์โบราณสถานและสถานที่ที่มีคุณค่าและความสำคัญ

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ในการปกป้องและคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาและการควบคุมโบราณสถาน โดยประกาศให้อาคารหรือสถานที่ที่มีคุณค่าและความสำคัญที่ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานให้มีการขึ้นทะเบียนและประกาศเขตโบราณสถาน รวมถึงโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนแล้ว ก็สามารถขยายเขตที่ดินโบราณสถานให้มากขึ้นตามความเหมาะสม เพื่อสร้างพื้นที่คุ้มครองโบราณสถานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.4 การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2525 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างหรือพัฒนาเมืองหรือส่วนของเมืองขึ้นมาใหม่ หรือแทนเมือง หรือส่วนของเมืองที่ได้รับความเสียหาย ให้มีสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ มีการดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุที่มีคุณค่าทางด้านศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี หรือการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งภูมิประเทศที่งดงาม หรือมีคุณค่าทางธรรมชาติ ซึ่งในภาพรวมจะมีบทบาทสำคัญมากต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมือง เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนส่วนรวมในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระเบียบแบบแผน โดยผังเมืองรวมจะกำหนดกรอบการพัฒนาเมืองทางด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงข่ายการคมนาคมขนส่ง การสาธารณูปโภคเอาไว้อย่างกว้าง ๆ ส่วนผังเมืองเฉพาะจะเน้นรายละเอียดของแผนผังโครงการพัฒนาตลอดจนการกำหนดมาตรการอื่น ๆ เพื่อใช้ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินและกิจกรรมที่ละเอียดกว่าผังเมืองรวม

2.5 การควบคุมการก่อสร้างและดัดแปลงอาคาร

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบของเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาคารและการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อปลูกสร้างอาคาร ให้เมืองเกิดความเป็นระเบียบและมีความน่าอยู่ ซึ่งย่อมทำให้ประชาชนส่วนรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจออกประกาศกระทรวงมหาดไทยและกฎกระทรวงเพื่อควบคุมรายละเอียดการก่อสร้าง ดัดแปลง เคลื่อนย้าย รื้อถอน ใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคาร รวมถึงการกำหนดลักษณะ แบบ รูปทรง สัดส่วน เนื้อที่ ที่ตั้งของอาคาร ระดับ เนื้อที่ว่างภายนอกอาคาร หรือแนวอาคารและระยะหรือระดับ ระหว่างอาคารกับอาคารหรือเขตที่ดินของผู้อื่น หรือระหว่างอาคารกับถนน ทางเท้า หรือที่สาธารณะ มาตรการควบคุมเรื่องป้าย และที่ว่างริมแหล่งน้ำสาธารณะ

2.6 การควบคุมกิจกรรมบางประเภทที่ไม่เหมาะสม

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อควบคุมกิจกรรมบางประเภทที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่เมืองเก่าในรูปประกาศและ/หรือข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เอื้อต่อการนี้ได้

2.7 มาตรการด้านอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า

2.7.1 การจูงใจทางด้านภาษี

- ลดภาษีบางประเภทแก่เจ้าของที่ดินและเจ้าของอาคารที่ถูกควบคุมด้วยมาตรการต่าง ๆ

- ลดภาษีบางประเภทแก่เจ้าของที่ดิน เจ้าของอาคาร ที่นำเงินไปใช้ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ เช่น การดัดแปลงอาคารให้เหมาะสมกับแนวทางที่กำหนด

- ปรับระบบการจัดเก็บบางประเภท ให้สอดคล้องกับระดับการจัดให้มีระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการในพื้นที่ เช่น ผู้อยู่ในพื้นที่ที่มีสาธารณูปโภคสาธารณูปการบริการสมบูรณ์จะต้องเสียภาษีสูงกว่าพื้นที่ที่ยังขาดแคลนสาธารณูปโภคสาธารณูปการ

- ปรับปรุงระบบภาษีในกิจกรรมบางประเภทให้สอดคล้องกับความเป็นจริง เพื่อผู้ก่อให้เกิดมลพิษจะต้องจ่ายภาษีในการแก้ไขปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น

2.7.2 การนำค่าธรรมเนียมมาใช้บำรุงรักษาโบราณสถาน ให้มีการยกเว้นภาษีหรือค่าธรรมเนียมจากผู้ประกอบการประเภทพิพิธภัณฑ์หรือกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน เพื่อนำเงินไปใช้ในการดูแลรักษาและบูรณะโบราณสถานและอาคารเก่าอันควรค่าต่อการอนุรักษ์

2.7.3 การให้โอนสิทธิการพัฒนา ในกรณีผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินหรือเจ้าของอาคารอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ ได้รับผลกระทบจากมาตรการการควบคุมด้านต่าง ๆ เช่น การควบคุมการใช้พื้นที่เพื่อก่อสร้างอาคาร มาตรการควบคุมความสูงอาคาร เป็นต้น ควรมีการพิจารณาให้สิทธิพิเศษแก่บุคคลกลุ่มนี้ เช่น สิทธิในการก่อสร้างอาคารสูงหรืออาคารขนาดใหญ่ในบางบริเวณหรือพื้นที่อื่น ให้ได้สิทธิทางภาษีและค่าธรรมเนียม ในการขายหรือโอนเพื่อเป็นการชดเชยการเสียสิทธิในพื้นที่อนุรักษ์ที่ตนเป็นเจ้าของ และ/หรือชดเชยผลกระทบจากการถูกควบคุมด้วยมาตรการทางกฎหมาย

2.7.4 การมอบรางวัลอนุรักษ์ดีเด่น จัดให้มีการประกวดอาคารอนุรักษ์ดีเด่น โดยมอบรางวัลเป็นเงินกองทุนหรือเกียรติบัตรเพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติแก่เจ้าของอาคารนั้น ๆ

2.7.5 การจัดหาทุนสมทบการอนุรักษ์ โดยขอรับการสนับสนุนเงินจากกองทุนต่าง ๆ ทั้งภาคราชการ เอกชน และประชาคม ได้แก่ กองทุนโบราณคดี กองทุนสิ่งแวดล้อม กองทุนจากองค์กรระหว่างประเทศ กองทุนส่งเสริมกิจการเทศบาล กองทุนส่งเสริมกิจการองค์การบริหารส่วนจังหวัด ฯลฯ

3. หลักการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า

การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าเป็นการดำเนินงานขั้นตอนแรกในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ก่อนที่จะมีการกำหนดนโยบาย มาตรการ แผนงาน โครงการ และแนวทางการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าอย่างเป็นรูปธรรม โดยจังหวัดและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า ดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมและศึกษาวิเคราะห์หลักฐานและข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เมืองเก่า ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ ข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม โดยมีรายละเอียดของประเด็นการศึกษา ประกอบด้วย

- ประวัติความเป็นมา และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ศึกษา
- องค์ประกอบของเมืองเก่า ได้แก่ กำแพงเมือง คูเมือง ประตูเมือง ป้อม แบบแผนโครงข่ายคมนาคมในเมือง บริเวณ/ย่านเก่าที่สำคัญของเมือง ที่หมายตาในบริเวณเมืองเก่า และธรรมชาติในเมืองเก่า เป็นต้น

- สถาปัตยกรรม และศิลปกรรมของแหล่งโบราณสถาน อาคาร และสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ที่มีความสำคัญและมีคุณค่าในพื้นที่ศึกษา เป็นต้น

3.2 การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าความสำคัญองค์ประกอบของเมือง

การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าและความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ของเมือง พิจารณาจากเกณฑ์คุณค่าในด้านต่าง ๆ ที่มีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ ประกอบด้วย คุณค่าด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี คุณค่าด้านอายุและความเก่าแก่ คุณค่าด้านสภาพอาคาร สถานที่ และโบราณสถาน คุณค่าด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม คุณค่าด้านองค์ประกอบเมือง คุณค่าด้านการออกแบบชุมชนเมือง หรือจินตภาพ/การรับรู้ของเมือง (Image of City) และคุณค่าความสำคัญต่อสังคมและชุมชน การวิเคราะห์จะเป็นการให้คะแนนตามเกณฑ์ข้างต้น ดำเนินการในรูปแบบกลุ่มผู้ประเมินเพื่อกระจายน้ำหนักต่อความคิดเห็นเฉพาะบุคคล ร่วมกับการกำหนดระดับคะแนนค่าน้ำหนักต่อคุณค่าในแต่ละเกณฑ์ ซึ่งผลคะแนนรวมที่ได้จากการประเมินคุณค่าตามเกณฑ์ดังกล่าว สามารถนำไปใช้สำหรับการวางแผนที่แยกแยะระดับความสำคัญ และศักยภาพขององค์ประกอบของเมืองที่สำคัญในพื้นที่เมืองเก่า เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

3.3 การระบุหรือกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า

การระบุหรือกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาดำเนินการบนพื้นฐานการสนับสนุนของข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ให้เห็นคุณค่าความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมขององค์ประกอบเมืองข้างต้น ร่วมกับเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องปกป้องคุ้มครองบริเวณแวดล้อมของพื้นที่เมืองเก่านั้น ๆ ได้แก่ สภาวะเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ สภาวะคุกคามจากการพัฒนาสมัยใหม่ ระดับของการบูรณะหรือดูแลรักษา ความกลมกลืนกับบริบทของเมือง และความสนใจของท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วม เป็นต้น การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ในที่นี้แบ่งการกำหนดขอบเขตพื้นที่ออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

3.3.1 ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า หรือพื้นที่หลัก (Core Zone)

เป็นขอบเขตที่ครอบคลุมพื้นที่ที่มีองค์ประกอบของเมืองเก่าที่มีคุณค่าความสำคัญที่เกาะกลุ่มรวมกันเป็นบริเวณที่ชัดเจน และมีความเป็นของแท้ดั้งเดิมและบูรณภาพ (Authenticity and Integrity) ร่วมกับเหตุผลความจำเป็นต่าง ๆ ข้างต้นที่ต้องได้รับการดูแลและปกป้องคุ้มครองทั้งองค์ประกอบของเมืองและบริเวณแวดล้อมนั้นอย่างเข้มข้น โดยต้องเร่งวางแผนบริหารจัดการเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าให้สามารถรักษาบรรยากาศและอัตลักษณ์ของความเป็นเมืองเก่าไว้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ ภายในพื้นที่เมืองเก่ายังมีการแบ่งเขตพื้นที่ (Zoning) ตาม

คุณค่าและความสำคัญขององค์ประกอบเมืองและบริเวณแวดล้อม ทั้งนี้ เพื่อให้การวางแผนและการกำหนดมาตรการการจัดการพื้นที่ในแต่ละเขต (Zones) ภายในพื้นที่เมืองเก่าเกิดความเหมาะสมในทางปฏิบัติ

3.3.2 พื้นที่ต่อเนื่อง (Buffer Zone)

เป็นบริเวณที่ต่อเนื่องกับเขตพื้นที่เมืองเก่าหรือพื้นที่หลัก โดยพื้นที่นั้นอาจมีหรือไม่มีองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองที่มีคุณค่าก็ได้ แต่เป็นบริเวณที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าหรือพื้นที่หลักให้มีความโดดเด่น และสอดคล้องกับบริบทความเป็นเมืองเก่านั้น ๆ ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อเสนอให้ท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาวางแผนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับพื้นที่เมืองเก่า

3.4 การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าให้เกิดขึ้นได้จริงนั้น สิ่งที่สำคัญคือ การได้รับการยอมรับจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เมืองเก่า ประกอบด้วย ภาคราชการทั้งส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และประชาชนผู้อาศัยหรือมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่เมืองเก่านั้น ๆ ก่อนที่จะมีการประกาศขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าอย่างเป็นทางการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 โดยจัดให้มีกิจกรรมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า ไม่น้อยกว่า 2 ครั้งต่อเมือง แล้วรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการประชุมดังกล่าวไปปรับแก้แนวเขตพื้นที่เมืองเก่า รวมทั้งแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เมืองเก่า ทั้งนี้ การยอมรับจากภาคส่วนต่าง ๆ จะส่งผลต่อความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติหากเมืองเหล่านั้นได้รับการประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าแล้วจึงนำเสนอต่อคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า และคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในลำดับต่อไป

4. ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

4.1 ความสำคัญของพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต

4.1.1 ความเป็นมา พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และการตั้งถิ่นฐาน

(1) ภูเก็ตในยุคก่อนประวัติศาสตร์

การค้นหาหลักฐานร่องรอยของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ในภูเก็ตไม่ได้พบหลักฐานที่อยู่อาศัย เช่น ถ้ำหรือเพิงผา คงพบแต่เครื่องมือหิน โดยเฉพาะขวานหินขัดหรือที่ชาวบ้าน

เรียกว่า ขวานฟ้า แต่มีลักษณะไม่สมบูรณ์นัก พบบริเวณเหมืองแร่และใต้พื้นดินที่ทับถมกันมานาน ในเรื่องถิ่นที่อยู่อาศัยในเกาะภูเก็ต มีความเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิศาสตร์มากกว่าพังงาและกระบี่ ซึ่งถ้ำหรือเพิงผาอาจถูกลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ทำลายจนไม่เหลือหลักฐาน

ชนเผ่าดั้งเดิมของภูเก็ต นักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าชนเผ่าดั้งเดิมที่พบเห็นได้ในปัจจุบันในคาบสมุทรมลายูได้แก่ ชาวซาไก (Sakai) และชาวเล หรือชาวน้ำ (Sea Gypsy) ชาวซาไกซึ่งมีลักษณะคล้ายพวกเซมัง (Semang) ซึ่งปัจจุบันอาศัยอยู่ทางตะวันตกของคาบสมุทรมลายู สันนิษฐานว่าชาวซาไกได้เดินทางมาตั้งถิ่นฐานในบริเวณเกาะถลาง ต่อมาได้มีชนชาติมอญจากพะโคมาอยู่ในดินแดนแถบนี้คือ พวกเซลัง (Selang หรือ Salon) กลุ่มคนพวกนี้ชำนาญในการดำน้ำ จึงเรียกว่า ชาวน้ำ (Sea Gypsy) อาศัยอยู่ในหลายเกาะแถบอันดามันจนถึงปัจจุบัน แต่ชาวซาไกปัจจุบันไม่พบในจังหวัดภูเก็ต เนื่องจากชาวเผ่านี้รักสงบกลัวคนแปลกหน้า ฉะนั้นเมื่อมีคนต่างเผ่าอพยพเข้ามาอาศัยมากขึ้น ชาวซาไกก็หนีถอยร่นเข้าป่าลึก ในที่สุดข้ามเขาไปอยู่ในแผ่นดินใหญ่ฟากตะวันออก ได้แก่ ตรัง พัทลุง สงขลา ยะลา และนราธิวาส ทำให้ภูเก็ตคงเหลือแต่ชาวเลที่ยังคงดำรงชีวิตอยู่ แต่ตามหลักฐานอาจมีชาวมอญ ชาวอินเดีย ชาวไทย ชาวจีน และชาวพม่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภูเก็ต เนื่องจากลักษณะบ้านเรือนในโบราณมีลักษณะเช่นเดียวกับบ้านชาวมอญที่เมืองมะริด และอาจสมรสกันจนเกิดเป็นชนรุ่นใหม่

(2) ภูเก็ตในยุคอาณาจักรตามพรลิงก์

อาณาจักรตามพรลิงก์และอาณาจักรศิริธรรมนครมีความสำคัญต่อเมืองภูเก็ตค่อนข้างมาก เนื่องจากศูนย์กลางของอาณาจักรอยู่แถบภาคใต้มีอำนาจครอบคลุมคาบสมุทรมลายูมาโดยตลอดเป็นระยะเวลาถึง 600 ปี ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12 - 18 แต่ไม่มีโบราณวัตถุของสมัยศรีวิชัยในภูเก็ต แต่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในแถบนี้อย่างมั่นคง หลักฐานทางโบราณคดี เช่น ตำนานพงศาวดาร ตลอดจนประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึงตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ระบุว่าในบรรดาเมืองสิบสองนักษัตรของนครศรีธรรมราชโบราณ เมืองตะกั่วถลางเป็นเมืองลำดับที่ 11 ชื่อว่า เมืองสุนัขนาม หรือเมืองประจำปีจอ มีตราประจำเมืองเป็นรูปสุนัข และผู้ปกครองภูเก็ตสมัยนั้นได้ถือรูปสุนัขมายกย่องนับถือ เมืองนี้อาจตั้งอยู่ที่อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต มีตำบลหนึ่งทางตะวันตกชื่อว่า ตำบลกมลา แต่ชาวบ้านโบราณเรียกว่า บ้านกราหม้า มีความหมายว่าหมู่บ้าน “ตราหมา” ซึ่งตรงกับตราประจำเมือง “สุนัขนาม” ในอดีต

จากหมู่บ้านกมลามามีพื้นที่ราบกว้างใหญ่ติดต่อเข้าสู่ภูเก็ตฝั่งตะวันออก ในระหว่างฟากตะวันตกกับฟากตะวันออกของที่ราบนี้ มีหมู่บ้านชื่อว่า “บ้านมานิค” ซึ่งมาจากคำภาษาทมิฬโบราณ แปลว่า ทับทิม หรือ แก้ว มีการสันนิษฐานว่าเป็นชื่อผันแปรมาจากคำว่า “มนิกกิมัม”

ในจารึกภาษาทมิฬที่พบจากอำเภอตะกั่วป่าใกล้ ๆ กับเทวรูปในศาสนาพราหมณ์ลัทธิไวษณพนิกาย ซึ่งถูกทิ้งอยู่ในเขาพระนารายณ์นานมาแล้ว คำว่า มนิกกิมัม แปลว่า เมืองทับทิม หรือ เมืองแก้ว

หลังจากนั้น ทมิฬโจฬะได้เข้าครอบครองอาณาจักรตามพรลิงก์ จากปี พ.ศ. 1586 จนถึงปี พ.ศ. 1602 เป็นเวลาประมาณ 34 ปี กษัตริย์แห่งตามพรลิงก์สามารถขับไล่พวกทมิฬโจฬะออกไปได้สำเร็จ แล้วตั้งศิริธรรมนครขึ้นเป็นศูนย์กลางแห่งใหม่ของอาณาจักรไทยภาคใต้ สามารถดำรงอิสรภาพนานประมาณ 220 ปี ก็ต้องสูญเสียเอกราชให้แก่อาณาจักรสุโขทัยในปี พ.ศ. 1823

(3) ภูเก็ตในสมัยสุโขทัย

พ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งอาณาจักรสุโขทัยทรงแผ่พระราชอาณาเขตออกกว้างขวางครอบคลุมพื้นที่ประเทศไทยภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางได้เป็นส่วนใหญ่ แล้วแผ่อำนาจลงมาทางใต้ และมีชัยชนะเหนืออาณาจักรศิริธรรมนครในปี พ.ศ. 1823 เมืองภูเก็ต ซึ่งเป็นบริวารของนครศรีธรรมราชในลักษณะของเมืองประเทศราช กล่าวคือ ทางสุโขทัยมิได้ส่งเชื้อพระวงศ์หรือข้าราชการลงมาปกครองหากแต่ปล่อยให้เจ้านครศรีธรรมราชปกครองอยู่เช่นเดิม โดยต้องจัดส่งส่วยเป็นเครื่องราชบรรณาการต่อกรุงสุโขทัยอย่างสม่ำเสมอมิให้ขาด ส่วยจากนครศรีธรรมราชและภูเก็ตที่มีความสำคัญในสมัยนั้นก็คือ ดีบุก ซึ่งสุโขทัยต้องการมากสำหรับการหล่อพระพุทธรูปและเทวรูปทองสัมฤทธิ์ ทองสัมฤทธิ์ที่ใช้หล่อพระพุทธรูปและเทวรูปต่าง ๆ ต้องใช้ดีบุกผสมกับทองแดงหรือทองคำ สุโขทัยสามารถชนะนครศรีธรรมราชก็เท่ากับว่าได้แหล่งดีบุกแหล่งใหญ่เข้าไว้ในอำนาจ การสร้างศิลปะทางประติมากรรมด้วยทองสัมฤทธิ์จึงขยายตัวอย่างรวดเร็วและอย่างมีคุณค่า

ผลจากการที่สุโขทัยเข้าปกครองภาคใต้ หรือศิริธรรมนครและเมืองบริวารในฐานะเมืองประเทศราช จากปี พ.ศ. 1823 - พ.ศ. 1921 รวมเวลาประมาณ 98 ปี ทำให้ได้แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมระหว่างภาคใต้และภาคอื่น ๆ ในอาณาจักรทำให้มีการผสมผสานกลมกลืนกัน เป็นพื้นฐานให้สามารถรวมกันเข้าเป็นอาณาจักรไทยในเวลาต่อมา ภูเก็ตหรือเกาะถลางในสมัยนั้นเป็นที่รู้จักและสนใจของชาวไทยตลอดจนชาวต่างชาติมากขึ้นด้วย ทำให้เกิดการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ทั้งในด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และสังคมในเวลาต่อมา

(4) ภูเก็ตในสมัยกรุงศรีอยุธยา

กรุงสุโขทัย มีอำนาจปกครองเหนือดินแดนนครศรีธรรมราช และหัวเมืองต่าง ๆ ทางคาบสมุทรมลายูเพียง 98 ปี ก็สูญเสียเอกราชให้แก่อาณาจักรกรุงศรีอยุธยา เมื่อปี พ.ศ. 1921 ในรัชสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) แห่งกรุงศรีอยุธยา ภูเก็ตได้ตกเป็นเมืองขึ้นของกรุงศรีอยุธยาเช่นเดียวกับเมืองอื่น ๆ ในสมัยอยุธยาชื่อภูเก็ต ยังมิได้ปรากฏขึ้นในทางราชการไทย

มีแต่เพียงชื่อ เกาะถลาง เมืองถลางเท่านั้น แต่เอกสารหลักฐานบางฉบับเรียกว่า เกาะภูเก็ต เมืองภูเก็ต เกาะแห่งนี้ชาวต่างประเทศรู้จักกันในชื่อ จังซีลอน หรืออุยังซาลอน ชาวต่างประเทศได้เดินทางเข้ามาในภูเก็ตมากในสมัยกรุงศรีอยุธยา ส่วนมากจะเป็นการค้าขายสินค้าต่าง ๆ แลกกับแร่ดีบุกและของป่า รวมทั้งทรัพยากรทางทะเล เช่น อำพัน ทอง และไข่มุก เป็นต้น ชาวต่างประเทศที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองภูเก็ตมี 3 กลุ่ม ได้แก่ ชาวจีน ชาวโปรตุเกส และชาวฝรั่งเศส

โดยเฉพาะชาวจีน ชาวจีนได้เข้ามายังเกาะถลางเมื่อใดไม่ปรากฏแน่ชัด แต่มีการสันนิษฐานว่าเข้ามาในยุคอาณาจักรตามพรลิงก์ ดินแดนคาบสมุทรมลายูเป็นศูนย์กลางของการติดต่อค้าขายระหว่างจีนและอินเดีย คนจีนอาจจะรู้จักถลางในสมัยนั้น และยังคงเดินทางแสวงโชคในการค้าขายกับชาวพื้นเมืองจนตกลงใจตั้งรกรากอยู่ที่เมืองนี้ เป็นสาเหตุให้ญาติมิตรจากประเทศจีนค่อย ๆ เดินทางมาสมทบเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ดังที่เจรินีได้เขียนไว้ว่า เมื่อเมืองถลางสิ้นสุดเจ้าเมืองฝรั่งชาวยุโรปลงแล้ว ชาวจีนก็ได้เป็นเจ้าเมืองแทน ในช่วง 30 ปี หลังจากสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเสด็จสวรรคตแล้วในปี พ.ศ. 2231 คือประมาณปี พ.ศ. 2261 เป็นต้นมา จนกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ปรากฏว่าคนจีนได้ร่วมทำการค้าแร่ดีบุกกับท้าวเทพกระษัตรี มีถึงกัปตันฟรานซิส ไลท์ ก็ระบุถึงชาวจีนที่คุมแร่ดีบุกจากถลางไปยังปีนัง

รูปที่ 1 อัศวินแห่งโชมงต์ทูลเกล้าฯ ถวายพระราชสารจากพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แด่สมเด็จพระนารายณ์
ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

ในรัชสมัยสมเด็จพระเพทราชา มีเจ้าเมืองถลางคนหนึ่งชื่อ พระยาสุรินทราชา (จอมสุริน) เจ้าเมืองผู้นี้ตั้งเมืองอยู่ที่บ้านลิ้พอน คือบ้านลิพอนในปัจจุบัน พงศาวดารเมืองถลาง ในประชุมพงศาวดารหอสมุดแห่งชาติได้กล่าวถึงคำให้การของชาวถลางเมื่อปี พ.ศ. 2384 ได้ให้ความย้อนหลังขึ้นไปในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายคือเหตุการณ์ครั้งนั้นคงเกิดขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2233 หรือ พ.ศ. 2234 ซึ่งอยู่ในรัชสมัยของพระเพทราชา และทรงทำการปราบชาวฝรั่งเศสและผู้เอาใจฝรั่งเศสอย่างรุนแรง พงศาวดารเมืองกล่าวว่า

"...ฝ่ายบ้านลิ้พอนจอมสุรินคิดมิชอบ จะตั้งตัวเป็นใหญ่ มีตราออกมาให้จับจอมสุรินฆ่าเสีย เพราะเป็นโทษขบถต่อแผ่นดินสิ้นเชื้อผู้ดีเมืองถลางว่าง พระยาถลางคางเซ้ง ชาวกรุงออกมาเป็นเจ้าเมือง..."

เจรินี ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “เค้าเงื่อนประวัติศาสตร์ถลาง” (Historical Retrospect of Junkceylon Island) ว่า หลังจากฝรั่งเศสได้รับการแต่งตั้งจากกรุงศรีอยุธยา 2 คน ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยในระยะต่อมาก็ได้ชาวจีนได้รับการแต่งตั้งมาเป็นเจ้าเมืองถลาง เป็นข้อสันนิษฐานว่าน่าจะเป็น พระยาถลางคางเซ้งในคำให้การของชาวถลางในพงศาวดารถลาง ราชทินนามน่าจะเป็นพระยาสุรินทราชาตามยศและตำแหน่งเดิม แต่ชาวบ้านนิยมเรียกระบุชื่อเพื่อไม่ให้สับสน

ปลายรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ ราชการบ้านเมืองในกรุงศรีอยุธยาอ่อนแอลง เนื่องจากการแย่งชิงราชบัลลังก์ระหว่างสมเด็จพระเจ้าเอกทัศกับสมเด็จพระเจ้าอุทุมพร และมีการสงครามระหว่างพม่าเข้ามาติดพันอีก ความระส่ำระสายในแผ่นดินจึงเกิดไปทั่ว ตามจดหมายเหตุชาวฝรั่งเศสชื่อ มองซิเออร์ บรีโกต์ เขียนถึงผู้อำนวยการคณะต่างประเทศของฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2305 ความตอนหนึ่งว่า

“ ... ตั้งแต่ครั้งสมัยก่อนๆ มาพระราชโองการของพระเจ้าแผ่นดินเท่ากับกฎหมายในเมืองนี้ ครั้งมาบัดนี้เจ้านายผู้หญิงทุกองค์ก็มีอำนาจเท่ากับพระเจ้าแผ่นดินและข้าราชการก็ต้องเปลี่ยนกันอยู่เสมอ แต่ก่อนๆมาผู้ที่มีความผิดฐานขบถฆ่าคนตายและเอาไฟเผาบ้านเรือนต้องรับพระราชอาญาถึงประหารชีวิต แต่มาบัดนี้ความโลภของเจ้านายผู้หญิงได้เปลี่ยนการลงโทษความผิดชนิดนี้เพียงแต่ริบทรัพย์และทรัพย์ที่ริบไว้ได้ต้องตกเป็นสมบัติของเจ้าหญิงเหล่านี้ทั้งสิ้น ฝ่ายข้าราชการเห็นความโลภของเจ้านายผู้หญิงเป็นตัวอย่าง ก็หาหนทางที่จะหาประโยชน์บ้าง ถ้าผู้ใดเป็นถ้อยความแล้ว ข้าราชการเหล่านี้ก็คิดหาประโยชน์จากคู่ความให้ได้มากที่สุดที่จะเอาได้ การทำเช่นนี้ก็ปิดความหาให้พระเจ้าแผ่นดินทรงทราบไม่ แต่ถ้าห่างพระเนตรพระกรรณออกไปแล้ว ข้าราชการเหล่านี้ก็ลักขโมยอย่างไม่กลัวทีเดียว เมื่อปีกลายนี้ข้าราชการที่เมืองภูเก็ตได้ปล้นเรืออังกฤษลำหนึ่งซึ่ง

ได้หนีจากเมืองเบงกอลมาพักที่ภูเก็ตเพื่อหนีท่านเค้าน์ เดซแตง เมื่อปีนี้พวกข้าราชการเมืองภูเก็ตได้แนะนำให้เรืออังกฤษลำหนึ่ง เข้าไปซ่อมแซมเรือที่ฝั่งเมืองแตร์แฟม (Terre Ferme) ใกล้เมืองโตยอง (Teyon) ซึ่งเป็นเมืองที่เข้ารีตมากที่สุดในแถบเกาะภูเก็ตนี้ ครั้นเรืออังกฤษได้ไปทอดที่เมืองแตร์แฟม พวกไทยและมลายูกับข้าราชการได้รู้กัน จึงได้ฟันแทงพวกอังกฤษและขึ้นปล้นเรือเก็บสินค้าในเรือไปจนหมดสิ้น ฝ่ายข้าราชการเมืองภูเก็ตได้ใส่ร้ายผู้เข้ารีตในเมืองโตยองเป็นคนปล้นและทำร้ายเรืออังกฤษ ลงท้ายสุดพวกเข้ารีตเหล่านี้พลอยฉิบหายไปเปล่าๆ ยังมีบาทหลวงคณะฟรังซิซแกลเป็นชาติโปรตุเกสคนหนึ่งได้ตายด้วยความตรอมใจและถูกทรมาน เพราะเจ้าพนักงานเมืองภูเก็ตได้จับบาทหลวงคนนี้ขังไว้ในระหว่างพิจารณาความเกือบเดือนหนึ่ง ...”

เมืองแตร์แฟม (Terre Ferme) ในจดหมายฉบับนี้ เป็นภาษาฝรั่งเศสและแปลเป็นภาษาอังกฤษได้ว่า dry land, mainland, solid ground ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นบ้านดอนหรือไม่ก็เป็นตัวเมืองภูเก็ตในปัจจุบัน เพราะมีคลองสายใหญ่และลึกพอที่จะให้เรือเทียบท่าได้ เมืองภูเก็ตในฉบับนี้คือเมืองถลางทั้งหมด ส่วนเมืองโตยอง (Teyon) สันนิษฐานว่าคือ บ้านตลาดนั่งยองตำบลฉลองในปัจจุบัน ซึ่งสมัยก่อนมีคลองใหญ่และลึกเช่นเดียวกับบ้านท่าแครง

ท้าวเทพกระษัตรีเป็นบุตรีของจอมร้างบ้านเคียนเจ้าเมืองถลางในสมัยนั้น ซึ่งมีการเกี่ยวดองทางเครือญาติกับพระปลัด (หนู) เมืองนครศรีธรรมราช พงศาวดารได้กล่าวไว้ว่า เจ้าเมืองถลางจอมร้าง มีพี่ชายร่วมบิดาต่างมารดาอยู่คนหนึ่งชื่อ จอมเฒ่าบ้านดอน เป็นเจ้าเมืองถลางบ้านดอน สองพี่น้องมีความรักใคร่กลมเกลียวมาก จอมเฒ่ายังมีชื่อที่ชาวถลางเรียกขานไว้คือ จอมทองคำ จอมทองคำน่าจะเป็นชื่อจริงเพราะมีบุตรชายชื่อ ทองพูน ได้เป็นพระยาถลางหลังจากเมืองถลางชนะศึกพม่าในปี พ.ศ. 2328 แล้ว

โดยประเพณีไทยโบราณเมื่อผู้ชายเข้าพิธีสมรส จะต้องไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง หม่อมศรีภักดีภูธรบุตรจอมนายกองเมืองตะกั่วทุ่ง เมื่อเข้าพิธีสมรสกับคุณจัน (นามเดิมของท้าวเทพกระษัตรี) บุตรีจอมร้างบ้านตะเคียนเมืองถลาง จึงต้องมาอยู่บ้านของฝ่ายภรรยา ซึ่งเป็นการเหมาะสม เนื่องจากจะได้ช่วยราชการเมืองของจอมร้างในขณะที่สูงอายุ แต่มีเพียงบุตรีคนโตคือคุณจันเท่านั้นที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการปกครองบ้านเมือง เพราะบุตรชายคือ คุณอาดและคุณเรืองยังอยู่ในวัยเด็กมาก ไม่อาจช่วยงานราชการได้ แต่หม่อมศรีภักดีภูธรบุญน้อย พอมีบุตรกับคุณจันได้ 2 คน คือ คุณปรางบุตรี และคุณเทียน หม่อมศรีภักดีถึงแก่กรรม คุณจันจึงตกเป็นพุ่มม่าย ในขณะนั้นกรุงศรีอยุธยากำลังระส่ำระสายผลัดแผ่นดินจากสมเด็จพระเจ้าบรมโกศเป็นพระเจ้าอุทุมพร แล้วเปลี่ยนเป็นพระเจ้าเอกทัศ และกลับเปลี่ยนเป็นพระเจ้าอุทุมพรอีกครั้งหนึ่ง เพื่อทำการสู้ศึกกับพม่าที่ยกทัพเข้ามาโจมตีกรุงศรีอยุธยายืดเยื้อติดต่อกันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2301 จนถึงปี พ.ศ. 2310 ซึ่งเป็นปีที่กรุงศรีอยุธยาล่มสลาย

พระยาพิมลขัน เจ้าเมืองกระบุรี ซึ่งมีบรรดาศักดิ์เพียงเป็นพระกระในครั้งนั้น หนีศึกพม่าลงมาเข้ากับเจ้านครศรีธรรมราชคนใหม่ เจ้านครฯ จึงส่งให้มาช่วยราชการเมืองถลางแทนหม่อมศรีภักดีที่ถึงแก่อนิจกรรมลง โดยตอนนั้นคุณหญิงจันตกเป็นพุ่มม่าย พระกระได้รับสถาปนาขึ้นเป็นพระยาพิมลขัน และได้สมรสกับคุณหญิงจันในเวลาต่อมา (ปี พ.ศ. 2314)

เมื่อสิ้นบุญจอมร้างบ้านเคียนก็เกิดปัญหาเรื่องมรดกในเมืองถลาง ว่าผู้ใดควรจะได้สืบทายาทความเป็นเจ้าเมืองต่อไป พระยาพิมลขันว่าที่สามีคุณหญิงจันซึ่งได้ช่วยราชการมานานพอควรและสูงด้วยวัยวุฒิ สมควรแก่เจ้าเมืองถลางในครั้งนั้น แต่เนื่องจากไม่ใช่ทายาทสายตรงของจอมร้าง ซึ่งมีบุตรชาย 2 คน และมีหลานชายคือ คุณเทียน ผู้มีสายสกุลของหม่อมศรีภักดี สายสกุลเมืองนคร คุณหญิงจันไม่ยอมให้มรดกเมืองถลางตกอยู่กับพระยาพิมลว่าที่สามีใหม่ เพราะเกรงข้อครหาที่ว่าหลงใหลว่าที่สามียิ่งกว่าน้องชายร่วมสายโลหิตเดียวกันคือ คุณอาด และคุณเรือง เป็นเหตุให้พระยาพิมลขันเกิดความน้อยใจจึงแยกตัวจากถลางไปยังนครศรีธรรมราชอีกครั้ง และได้ย้ายไปยังเมืองพัทลุง

คุณอาด บุตรจอมร้าง ผู้เป็นน้องชายของคุญหญิงจันก็ได้รับการยกย่องขึ้นเป็นเจ้าเมือง ชาวบ้านเรียกว่า พระยาถลาง (อาด) ส่วนน้องชายที่ชื่อเรือง ได้เป็นพระพลจางวานด่าน (เรือง) ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเจ้าเมืองถลาง แต่ว่าราชการไม่นานถูกโจรยิงเสียชีวิต โจรสลัดแขกชาวไทรบุรีได้บุกเข้ายึดเมืองถลางไว้ระยะหนึ่งแต่ชาวถลางเชื้อสายไทยไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจแขกไทรบุรี จึงทำการซ่องสุมกำลังไว้ที่บ้านสาคูและบ้านไม้ขาว และยึดเมืองคืนมาได้สำเร็จภายในคืนเดียว ซึ่งเป็นคืนวันสารทของชาวถลาง มีการชุมนุม แห่กระจาดพืชพันธุ์ผลไม้ และอาหารแห้งไปทำบุญ โดยซ่อนอาวุธในกระจาดและภาพสัตว์ต่างๆ รวมกำลังกันจู่โจมที่พักเจ้าเมืองชาวไทรบุรี ฝ่ายแขกตั้งตัวไม่ทันจึงเร่งรีบลงเรือหนีไป การขับไล่แขกมลายูครั้งนี้ พระยายกบัตร (ชู) เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงใหญ่ในครั้งนี้ จึงได้รับแต่งตั้งจากเจ้านครศรีธรรมราชที่แข็งเมืองต่อกรุงศรีอยุธยาให้เป็นเจ้าเมืองถลาง ชื่อว่า พระยาถลาง (ชู)

(5) ภูเก็ตในสมัยกรุงธนบุรี

ครั้งล่วงปี พ.ศ. 2312 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงตีชุมนุมเจ้านครศรีธรรมราชได้ โปรดให้เจ้านราสุริยวงศ์มาเป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ในปีนั้นมีการเปลี่ยนเจ้าเมืองในเมืองบริวารของนครศรีธรรมราชหลายคน การค้าแร่ดีบุกนั้นปรากฏว่า ชาวอังกฤษชื่อ กัปตันฟรานซิส ไลท์ พ่อค้าในสังกัดบริษัทอินเดียตะวันออก ได้นำเรือกำปั่นแวะเวียนมาทำการค้าขายที่เมืองถลางตั้งแต่ปี พ.ศ. 2315 จนได้แต่งงานกับหญิงสาวชาวถลางลูกครึ่งโปรตุเกสชื่อ มาร์ตินา โรเซลล์ กัปตันฟรานซิส ไลท์ ได้สร้างที่พักอาศัยและสำนักงานที่บ้านท่าเรือ

ระหว่างปี พ.ศ. 2312 ถึงปี พ.ศ. 2314 พระยาพิมลขันถูกกุมตัวเอาตัวเข้าไปรับราชการที่ธนบุรี คุณหญิงจันตกพุ่มม่ายอยู่ที่เมืองถลางในฐานะสามัญชน พร้อมด้วยน้องสาวชื่อมุก ลูกสาวคนโตชื่อ ปราง และบุตรชายคนโตชื่อ เทียน ต้องพยายามกอบกู้ชื่อเสียงฐานะที่เคยรุ่งเรืองแล้วกลับถดถอยลง ด้วยการค้าดีบุกกับชาวต่างชาติโดยผ่านเจ้าเมืองถลาง

รูปที่ 2 อนุสาวรีย์พระยาราชกัปตัน ฟรานซิส ไลท์

เมื่อปี พ.ศ. 2314 - พ.ศ. 2315 กัปตันฟรานซิส ไลท์ ได้เข้าไปขอพระบรมราชานุญาตจากสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เพื่อตั้งสำนักงานผูกขาดแร่ดีบุกเมืองถลางที่บ้านท่าเรือ ซึ่งได้รับพระบรมราชานุญาต เนื่องจากพระเจ้ากรุงธนบุรีมีพระราชดำริที่จะฟื้นฟูฐานะเมืองไทยหลังสงคราม ซึ่งประสบปัญหาข้าวยากหมากแพง การค้าแร่ดีบุกจึงเป็นหนทางช่วยเหลืออันมีประโยชน์อย่างแท้จริงทางหนึ่ง ฝ่ายพระยาพิมลนั้น ขณะรับราชการทรงเป็นผู้จงรักภักดีทำให้พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงไว้วางพระทัยมาก จึงโปรดให้พระยาพิมลขันออกมากำกับดูแลการค้าแร่ระหว่างเมืองถลางกับกัปตันฟรานซิส ไลท์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2314 สืบมาจนได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองถลาง ในปี พ.ศ. 2319 จึงได้กลับมายังถลางใช้ชีวิตร่วมกับคุณหญิงจันและมีบุตรด้วยกัน เป็นบุตรหญิงชื่อ ทอง ซึ่งต่อมาได้นำเข้าไปถวายตัวในรัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเมื่อปี พ.ศ. 2330 โปรดสถาปนาเป็นเจ้าจอมมารดาทอง ประสูติพระธิดาพระองค์หนึ่ง พระนามว่า พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าหญิงอุบล เมื่อปี พ.ศ. 2334

ระหว่างที่คุณหญิงจันและครอบครัวทำการค้าที่เมืองถลาง คุณเทียน ผู้เป็นบุตรได้ค้นพบแหล่งดีบุกขนาดใหญ่ในบริเวณป่าดงดิบอันอุดมด้วยแม่น้ำลำธาร บริเวณนี้อยู่ที่บ้านตะปำ (สะปำ) พระยาพิมลขันเห็นว่าเป็นผลประโยชน์แก่แผ่นดินอย่างที่ไม่เคยมีปรากฏมาก่อน จึงนำความขึ้นกราบบังคมทูลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ส่งผลให้คุณเทียนได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองภูเก็จ มีราชทินนามว่า เมืองภูเก็จ ส่วนคุณหญิงจันเมื่อบุตรทำความดีความชอบ จึงได้รับการเลื่อนขึ้นเป็น ท่านผู้หญิงจัน

ครั้นถึงปี พ.ศ. 2319 เจ้านราสุริยวงศ์ ผู้ครองนครศรีธรรมราชถึงแก่พิราลัย สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงเห็นว่าเจ้านครที่ถูกนำตัวไปธนบุรีประพฤติดีตลอดด้วยความจงรักภักดี พระองค์จึงสถาปนาเจ้านครขึ้นเป็นเจ้าประเทศราชครองเมืองนครศรีธรรมราช โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาอินทวงศา อัครมหาเสนาบดี ออกมาพระราชทานมอบเมืองให้เจ้านคร เสร็จแล้วโปรดให้อยู่ชำระว่ากล่าวเร่งรัดส่วยอากรในเมืองนครและทั่วแคว้น

เจ้าพระยาอินทวงศา มาตั้งวังอยู่ที่ปากพระฝั่งเมืองตะกั่วทุ่ง เพื่อดูแลเร่งรัดภาษีดีบุก อันเป็นภาษีสำคัญของหัวเมืองฝั่งตะวันตก พระยาพิมลขันซึ่งเคยภักดีต่อเจ้านครแต่เดิม ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ใหม่ตามตำแหน่งเจ้าเมืองถลางว่า พระยาสุรินทราชา (พระยาพิมลขัน) ในการกลับมาของพระยาสุรินทราชา (พระยาพิมลขัน) ได้แต่งตั้งกรมการเมืองถลางขึ้นใหม่หลายคนและมีตำแหน่ง พระยาทุกขราช หรือตำแหน่งที่ปรึกษาหรือปลัดเมือง ในสมัยนั้นคือ พระยาทุกขราช (ทองพูน) บุตรจอมเฒ่าผู้มีอำนาจเสมอเมืองถลางที่บ้านดอน พระยาทุกขราช (ทองพูน) เป็นปลัดเมืองถลาง อยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2319 จนถึงปี พ.ศ. 2327 ต่อมาได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าพระยาฦๅราชนิกูลธรรมไตรโลก ข้าหลวงผู้มีอำนาจสำเร็จราชการหัวเมืองฝั่งตะวันตกในสมัยรัตนโกสินทร์ ให้ขึ้นเป็นผู้ว่าราชการเมืองถลางแทนพระยาสุรินทราชา (พระยาพิมลขัน) ซึ่งถูกถอนจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และในช่วงปี พ.ศ. 2320 ถึง พ.ศ. 2325 เมืองภูเก็ตมีการค้าขายดีบุกเป็นอันมาก มีการซื้อหาอาวุธปืนจากต่างประเทศ โดยใช้ดีบุกเป็นสินค้าแลกเปลี่ยน ทำให้เมืองท่าภูเก็ตเจริญขึ้นเป็นลำดับ

(6) ภูเก็ตในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ในสมัยรัชกาลที่ 1 ปี พ.ศ.2328 เกิดศึกถลางขึ้น ซึ่งคุณหญิงจัน และคุณหญิงมุกร่วมกับชาวถลางต้านศึกพม่าได้สำเร็จ จนได้รับราชทินนามตำแหน่งเป็นท้าวเทพกระษัตรีและท้าวศรีสุนทร ท้าวเทพกระษัตรีและท้าวศรีสุนทรเกิดในปลายสมัยอยุธยา ท่านทั้งสองเป็นธิดาของจอมร้างบ้านตะเคียน (ขุนนางผู้ปกครองเมืองถลาง) จึงได้รับการเลี้ยงดูมาเพื่อรับภาระอันหนักยิ่งของตระกูล ทั้งการควบคุมไพร่พลขุดหาดีบุก การแสวงหาเครื่องอุปโภคบริโภค สำหรับไพร่พลจำนวนมาก การหาตลาดจำหน่ายดีบุก การแสวงหาอาวุธเพื่อป้องกันภัยจากพม่าและโจรสลัด และการรักษาสถานภาพ ของตระกูล จากการฉกฉวยแย่งชิงของศูนย์อำนาจภายนอก

ในสมัยที่เกิดเหตุการณ์สงครามเก้าทัพนั้น พม่าได้ยกทัพมาตีไทย โดยมีทัพหนึ่งยกมาทางใต้ เมื่อตีเมืองตะกั่วป่าตะกั่วทุ่งได้แล้ว ก็มุ่งตีเมืองถลางทันที ขณะนั้นพระยาพิมล เจ้าเมืองถลางสามีของคุณหญิงจัน เพิ่งถึงแก่อนิจกรรมไม่นานนัก จึงไม่มีใครบัญชาการรบ คุณหญิงจันและนางมุกน้องสาวร่วมกับเจ้าเมืองภูเก็จ คือ พระยาทุกขราช (เทียน) ลูกชายของคุณหญิงจัน จึงเตรียมป้องกันเมืองถลาง และใช้กลอุบายต่อสู้กับพม่าจนพม่าต้องถอยทัพกลับไป ตรงกับวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2328 วีรกรรมครั้งนั้นทำให้รัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าให้คุณหญิงจันเป็นท้าวเทพกระษัตรี นางมุกเป็นท้าวศรีสุนทร ต่อมาในปี พ.ศ. 2352 เกิดศึกถลางครั้งที่สองขึ้น ถลางพ่ายแพ้แก่ทัพพม่าอย่างยับเยิน เมืองถลางกลายเป็นเมืองร้าง 15 ปี ต่อมาในปี พ.ศ. 2367 รัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าฯ ให้รื้อฟื้นสร้างเมืองใหม่ ที่บ้านท่าเรือ ประจวบกับช่วงนั้นมีการพบสายแร่ที่บ้านเก็ตโฮ่ (อำเภอกะทู้ในปัจจุบัน) และที่บ้านทุ่งคา (อำเภอเมืองภูเก็ตในปัจจุบัน) ความเจริญและชุมชนเมืองจึงย้ายไปตามแหล่งที่พบสายแร่ แต่เมืองเหล่านั้นย่านบ้านกะทู้และบ้านทุ่งคาก็อยู่ในฐานะเมืองบริวารของถลาง

ช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 - 4 กิจการเหมืองแร่มีความเจริญก้าวหน้ามาก เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการส่งส่วย “ดีบุก” มาเป็นการผูกขาดเก็บภาษีอากรแบบ “เหมาเมือง” ตลอดจนมีการทำสนธิสัญญากับต่างชาติ ส่งผลให้ธุรกิจการค้าดีบุกขยายตัวอย่างกว้างขวาง คนจีนพากันหลั่งไหลเข้ามาทำเหมืองจนกลายเป็นชนกลุ่มใหญ่ในภูเก็ตจนถึงปัจจุบัน

การที่เมืองภูเก็ตมีชาวจีนมาอยู่อาศัยมาก ทำให้มีสมาคมลับหรืออั้งยี่เกิดขึ้น แบ่งเป็น 2 พวกใหญ่ คือ กลุ่มปุนเถ้าก๋ง มีอิทธิพลอยู่ในบ้านกะทู้ ซึ่งเป็นแหล่งทำเหมืองที่มีชาวจีนอยู่มาก และอีกพวกคือ กลุ่มเกี้ยนเต็ก มีเขตอิทธิพลอยู่ในตัวตลาดเมืองภูเก็ต อั้งยี่ทั้งสองกลุ่มเป็นศัตรูกันมักก่อเหตุวุ่นวายอยู่เสมอ โดยก่อให้เกิดเหตุการณ์รุนแรง 3 ครั้งใหญ่ คือ เหตุการณ์จลาจลครั้งแรกเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2410 พวกอั้งยี่ทั้งสองกลุ่มได้ยกพวกฆ่าฟันกัน เพื่อแย่งชิงสายน้ำล้างแร่จนกลายเป็นจลาจล ข้าหลวงส่วนกลางต้องเข้าระงับเหตุและปราบปราม เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้รัฐบาลต้องเลี้ยงอั้งยี่ คือ เลือกคนจีนที่มีพรรคพวกนับถือมากตั้งเป็น “หัวหน้าต้นแซ่” ควบคุมดูแลคนของตน หากคนของตนคับข้องใจต้องการร้องทุกข์ หัวหน้าต้นแซ่จะเป็นผู้เสนอคำร้องนั้นให้แก่ทางการต่อไป

ต่อมาในปี พ.ศ.2419 เกิดเหตุจลาจลขึ้นอีกครั้ง เกิดจากอั้งยี่ปุนเถ้าก๋งไม่พอใจที่นายเหมืองไม่จ่ายค่าแรง เนื่องจากภาวะราคาดีบุกตกต่ำ ประกอบกับมีความแค้นเคืองเจ้าเมืองเป็นทุนเดิม จึงได้มีการรวบรวมพรรคพวกกว่า 2,000 คน ก่อการกบฏ เข้าล้อมศาลากลาง และมีการปล้นฆ่าราษฎรไทย ความรุนแรงที่เกิดขึ้นนี้เกินกำลังที่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองในท้องถิ่นจะควบคุมได้ ต้องขอกำลังจากส่วนกลางมาสนับสนุน ระหว่างที่รอกองกำลังส่วนกลาง หลวงพ่อแช่มวัดฉลองได้เป็นที่พึ่งให้แก่ชาวบ้านในการต่อสู้กับพวกอั้งยี่ โดยท่านได้มอบผ้าประเจียดสีขาวให้ชาวบ้านทุกคนโพกหัว เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการต่อสู้ จนพวกอั้งยี่เรียกพวกชาวบ้านว่า “พวกหัวขาว” ในที่สุดชาวบ้านกับ

เจ้าหน้าที่ก็สามารถปราบอั้งยี่ได้สำเร็จ รัชกาลที่ 5 จึงโปรดเกล้าพระราชทานสมณศักดิ์แก่หลวงพ่อแช่ม เป็นพระครูวิสุทธิวงศาจารย์ญาณมุนี ท่านเป็นที่เคารพเลื่อมใสของชาวภูเก็ตตั้งแต่นั้นมา รวมถึงชาวมาเลเซียและปีนังก็ให้ความเคารพศรัทธาท่านด้วย

เหตุวิวาทรุนแรงครั้งสุดท้ายของพวกอั้งยี่เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2422 โดยพวกอั้งยี่เกี้ยนเต็กหลอกพวกอั้งยี่ปุนเถ้ากั๋งมากินเลี้ยง แล้วมอมเหล้าและฆ่าจุดไฟเผาทั้งเป็น นับร้อยคนในวัน 17 ค่ำเดือน 6 ตามปฏิทินจีน ซึ่งต่อมาชาวกะทู้รุ่นหลังได้ฝันเห็นวิญญาณเหล่านี้ พากันมาร้องขอที่อยู่อาศัย จึงได้ร่วมใจกันจัดหาที่ดินในบริเวณหมู่ 4 ตำบลกะทู้ สร้างศาลเจ้าขึ้นเพื่อเป็นที่สถิตของดวงวิญญาณเหล่านั้น โดยทำซินจู้หรือแผ่นป้ายชื่อผู้ตายในคราวนั้น ตั้งไว้ในศาลแทนรูปเทพเจ้าต่าง ๆ พร้อมกับขนานนามศาลแห่งนี้ว่า “ศาลเจ้าต่องย่องสู” มีความหมายถึง ศาลเจ้าของผู้กล้าที่มีความซื่อตรงและซื่อสัตย์ และทุกปีในวัน 17 ค่ำเดือน 6 ตามปฏิทินจีน ตรงกับวันแห่งการสูญเสีย ชาวบ้านกะทู้และชาวจีนในภูเก็ตจะพากันมาเซ่นไหว้ดวงวิญญาณที่ศาลแห่งนี้

ในปี พ.ศ.2435 สมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการปฏิรูปการปกครองเป็นระบบมณฑลเทศาภิบาล มีการแต่งตั้งให้พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี้ ณ ระนอง) เป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต ในช่วงนี้ภูเก็ตเริ่มมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีพระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ (คอซิมบี้ ณ ระนอง) เป็นผู้วางรากฐานด้านต่าง ๆ ทั้งระบบสาธารณูปโภค เช่น การสร้างถนน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ฯลฯ และวางรากฐานการพัฒนาด้านเศรษฐกิจในภูเก็ต คือ ตรา พ.ร.บ.เหมืองแร่ และริเริ่มการปลูกยางพาราในภาคใต้ของประเทศไทยรวมทั้งที่ภูเก็ต

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 เป็นต้นมากิจการเหมืองแร่เริ่มซบเซาลง กลุ่มนักลงทุนเริ่มมีแนวคิดในการนำธุรกิจการท่องเที่ยวเข้ามาแทนที่การทำเหมืองแร่ และในวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2529 ได้เกิดเหตุการณ์เผาโรงงานถลุงแร่แทนทาลัม นับเป็นการปิดฉากธุรกิจเหมืองแร่ในภูเก็ตอย่างแท้จริง การท่องเที่ยวกลายเป็นทางเลือกใหม่ของคนภูเก็ต

สำหรับการเรียกขานภูเก็ตของชาวต่างประเทศ ในอดีตนอกจากมีปรากฏในบันทึกเมื่อปี พ.ศ. 700 ของนักเดินเรือ คลอดิอุส ปโตเลมี ที่เรียกผืนดินในบริเวณนี้ว่า แหลมตะโกลา และได้มีปรากฏหลักฐานการกล่าวถึงผืนดินในบริเวณนี้อีกครั้ง จากบันทึกและแผนที่การเดินเรือมาเอเชียตะวันออกของชาติยุโรประหว่างปี พ.ศ.2054 - 2397 เรียกผืนดินนี้ว่า จังซีลอน นอกจากนี้มีหลักฐานเกี่ยวกับการเรียกขานผืนดินนี้ของชาวทมิฬในปี พ.ศ. 1568 ว่า มณิคราม หมายถึง เมืองแก้ว ซึ่งมีความหมายตรงกับชื่อ ภูเก็จ ที่ปรากฏในจดหมายเหตุเมืองถลาง ฉบับที่ 1 ในปี พ.ศ. 2328 และได้มีการเรียกขานเรื่อย ๆ จนกลายเป็น ภูเก็ต ซึ่งได้ปรากฏในราชกิจจานุเบกษามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2450 เป็นต้นมา สรุปได้ว่าชื่อของจังหวัดภูเก็ตที่ได้มีการกล่าวขานตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ประกอบด้วย แหลมตะโกลา มณิคราม จังซีลอน ภูเก็จ และภูเก็ต ในบางครั้งมีการเรียกขานว่า สิลัน ถลาง และทุ่งคา ร่วมด้วย

4.1.2 สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม

เมืองภูเก็ตเป็นเมืองท่าเก่าแก่ที่ติดต่อค้าขายกับชาวต่างชาติ โดยมีชาวจีนโพ้นทะเลเข้ามาตั้งถิ่นฐานจำนวนมาก รูปแบบสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่ทรงคุณค่าของเมืองภูเก็ตจึงได้รับอิทธิพลรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบยุโรปผสมผสานกับแบบจีน หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่าสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีส ซึ่งมีลักษณะเป็นอาคารตึกแถว 1 – 2 ชั้น พบมากบริเวณย่านการค้าริมสองฟากถนนดีบุก ถนนสตูล ถนนรัษฎา ถนนระนอง ถนนภูเก็ต ถนนเทพกระษัตรี ถนนพังงา ถนนตะกั่วป่า ถนนถลาง และถนนดีบุก ส่วนอาคารบ้านเดี่ยวที่รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมยุโรป หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า อั้งม่อเหลา ส่วนใหญ่ตั้งกระจายตัวอยู่ในย่านเมืองเก่าภูเก็ต ได้แก่ คฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา บ้านหลวงอำนาจนรารักษ์ คฤหาสน์พระอร่ามสาครเขต พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว บริษัทอนุภาษและบุตร เป็นต้น รวมถึงอาคารสถานที่ราชการที่สำคัญของเมืองภูเก็ตหลายแห่ง ได้แก่ ศาลากลางจังหวัดภูเก็ต ศาลจังหวัดภูเก็ต สำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต และบ้านพักข้าราชการ และบ้านพักขุนนาง ที่ตั้งกระจายตัวอยู่รอบ ๆ สถานที่ราชการจำนวนมากนอกจากนี้ยังพบเห็นสถาปัตยกรรมแบบจีนในลักษณะอาคารศาสนสถานหลายแห่ง ได้แก่ ศาลเจ้าแสงธรรม ศาลเจ้าปุดจ้อ ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย และศาลเจ้าไหหลำ เป็นต้น

4.1.3 แหล่งโบราณคดีและโบราณสถาน

จากข้อมูลแหล่งโบราณคดีและโบราณสถานในพื้นที่เมืองภูเก็ต สำนักศิลปากรที่ 15 ภูเก็ต (2558) พบว่า ภายในเขตพื้นที่ศึกษาเมืองภูเก็ตมีโบราณสถานที่กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติแล้ว จำนวน 7 แห่ง โดยเป็นโบราณสถานประเภทศาสนสถานในศาสนาพุทธ อาคารและสถานที่ราชการที่ปัจจุบันยังมีการใช้ประโยชน์ ได้แก่ (แผนที่ 1)

- วัดมงคลนิมิตร
- อาคารศาลจังหวัดภูเก็ต
- อาคารสำนักงานที่ดิน
- คฤหาส์พระอร่ามสาครเขต
- โรงเรียนภูเก็ตไทยหัว
- อาคารศาลากลางจังหวัดภูเก็ต (หลังเก่า)
- ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข (หลังเก่า)

ส่วนแหล่งโบราณคดีและโบราณสถานที่ทางกรมศิลปากรได้มีการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลไว้เรียบร้อยแล้ว แต่ยังไม่ได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติ จำนวน 4 แห่ง โดยเป็นศาสนสถานในศาสนาพุทธที่ยังมีการใช้ประโยชน์ ได้แก่ (แผนที่ 1)

- บ้านชินประชา
- ศาลาการเปรียญ วัดเจริญสมณกิจ
- วิหาร วัดโฆษิตวิหาร
- กำแพงโบราณ วัดไชยธาราม (วัดฉลอง)

แผนที่ 1 แหล่งโบราณคดี และ โบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองภูเก็ต

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- แหล่งน้ำ
- แนวเขตเทศบาลนครภูเก็ต

โบราณคดี/โบราณสถาน

- ขึ้นทะเบียนแล้ว
- ยังไม่ขึ้นทะเบียน

1 วัดมงคลนิมิตร
2 โรงเรียนภูเก็ตไทยหัว
3 อาคารศาลจังหวัดภูเก็ต
4 อาคารศาลากลางจังหวัดภูเก็ต
5 อาคารสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต
6 ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขจังหวัดภูเก็ต (หลังเก่า)
7 คฤหาสน์พระอร่ามสาครเขต
8 บ้านชินประชา
9 วัดโฆษิตวิหาร
10 วัดเจริญสมณกิจ

โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

4.2 องค์ประกอบของเมืองเก่าภูเก็ต

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และพัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน เมืองภูเก็ตถือเป็นเมืองที่ใหม่ที่ที่สุดในเกาะภูเก็ตเมื่อเทียบกับเมืองถลางและเมืองกะทู้ อย่างไรก็ตามเมืองภูเก็ตก็ถือเป็นเมืองย่านการค้าที่เก่าแก่และทรงคุณค่าอย่างมาก เนื่องจากมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานในเมืองยังคงถูกเก็บรักษาเอาไว้อย่างดียิ่ง ทำให้องค์ประกอบเมืองเก่าภูเก็ตมีความหลากหลายและทรงคุณค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาคารที่เป็นมรดกทางสถาปัตยกรรมที่กระจุกตัวอย่างหนาแน่นในบริเวณย่านเมืองเก่า อันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดภูเก็ต ทั้งนี้ องค์ประกอบของเมืองเก่าที่แสดงถึงความเป็นเมืองเก่าภูเก็ตที่ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน มีรายละเอียดที่สำคัญปรากฏในแผนที่ 2 และรายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก ผ.2

4.2.1 กำแพงเมือง คูเมือง และป้อม

เมืองภูเก็ตเป็นเมืองท่าการค้าที่เก่าแก่ ซึ่งมีหลักฐานการตั้งเมืองที่ทุ่งคาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ หากเปรียบเทียบกับเมืองประวัติศาสตร์อื่นๆ ถือเป็นที่ค่อนข้างใหม่ จึงไม่ปรากฏหลักฐานกำแพงเมือง คูเมือง และป้อมใดๆ ในพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ตที่ทุ่งคา อย่างไรก็ตามย่านเมืองเก่าภูเก็ตก็มีขอบเขตของย่านที่ชัดเจน คือ พื้นที่บริเวณที่ล้อมรอบด้วยถนนรัษฎาด้านทิศใต้ ถนนภูเก็ตและถนนเทพกระษัตรีด้านทิศตะวันออก ถนนสตูลด้านทิศตะวันตก และถนนดีบุกด้านทิศเหนือ นอกจากนั้นในพื้นที่ย่านเมืองเก่าภูเก็ตยังมีคลองสายสำคัญไหลผ่านด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ของเมือง นั่นก็คือ คลองบางใหญ่ ซึ่งถือเป็นขอบเขตของเมืองด้านทิศตะวันตกอีกด้วย

รูปที่ 3 คลองบางใหญ่บริเวณถนนเทพกระษัตรีตัดกับถนนพังงา

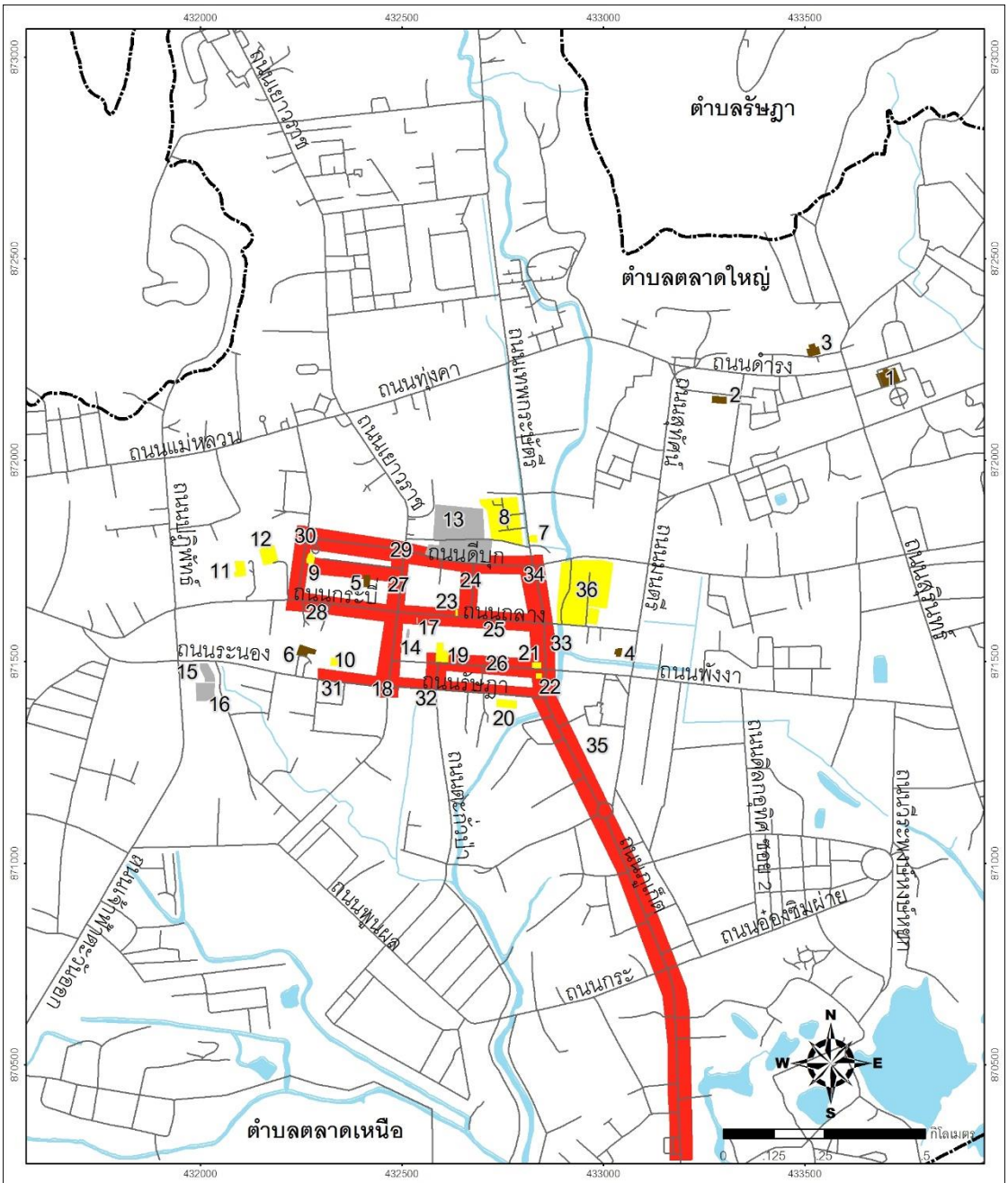

แผนที่ 2 ที่ตั้งโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญในบริเวณเมืองภูเก็ต

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- แหล่งน้ำ
- แนวเขตเทศบาลนครภูเก็ต
- พาณิชยกรรม
- อาคารและสถานที่สำคัญ
- โบราณสถาน
- สถาบันศาสนา

1 อาคารศาลากลางจังหวัดภูเก็ต
2 อาคารสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต
3 อาคารศาลจังหวัดภูเก็ต
4 ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขจังหวัดภูเก็ต (หลังเก่า)
5 พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว
6 คฤหาสน์พระอร่ามสาครเขต
7 อาคารสำนักงานบริษัทอนุภาษและบุตร
8 บ้านหลวงอนุภาษภูเก็ตการ
9 บ้านหลวงอำนาจนรารักษ์
10 บ้านพระยาไชยสรรพกิจ
11 บ้านชินประชา
12 คฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา
13 วัดมงคลนิมิตร
14 ศาลเจ้าแสงธรรม
15 ศาลเจ้าปุดจ้อ
16 ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย
17 ศาลเจ้าไหหลำ
18 วงเวียนสุริยเดช
19 โรงแรมออนออน
20 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโรงแรมถาวร
21 อาคารธนาคารชาร์เตอร์
22 อาคารสถานีตำรวจตลาดใหญ่ (เก่า)
23 ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าภูเก็ต
24 ตึกแถวชอยรมณีย์
25 ตึกแถวริมถนนถลาง
26 ตึกแถวริมถนนพังงา
27 ตึกแถวริมถนนเยาวราช
28 ตึกแถวริมถนนกระบี่
29 ตึกแถวริมถนนดีบุก
30 ตึกแถวริมถนนสตูล
31 ตึกแถวริมถนนระนอง
32 ตึกแถวริมถนนรัษฎา
33 ตึกแถวริมถนนภูเก็ต
34 ตึกแถวริมถนนเทพกระษัตรี
35 ตึกแถวย่านชุมชนบางเหนียว
36 สวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

4.2.2 ที่หมายตาในบริเวณเมืองเก่า

เมืองเก่าภูเก็ตเป็นเมืองที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบริมคลองบางใหญ่ มีจุดหมายตาตามธรรมชาติที่เห็นได้ชัดเจนจากระยะไกล คือ เขารัง และเขาโต๊ะแซะ ส่วนในเขตย่านเมืองเก่าภูเก็ตยังมีอาคารและสิ่งก่อสร้างสำคัญที่ชาวเมืองเมืองภูเก็ตรับรู้ได้ว่าเป็นจุดหมายตาของเมือง ได้แก่ วัดมงคลนิมิตร ศาลเจ้าแสงธรรม ศาลเจ้าปุดจ้อ ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย ศาลเจ้าไหหลำ พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัวคฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา โรงแรมออน ออน อาคารธนาคารชาร์เตอร์ ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า คฤหาสน์พระอร่ามสาครเขต บ้านหลวงอำนาจนรารักษ์ฯ อาคารสำนักงานบริษัทอนุภาษและบุตร สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี เป็นต้น

รูปที่ 4 วัดมงคลนิมิตร

รูปที่ 5 ศาลเจ้าปุดจ้อ

รูปที่ 6 ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย

รูปที่ 7 ศาลเจ้าแสงธรรม

รูปที่ 8 ศาลเจ้าไหหลำ

รูปที่ 9 อาคารสำนักงานขายประจำประเทศไทย เขตภาคใต้ตอนบน บริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน)

รูปที่ 10 อาคารพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว

รูปที่ 11 อาคารสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดภูเก็ต

รูปที่ 12 อาคารสำนักงานบริษัทอนุภาษและบุตร

รูปที่ 13 บ้านหลวงอำนาจนรารักษ์

รูปที่ 14 คฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา (Blue Elephant Restaurant)

รูปที่ 15 อาคารธนาคารชาร์เตอร์

รูปที่ 16 อาคารสถานีตำรวจตลาดใหญ่ (เก่า) กำลังบูรณะ

รูปที่ 17 โรงแรมออน ออน

รูปที่ 18 ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าภูเก็ต

รูปที่ 19 สวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี

รูปที่ 20 วงเวียนสุริยเดช

4.2.3 แบบแผนโครงข่ายคมนาคมในเมืองเก่า

เมืองภูเก็ตเป็นเมืองศูนย์การค้าที่พัฒนามาจากการเป็นเมืองท่าเรือที่มีคนจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อทำการค้าจำนวนมาก ลักษณะการจัดผังของเส้นทางคมนาคมในเมืองจึงมีลักษณะเป็นโครงข่ายถนนแบบตาราง (Grid System) ตามอิทธิพลการวางผังเมืองของชาวจีนซึ่งรับผ่านมาจากเมืองปีนังและมะละกา โดยมีถนนที่ตัดในแนวเหนือ-ใต้ ได้แก่ ถนนสตูล ถนนเยาวราช ถนนเทพกระษัตรี ซอยรมณีย์ และถนนภูเก็ต ส่วนถนนที่ตัดในแนวตะวันออก-ตะวันตก ได้แก่ ถนนดีบุก ถนนถลาง ถนนกระบี่ ถนนพังงา ถนนระนอง และถนนรัษฎา

รูปที่ 21 ถนนที่ตัดผ่านในแนวตะวันออก-ตะวันตก ถนนกระบี่ ถนนถลาง

รูปที่ 22 ถนนที่ตัดผ่านในแนวเหนือ-ใต้ ถนนภูเก็ต และถนนเยาวราช

4.2.4 ย่าน / บริเวณที่สำคัญและมีคุณค่าของเมือง

เมืองภูเก็ตเป็นเมืองที่เกิดขึ้นจากการค้าขาย ถือเป็นเมืองท่าที่สำคัญของภาคใต้ ย่านประวัติศาสตร์ที่สำคัญในยุคแรกจึงเป็นย่านการค้าบริเวณย่านทุ่งคาริมคลองบางใหญ่ เกิดถนนสายสำคัญจากการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนเพื่อค้าขายและประกอบกิจการแร่ดีบุก ได้แก่ ถนนถลาง ถนนพังงา ถนนกระบี่ ถนนดีบุก ถนนระนอง และถนนเยาวราช กลายเป็นย่านการค้าที่เจริญรุ่งเรืองมาจนถึงปัจจุบัน และเมื่อมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี้ ณ ระนอง) จึงขอพระราชทานที่ดินบนเนินด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของตัวเมืองเพื่อเป็นศูนย์ราชการ จึงเกิดย่านที่สำคัญขึ้นอีกย่านหนึ่ง ดังนั้นย่านประวัติศาสตร์ที่สำคัญและมีคุณค่าของเมืองภูเก็ต แบ่งได้เป็น 2 ย่าน ได้แก่ ย่านการค้าบริเวณเมืองเก่าริมถนนดีบุก ถนนสตูล ถนนรัษฎา ถนนระนอง ถนนภูเก็ต ถนนเทพกระษัตรี ถนนพังงา ถนนตะกั่วป่า ถนนถลาง และถนนดีบุก ซึ่งประกอบด้วยอาคารตึกแถวแบบโคโลเนียล เป็นสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานศิลปสถาปัตยกรรมแบบจีนและยุโรปเข้าด้วยกัน ตั้งเรียงตัวกันสองฟากถนน และกระจุกตัวหนาแน่นบริเวณถนนถลาง รวมทั้งยังเป็นที่ตั้งของอาคารและสถานที่สำคัญของเมืองเก่าภูเก็ตหลายแห่ง เช่น วัดมงคลนิมิตร ศาลเจ้าแสงธรรม ศาลเจ้าปุดจ้อ ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย ศาลเจ้าไหหลำ คฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา บ้านหลวงอำนาจนรารักษ์ คฤหาสน์พระอร่ามสาคาเขต พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว อาคารสำนักงานบริษัทอนุภาษและบุตร โรงแรมออน ออน วงเวียนสุริยเดช อาคารธนาคารชาร์เตอร์ ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดภูเก็ต และสวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษามหาราชินี เป็นต้น ส่วนย่านที่ 2 คือ ย่านศูนย์ราชการ ซึ่งมีศาลากลางจังหวัดภูเก็ต ศาลจังหวัดภูเก็ต และสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต และยังมีอาคารสำนักงานอื่น ๆ บ้านพักข้าราชการ และบ้านพักขุนนาง ตั้งกระจายตัวอยู่รอบ ๆ สถานที่ราชการอยู่เป็นจำนวนมาก

4.2.5 ธรรมชาติในเมืองเก่า

เมืองภูเก็ตเป็นเมืองที่กระจุกตัวหนาแน่นบริเวณขอบเขตของถนนดีบุก ถนนภูเก็ต ถนนเทพกระษัตรี ถนนสตูล ถนนระนอง และถนนรัษฎา อาคารส่วนใหญ่เป็นตึกแถวที่มีด้านหน้าค่อนข้างแคบในขณะที่ด้านข้างยาว ลักษณะการวางผังเช่นนี้จึงมีที่โล่งว่างในเมืองน้อยมาก อย่างไรก็ตามในย่านเมืองเก่าภูเก็ตก็ยังมีคลองบางใหญ่เป็นเส้นทางน้ำตามธรรมชาติที่ทอดตัวในแนวเหนือ-ใต้ และเป็นที่ตั้งของสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษามหาราชินี ซึ่งเป็นพื้นที่ธรรมชาติของเมืองอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีต้นไม้ใหญ่ที่กระจายอยู่ตามคฤหาสน์ใหญ่ ๆ ในย่านเมืองเก่าภูเก็ต เช่น คฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา และคฤหาสน์ตระกูลหงส์หยก เป็นต้น

คฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา

คฤหาสน์ตระกูลหงส์หยก

รูปที่ 23 ต้นไม้ใหญ่ที่พบตามคฤหาสน์ต่าง ๆ ในย่านเมืองเก่าภูเก็ต

4.3 ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

การวิเคราะห์ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต ทางที่ปรึกษากำหนดเกณฑ์และทำการประเมินคุณค่าความสำคัญในด้านต่าง ๆ ของโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของเมืองเก่าที่อยู่ในพื้นที่เมืองภูเก็ต รวมทั้งได้จัดลำดับความสำคัญตามระดับศักยภาพขององค์ประกอบของเมืองเหล่านั้น จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวถือเป็นข้อมูลสำคัญในการพิจารณาเพื่อกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของเมืองภูเก็ตในเชิงที่ตั้ง พบว่า องค์ประกอบของเมืองที่มีคุณค่าและความสำคัญมาก หรือมีระดับศักยภาพสูงถึงปานกลาง ส่วนใหญ่ตั้งเกาะกลุ่มอยู่รวมกันใน 3 ย่านหลัก ได้แก่ ย่านศูนย์กลางพาณิชยกรรมเก่าของเมืองริมถนนถลาง ถนนกระบี่ ถนนพังงา ถนนดีบุก ถนนระนอง ถนนรัษฎา ถนนภูเก็ต ถนนเทพกระษัตรี และถนนเยาวราช ย่านศูนย์กลางราชการเก่ารอบเขาโต๊ะแซะ และย่านชุมชนบางเหนียวถึงปากคลองบางใหญ่ ย่านสะพานหิน ส่วนองค์ประกอบของเมืองส่วนที่เหลือจะตั้งกระจายอยู่ในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของเมืองภูเก็ต และหากพิจารณาขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าจากความกลมกลืนขององค์ประกอบของเมืองกับบริบท

ของเมือง ขอบเขตการบริหารการปกครอง ขอบเขตทางธรรมชาติ ภูมิทัศน์วัฒนธรรม และความเป็นย่านที่ชัดเจนขององค์ประกอบเมือง ดังนั้น การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ตจึงควรให้ครอบคลุมย่าน 3 ย่านหลัก ได้แก่ ย่านศูนย์กลางพาณิชยกรรมเก่าของเมืองริมถนนถลาง ถนนกระบี่ ถนนพังงา ถนนดีบุก ถนนระนอง ถนนรัษฎา ถนนภูเก็ต ถนนเทพกระษัตรี และถนนเยาวราช ย่านศูนย์กลางราชการเก่าเชิงเขาโต๊ะแซะ และย่านชุมชนบางเหนียวถึงปากคลองบางใหญ่ย่านสะพานหิน ทั้งนี้ การกำหนดขอบเขตดังกล่าวก็เพื่อความสมบูรณ์ในแง่ขององค์ประกอบของเมืองเก่า และการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าภูเก็ตในอนาคต

การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต มีเนื้อที่ประมาณ 2.76 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,727.74 ไร่ โดยมีอาณาเขตดังนี้ (แผนที่ 3 หรือ แผนที่ 4)

ทิศเหนือ จดทางแยกตัดถนนแม่หลวนกับถนนปฏิพัทธิ์ บริเวณพิกัด X = 431911 และ Y = 872244 ต่อเนื่องไปทางทิศตะวันออกตามแนวกึ่งกลางถนนแม่หลวน และถนนทุ่งคา ผ่านถนนเทพกระษัตรี บริเวณพิกัด X = 432764 และ Y = 872244 และต่อเนื่องเรื่อยไปทางทิศตะวันออกตามแนวกึ่งกลางถนนดำรง จนกระทั่งถึงทางแยกตัดถนนปะเหลียน บริเวณพิกัด X = 434155 และ Y = 872779

ทิศตะวันออก จดทางแยกตัดถนนปะเหลียนกับถนนดำรง บริเวณพิกัด X = 434155 และ Y = 872779 ต่อเนื่องลงมาทางทิศใต้ตามแนวกึ่งกลางถนนปะเหลียน จนถึงทางแยกตัดถนนนริศร บริเวณพิกัด X = 434240 และ Y = 872209 และต่อเนื่องไปทางทิศตะวันตกตามแนวกึ่งกลางถนนนริศร จนถึงทางแยกตัดถนนมนตรี บริเวณพิกัด X = 433134 และ Y = 871899 ต่อเนื่องลงมาทางทิศใต้ตามแนวกึ่งกลางถนนมนตรี จนถึงทางแยกถนนพังงา บริเวณพิกัด X = 433067 และ Y = 871464 ต่อเนื่องไปทางทิศตะวันออกตามแนวกึ่งกลางถนนพังงา จนถึงทางแยกตัดถนนดิลกอุทิศ ซอย 2 บริเวณพิกัด X = 433341 และ Y = 871434 ต่อเนื่องลงมาทางใต้ตามแนวกึ่งกลางถนนดิลกอุทิศ ซอย 2 จนถึงทางแยกตัดถนนอ๋องซิมผ่าย บริเวณพิกัด X = 433384 และ Y = 870821 ต่อเนื่องไปทางทิศตะวันตกตามแนวกึ่งกลางถนนอ๋องซิมผ่าย จนถึงทางแยกตัดถนนภูเก็ต บริเวณพิกัด X = 433158 และ Y = 870738 และต่อเนื่องลงมาทางทิศใต้ตามแนวกึ่งกลางถนนภูเก็ต จนกระทั่งจดแหลมสะพานหิน สุดแนวชายฝั่งทะเลอันดามัน บริเวณพิกัด X = 434071 และ Y = 869184

ทิศใต้ จดแหลมสะพานหินสุดแนวชายฝั่งทะเลอันดามัน บริเวณพิกัด X = 434071 และ Y = 869184 ต่อเนื่องไปทางทิศตะวันตกเลียบแนวชายฝั่งทะเลอันดามัน ผ่านปากคลองคลองบางใหญ่ จนกระทั่งถึงบริเวณพิกัด X = 433856 และ Y = 869021

ทิศตะวันออก จดแนวสุดชายฝั่งทะเลอันดามัน บริเวณพิกัด X = 433856 และ Y = 869021 ต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือตามแนวกึ่งกลางถนนรัตนโกสินทร์ 200 ปี จนถึงทางแยกตัดถนนพูนผล บริเวณพิกัด X = 432673 และ Y = 870603 และต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือตามแนวกึ่งกลางถนนพูนผล จนถึงทางแยกตัดถนนปฏิพัทธิ์ บริเวณพิกัด X = 431829 และ Y = 871038 และต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศเหนือตามแนวกึ่งกลางถนนปฏิพัทธิ์ กระทั่งถึงทางแยกตัดถนนแม่หลวนกับถนนปฏิพัทธิ์ บริเวณพิกัด X = 431911 และ Y = 872244

4.4 เขตพื้นที่ (Zoning) ในขอบเขตเมืองเก่าภูเก็ต

ภายในขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ตซึ่งเป็นพื้นที่หลัก มีเนื้อที่ประมาณ 2.76 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,727.74 ไร่ ไม่มีการแบ่งเขตพื้นที่ (Zoning) ภายในพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต เนื่องจากพื้นที่ภายในเมืองเก่าภูเก็ตมีองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองตั้งกระจายตัวอยู่ทั่วไปภายในเมือง

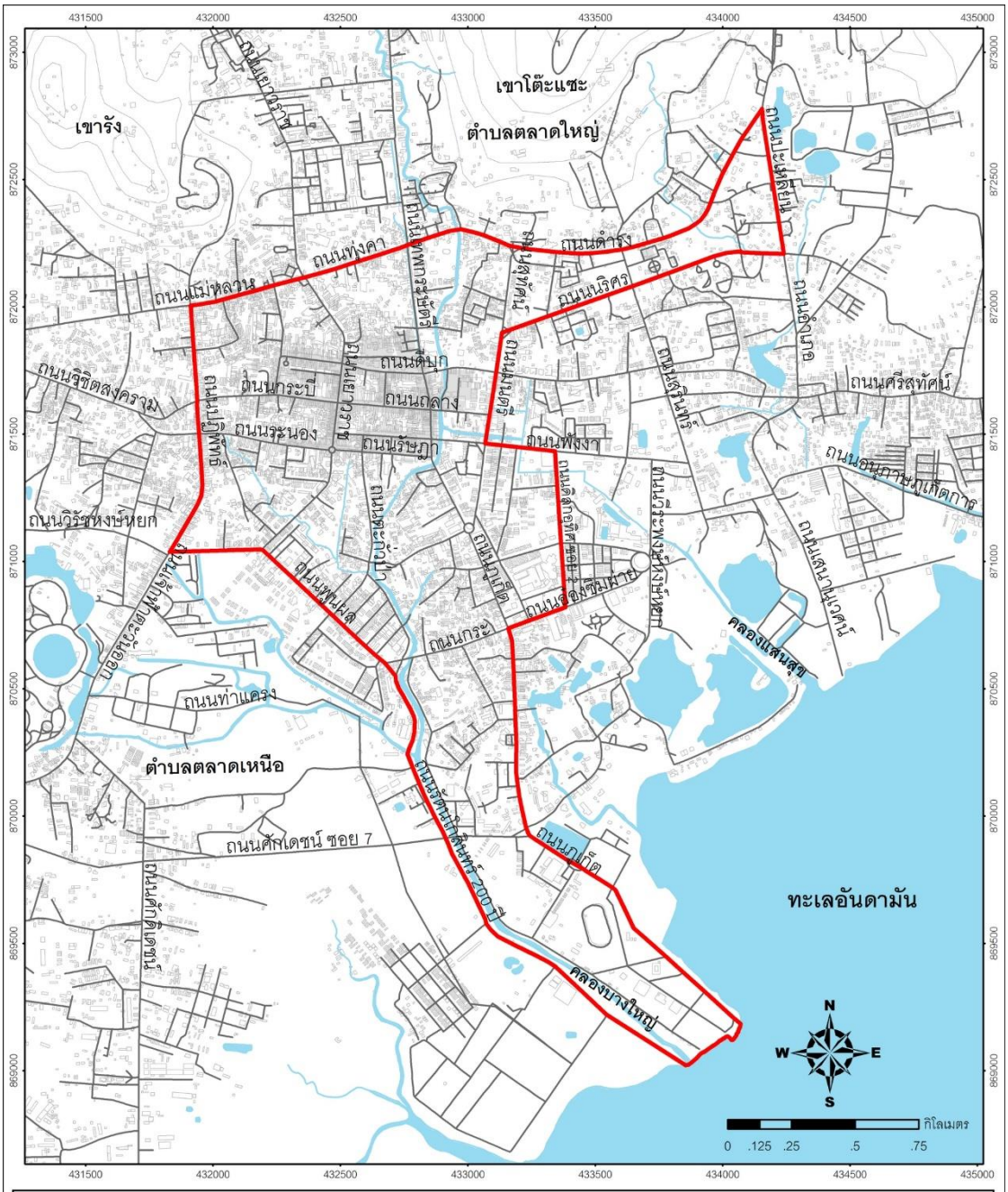
เขาโต๊ะแซะ
ตำบลตลาดใหญ่
เขารัง
ตำบลตลาดเหนือ
ทะเลอันดามัน
คลองแสนสุข
คลองบางใหญ่
ถนนพังงา
ถนนดีบุก
ถนนกระบี่
ถนนระนอง
ถนนรัษฎา
ถนนเจ้าฟ้า
ถนนศรีสุทัศน์
ถนนวิชิตสงคราม
ถนนวิรัชหงษ์หยก
ถนนท่าแครง
ถนนศักเดชน์ ซอย 7
ถนนภูเก็ต
ถนนรัษฎานุสรณ์ 200 ปี
ถนนกระบี่
ถนนสุทัศน์
ถนนเทพกษัตรี
ถนนสุรินทร์
ถนนเยาวราช
ถนนถลาง
ถนนบางเทา
ถนนสุรินทร์
ถนนเทพกษัตรี

แผนที่ 4 ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- ภูเขา ควน เนิน
- แหล่งน้ำ
- อาคาร
- ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

4.5 พื้นที่ต่อเนื่องเมืองเก่าภูเก็ต

พื้นที่เขตพื้นที่ต่อเนื่องเมืองเก่าภูเก็ต ครอบคลุมพื้นที่ย่านที่พักอาศัยโดยรอบย่านพาณิชยกรรมในเขตเมืองเก่า โดยพื้นที่ต่อเนื่องเมืองเก่าภูเก็ตมีเนื้อที่ประมณ 6.75 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,217.83 ไร่ และมีอาณาเขตดังนี้ (แผนที่ 5 หรือ แผนที่ 6)

ทิศเหนือ จดทางแยกตัดถนนเอกวานิชกับถนนวิชิตสงคราม บริเวณพิกัด X = 430656 และ Y = 871983 ต่อเนื่องไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวกึ่งกลางถนนเอกวานิช เชื่อมต่อกับถนนทุ่งคา 9 ซอยราชพฤกษ์ และถนนเยาวราช ซอย 4 ต่อเนื่องเรื่อยไปจนถึงปากทางถนนเยาวราช ซอย 4 ตัดกับถนนเยาวราช บริเวณพิกัด X = 431496 และ Y = 873563 และต่อเนื่องไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ตามแนวกึ่งกลางถนนเยาวราช จนถึงทางแยกตัดถนนโกมารภัจจ์ บริเวณพิกัด X = 432196 และ Y = 872839 ต่อเนื่องไปทางทิศตะวันออกตามแนวกึ่งกลางถนนโกมารภัจจ์ จนถึงทางแยกตัดถนนเทพกระษัตรี บริเวณพิกัด X = 432701 และ Y = 872892 จากนั้นต่อเนื่องเป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออก ผ่านพื้นที่บริเวณเขาโต๊ะแซะ จนกระทั่งจดทางแยกถนนรัษฎานุสรณ์ตัดกับถนนปะเหลียน บริเวณพิกัด X = 434197 และ Y = 872952 และต่อเนื่องไปทางทิศตะวันออกตามแนวกึ่งกลางถนนรัษฎานุสรณ์ จนกระทั่งถึงทางแยกตัดถนนตรัง บริเวณพิกัด X = 434632 และ Y = 872802

ทิศตะวันออก จดทางแยกตัดถนนรัษฎานุสรณ์กับถนนตรัง บริเวณพิกัด X = 434632 และ Y = 872802 ต่อเนื่องไปทางทิศใต้ตามแนวกึ่งกลางตัดถนนตรัง ต่อเชื่อมกับถนนผู้ใหญ่บ้าน จนถึงทางแยกตัดถนนอำเภอ บริเวณพิกัด X = 434291 และ Y = 871893 และต่อเนื่องลงมาทางทิศใต้ตามแนวกึ่งกลางถนนอำเภอ จนถึงทางแยกตัดถนนสุรินทร์ ซอย 2 บริเวณพิกัด X = 434297 และ Y = 871644 และต่อเนื่องไปทางทิศตะวันตกตามแนวกึ่งกลางถนนสุรินทร์ ซอย 2 จนทางแยกตัดถนนสุรินทร์ ต่อเนื่องลงมาทางทิศใต้ตามแนวกึ่งกลางถนนสุรินทร์ บริเวณพิกัด X = 433784 และ Y = 87165 จนถึงทางแยกตัดถนนพังงา บริเวณพิกัด X = 433868 และ Y = 871387 ต่อเนื่องไปทางทิศตะวันตกตามแนวกึ่งกลางถนนพังงา จนถึงทางแยกตัดถนนวีระพงษ์หงษ์หยก บริเวณพิกัด X =

433723 และ Y = 871401 ต่อเนื่องลงมาทางทิศใต้ตามแนวกึ่งกลางถนนวีระพงษ์หงษ์หยกจนกระทั่งถึงคลองแสนสุข บริเวณพิกัด X = 433718 และ Y = 871110 และต่อเนื่องลงมาทางทิศใต้ตามแนวกึ่งกลางคลองแสนสุข จนกระทั่งถึงบริเวณปากคลองแสนสุข บริเวณพิกัด X = 434365 และ Y = 870487

ทิศใต้ จดปากคลองแสนสุข บริเวณพิกัด X = 434365 และ Y = 870487 ต่อเนื่องเรื่อยไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้เลียบแนวชายฝั่งทะเลอันดามันผ่านบริเวณปากคลองบางใหญ่ ต่อเนื่องเรื่อยไปจนกระทั่งถึงบริเวณแนวชายฝั่งทะเลอันดามันที่บริเวณพิกัด X = 433563 และ Y = 868926

ทิศตะวันตก จดแนวชายฝั่งทะเลอันดามัน บริเวณพิกัด X = 433563 และ Y = 868926 ต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศเหนือตามแนวเส้นขนานระยะ 200 เมตรจากเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต จนกระทั่งจดบริเวณถนนศักดิเดชน์ตัดกับถนนท่าแครง บริเวณพิกัด X = 432577 และ Y = 870191 และต่อเนื่องไปทางทิศตะวันตกตามแนวกึ่งกลางถนนท่าแครง จนถึงทางแยกตัดถนนเจ้าฟ้าตะวันออก บริเวณพิกัด X = 431507 และ Y = 870473 ต่อเนื่องขึ้นไปทางทิศเหนือตามแนวกึ่งกลางถนนเจ้าฟ้าตะวันออก จนถึงทางแยกตัดถนนพัฒนา บริเวณพิกัด X = 431660 และ Y = 870757 ต่อเนื่องขึ้นไปทางเหนือตามแนวกึ่งกลางถนนพัฒนา จนถึงทางแยกตัดถนนระนอง บริเวณพิกัด X = 431773 และ Y = 871511 และต่อเนื่องไปทางทิศตะวันตกตามแนวกึ่งกลางถนนระนอง จนถึงทางแยกตัดถนนวิชิตสงคราม บริเวณพิกัด X = 431705 และ Y = 871585 และต่อเนื่องไปทางทิศตะวันตกตามแนวกึ่งกลางถนนวิชิตสงคราม จนกระทั่งถึงทางแยกตัดถนนเอกวานิช บริเวณพิกัด X = 430656 และ Y = 871983

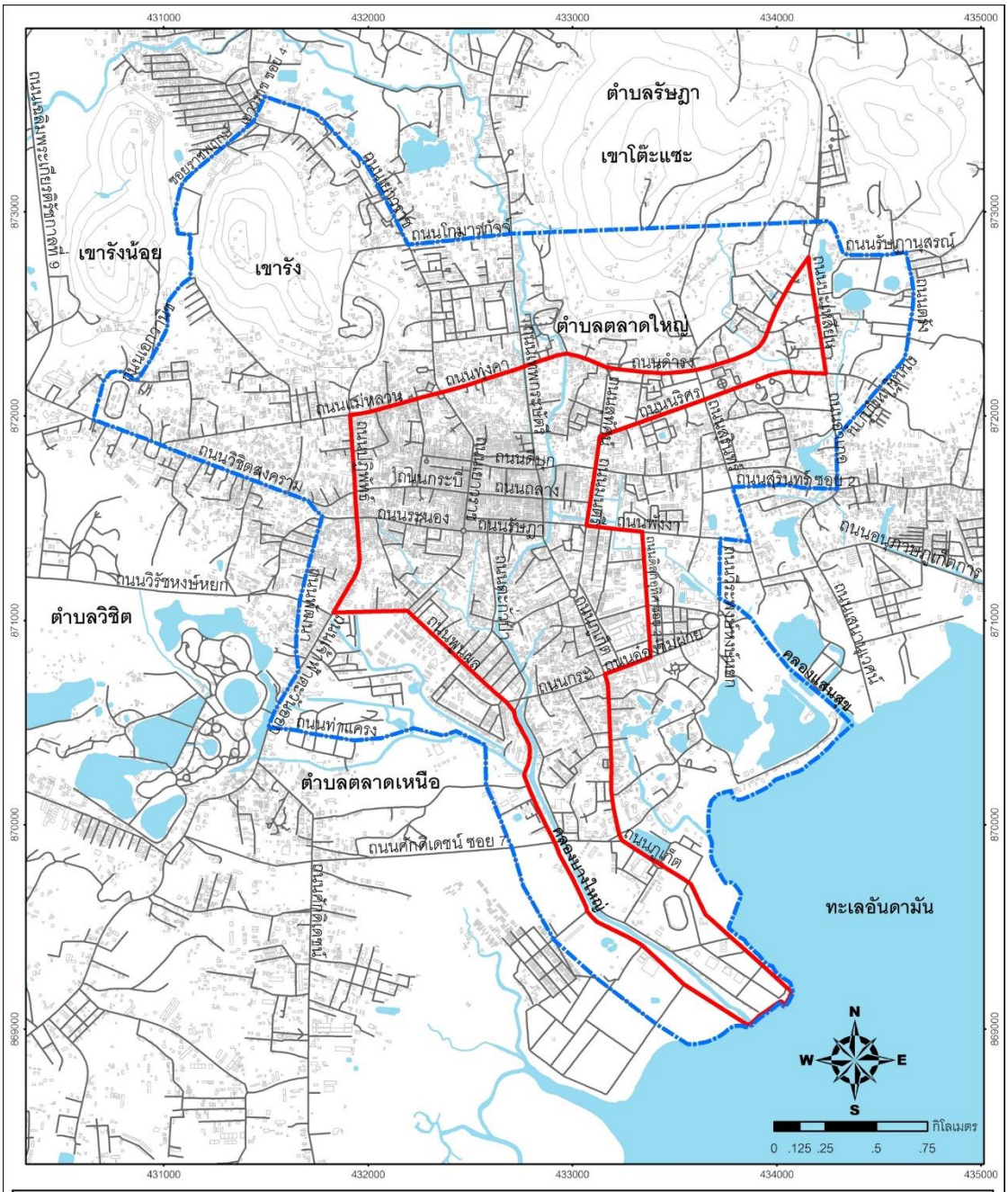

แผนที่ 5 ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต และพื้นที่ต่อเนื่อง

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- ภูเขา ควน เนิน
- แหล่งน้ำ
- อาคาร
- ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า
- ขอบเขตพื้นที่ต่อเนื่อง

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แผนที่ 6 ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต และพื้นที่ต่อเนื่อง

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- แหล่งน้ำ
- ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า
- เส้นทางคมนาคม
- อาคาร
- ขอบเขตพื้นที่ต่อเนื่อง
- ภูเขา ควน เนิน

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

5. แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าภูเก็ต

5.1 แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาทั่วไป

พิจารณาจากแนวทางทั่วไป 7 ประการ ซึ่งสามารถเลือกนำไปใช้ปฏิบัติตามความเหมาะสมสำหรับพื้นที่เฉพาะแต่ละบริเวณที่มีความแตกต่างกันออกไป ดังนี้

แนวทาง	การดำเนินงาน
1. การมีส่วนรวมและการประชาสัมพันธ์	1.1 ให้ประชาสังคมเข้ามามีส่วนรวมตั้งแต่เริ่มดำเนินการศึกษา เพื่อให้ข้อมูลพื้นฐานแสดงความต้องการและความเป็นเจ้าของ โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มสนใจ การประชุมสัมมนา ฯลฯ 1.2 ให้ประชาสังคมเห็นชอบในหลักการดำเนินการบริหารการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงข่ายคมนาคมขนส่ง การจัดระเบียบอาคารและสภาพแวดล้อม เพื่อลดกระแสต่อต้านและการไม่ให้ความร่วมมือ ตลอดระยะเวลาดำเนินการ 1.3 การประชาสัมพันธ์โดยวิธีต่าง ๆ เช่น การพบปะพูดคุย การประชาสัมพันธ์โดยผ่านประชาสังคม ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบผลกระทบที่ตนเองจะได้รับจากแผนการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และรับฟังข้อคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้น 1.4 คณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมืองและกลุ่มประชาสังคมร่วมกันดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ รวมถึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรวมในการให้ข้อคิดเห็น และจัดกิจกรรมเมืองเก่าอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนได้เห็นคุณค่าของเมืองเก่า ทั้งคุณค่าด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และอื่น ๆ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและจิตสำนึกรักถิ่นฐาน
2. การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน	2.1 จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดกรอบการสร้างจิตสำนึกทางสังคม โดยการให้ความรู้ สร้างการรับรู้ตั้งแต่ในครอบครัว กลุ่มทางสังคมต่าง ๆ ชุมชนและเป็นแบบแผนของเมืองเก่า

แนวทาง	การดำเนินงาน
	2.2 ทุกภาคสวนรวมกันสรางกลไกการเรียนรูตาง ๆ ผานการประชุมในชุมชน จัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน กิจกรรมวันครอบครัว ผานสื่อโทรทัศน วิทยุ ผานทางพระสงฆ์ โรงเรียน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข่องตลอดจนชองทางอินเทอร์เน็ตที่จะกระตุนใหเกิดการเรียนรูความรัก ความหวงแหน มรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่บรรพบุรุษไดสร้างไว 2.3 ใหประชาชนในชุมชน เยาวชน รวมแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางและระเบียบปฏิบัติตาง ๆ ที่จะใชรณรงคจนเกิดการรับรู และเปนวิถีชีวิตที่ตองปฏิบัติรวมกัน 2.4 มีกิจกรรมประเมินผลเพื่อการปรับปรุงแกไขวิธีการสรางการเรียนรูที่สามารถสร้างการซึมซับแนวทางการพัฒนาเชิงอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมใหเกิดขึ้นอยางยั่งยืน
3. การสงเสริมกิจกรรมและวิถีชีวิตทองถิ่น	กิจกรรมและวิถีชีวิตเปนมรดกที่จับต่องไมได (Intangible Heritage) ไดแก ประเพณี อาหาร การแตงกาย ภาษา เทศกาล คติความเชื่อ และภูมิปญญาทองถิ่น จะต่องมีการอนุรักษ์และฟนฟูอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยองคความรูจากประชาชนและนักวิชาการในทองถิ่น มีการคนควาเผยแพรและสืบทอดอย่างต่อเนื่อง เชน จัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ ฟื้นฟูงานเทศกาลต่าง ๆ เพื่อไดประโยชนทางการทองเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
4. การสงเสริมคุณภาพชีวิต	จัดใหมีบริการสาธารณูปโภคสาธารณูปการ และธุรกรรมบริการที่ครบสมบูรณ สำหรับผู่อยูอาศัยในยานเมืองเก่าและนักท่องเที่ยวทุกเพศวัย ที่สะดวกต่อการเข้าถึงและไม่จำเป็นต้องเดินทางไกลออกนอกบริเวณเมืองเกา การจัดบริการรวมทั้งระบบการรักษาความปลอดภัยและป่องกันอัคคีภัยมีความจำเป็น เพราะภายในบริเวณเมืองเกามีสภาพการอยู่อาศัยที่มักหนาแน่นและมีเส่นทางสัญจรที่ค่อนข้างคับแคบ

แนวทาง	การดำเนินงาน
5. การปองกันภัยคุกคามจากมนุษย์และธรรมชาติ	5.1 คณะอนุกรรมการอนุรักษและพัฒนาเมืองเการะดับเมืองสามารถใชอำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวของในการจัดระเบียบหรือระงับยับยั้งกิจกรรมการพัฒนากอสรางที่จะเป็นผลกระทบตอโบราณสถานและแหลงมรดกศิลปวัฒนธรรม เพื่อป้องกันกรณีการพัฒนาสิ่งกอสรางที่บดบังโบราณสถาน โดยเฉพาะอยางยิ่งการพัฒนาบนที่ดินของทางราชการหรือวัด ซึ่งมีเอกสิทธิ์ไมตองผานการตรวจสอบของหนวยงานควบคุมการก่อสร้างทองถิ่น 5.2 จัดตั้งกลุมเฝาระวัง โดยอาศัยการประสานงานกับเครือขายนักเรียน นักศึกษา และนักวิชาการทองถิ่น เพื่อช่วยติดตามตรวจสอบการพัฒนาที่กำลังเกิดขึ้นในพื้นที่ใกลเคียงกับโบราณสถานและแหลงมรดกศิลปวัฒนธรรม 5.3 จัดใหมีการศึกษาปญหาความเสี่ยงตอภัยธรรมชาติ วางแนวทางแกปญหาเพื่อป้องกันรักษาแหลงศิลปวัฒนธรรม จัดวางระบบเตือนภัยลวงหนาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
6. การประหยัดพลังงานดานการสัญจรและสภาพแวดลอม	6.1 การขาดแคลนเสนทางสัญจรที่เหมาะสมสำหรับคนเดินและจักรยาน ทำใหผูคนต้องอาศัยรถยนตและจักรยานยนตมากขึ้นเปนวงจรตอเนื่อง ควรสงเสริมพัฒนาทางเดินเทา การใชจักรยานและพาหนะทางเลือกในยานเมืองเกาเพื่อลดการใชยานพาหนะที่ใชเชื้อเพลิงและสรางมลภาวะ 6.2 นำระบบกระบวนการธรรมชาติและสภาพภูมิประเทศมาใชประโยชนในการพัฒนาดานกายภาพของชุมชนเมืองเกา การเปดชองมองภูมิทัศนและปลูกตนไมสรางรมเงาจะช่วยให้อากาศเกิดการไหลเวียน ลดอุณหภูมิและความชื้น เพิ่มสภาวะความสบายในบริเวณเมืองเก่า
7. การดูแลและบำรุงรักษาอาคารและสาธารณูปการ	7.1 ปจจุบันสิ่งกอสรางในยานเมืองเกามีขอจำกัดตอความต้องการใชประโยชนสำหรับชีวิตประจำวัน การตอเติมโดยขาดการพิจารณาความเหมาะสมอาจเปนการทำลายคุณคาการปล่อยให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพอาคารและ

แนวทาง	การดำเนินงาน
	สิ่งก่อสร้าง เป็นผลกระทบต่อคุณค่ามรดกศิลปวัฒนธรรมทั้งของตัวอาคารหรือสิ่งก่อสร้างนั้นและบริเวณแวดล้อม 7.2 ขยายบทบาทองค์กรปกครองท้องถิ่นในคณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง ในการดูแลมิให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อลักษณะทางกายภาพที่สำคัญของสิ่งก่อสร้างในย่านเมืองเก่า และส่งเสริมให้มีการบำรุงรักษาสภาพภายนอกของอาคารอย่างต่อเนื่อง โดยเลือกใช้วัสดุก่อสร้างที่มีลักษณะคล้ายหรือสอดคล้องกับของเดิมมากที่สุด หรือส่งเสริมให้มีการนำวัสดุก่อสร้างของเดิมกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด

5.2 แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสำหรับเขตพื้นที่ (Zoning)

พิจารณาจากเขตพื้นที่ (Zoning) มี 2 ประเภท ซึ่งสามารถเลือกนำไปใช้ปฏิบัติตามความเหมาะสมสำหรับแต่ละพื้นที่ ประกอบด้วย

<u>พื้นที่หลัก</u> มีแนวทางการดำเนินงาน ทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้

แนวทาง	การดำเนินงาน
1. ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน	1.1 ลดการใช้ประโยชน์ที่ดินในส่วนที่ไม่จำเป็นในเขตพื้นที่ศาสนสถาน 1.2 ที่ดินของรัฐและเอกชนให้เป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นหลักให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อหัตถกรรม การท่องเที่ยว พาณิชยกรรม การอยู่อาศัย ศาสนสถาน สถานศึกษา หน่วยงานราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ นันทนาการ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น
2. ด้านอาคารและสภาพแวดล้อม	รักษาสภาพแวดล้อมโดยกำหนดความสูง สัดส่วนพื้นที่ว่าง (Open Space Ratio) ขนาด ลักษณะ แบบ รูปทรง ฯลฯ ของอาคารให้สอดคล้องและกลมกลืนหรือไม่ทำลายโบราณสถานในพื้นที่ พิจารณาการใช้วัสดุและสีของอาคารเพื่อสร้างบรรยากาศการเข้ามาถึงบริเวณสำคัญของเขตพื้นที่เมืองเก่า

แนวทาง	การดำเนินงาน
3. ด้านระบบการจราจรและคมนาคมขนส่ง	3.1 สงเสริมใหมีทางเดินเท่า และการสัญจรดวยยานพาหนะขนาดเบาเพื่อลดมลภาวะ เช่น รถจักรยาน รถลากจูง เป็นต้น 3.2 ลดปริมาณการจราจร ห้ามรถบรรทุกหนักและรถขนาดใหญ่เข้าสูพื้นที่ 3.3 จำกัดการกอสร้างลานจอดรถขนาดใหญ ซึ่งเปนมลภาวะทางสายตาที่ขัดแย้งกับสภาพแวดลอมเมืองเกา
4. ดานการพัฒนาภูมิทัศน์	4.1 สร้างเส่นทางตอเนื่องระหวางตำแหนงองคประกอบเมืองโบราณสถาน และพื้นที่เปิดโลงในเมือง โดยจัดใหมีทางคนเดินทางจักรยาน หรือพาหนะขนาดเบา 4.2 จัดทางคนเดินที่ปลอดภัย พรอมอุปกรณสาธารณูปโภคอำนวยความสะดวก เช่น โคมไฟ ถังขยะ ปายบอกทาง ฯลฯ
5. ดานการบริหารและการจัดการ	5.1 ให้จังหวัดจัดตั้งสำนักงานเลขานุการคณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า เพื่อทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะอนุกรรมการฯ 5.2 ให้จังหวัดออกประกาศ เรื่อง มาตรการในการควบคุมการก่อสร้างอาคารภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานของรัฐอย่างอื่นที่อาจพึงมีในบริเวณเมืองเก่า ที่จะดำเนินการก่อสร้างภายในบริเวณเมืองเก่า ส่งเรื่องและแบบแปลนให้คณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า โดยผ่านสำนักงานเลขานุการคณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า เพื่อพิจารณาให้ความเห็นถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมก่อน 5.3 จัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า และคณะรัฐมนตรี เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน 5.4 วางแนวนโยบายการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณเมืองเก่า

แนวทาง	การดำเนินงาน
	5.5 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ออกมาตรการในการควบคุมการก่อสร้างอาคารของภาคเอกชน

<u>พื้นที่ต่อเนื่อง</u> มีแนวทางการดำเนินงาน ทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้

แนวทาง	การดำเนินงาน
1. ดานการใชประโยชนที่ดิน	1.1 ลดการใชประโยชนที่ดินในสวนไมจำเปนในเขตพื้นที่ศาสนสถาน 1.2 ที่ดินของรัฐและเอกชนใหใชประโยชนที่ดินเพื่อหัตถกรรม การท่องเที่ยว การอยูอาศัย พาณิชยกรรม สถาบันราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน สาธารณูปโภค สาธารณูปการ นันทนาการ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดลอม หรือสาธารณประโยชน์เทานั้น และตองสงเสริมพื้นที่หลัก
2. ดานอาคารและสภาพแวดลอม	2.1 พิจารณาวางขอกำหนดความสูงและแนวถอยรนอาคาร รวมทั้งขนาดมวลอาคาร เพื่อรักษาสัดส่วนที่เหมาะสมของขนาดอาคารที่ไมทำลายแหล่งศิลปกรรมในพื้นที่และพื้นที่เมืองเก่า 2.2 พิจารณาการใชวัสดุและสีของอาคารเพื่อสงเสริมบรรยากาศในเขตพื้นที่เมืองเกา 2.3 พิจารณาการใชประโยชน์อาคารเกาที่ยังคงสภาพหรือสามารถฟนฟูไดในกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการเรียนรูและการทองเที่ยว
3. ดานระบบการจราจรและคมนาคมขนส่ง	3.1 สรางที่จอดรถในตำแหนงที่เหมาะสม เปนจุดเปลี่ยนระบบการสัญจรเขาถึงพื้นที่หลักและสวนอื่น ๆ ของเมือง เพื่อลดจำนวนรถยนตที่จะเขาไปสรางความคับคั่งของการจราจร รวมทั้งผลกระทบดานมุมมองและการเกิดมลภาวะในพื้นที่เมืองเก่า 3.2 สงเสริมใหมีทางเดินเทาและการสัญจรดวยยานพาหนะขนาดเบา เชน รถจักรยาน และรถลากจูง เปนตน

แนวทาง	การดำเนินงาน
4. ดานการพัฒนาภูมิทัศน	4.1 เสนทางหลักเขาสูเมืองเกา ควรสรางเอกลักษณและจุดหมายตาที่ระบุการมาถึงย่านเมืองเกา รวมถึงการเปดมุมมอง (Vista) ตามแนวเสนทางสัญจรเขาสูบริเวณเมืองเก่า 4.2 ปลูกตนไมขนาดใหญตามแนวเสนทางเขาสูเมือง การพัฒนาภูมิทัศน์ สรางรมเงาตามแนวถนน ทางเทา และสร้างจุดหมายตา โดยเลือกพันธุไมที่มีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของเมืองเกา หรือที่เป็นต้นไม้ประจำจังหวัด เช่น ต้นประดู่บ้าน (*Pterocarpus indicus*) ซึ่งเป็นต้นไม้ประจำจังหวัดภูเก็ต เป็นต้น 4.3 ปายโฆษณาและปายกิจกรรมเชิงพาณิชยที่ไมเหมาะสมเป็นปัญหาตอทัศนียภาพ ควรจำกัดขนาดและรูปลักษณของปายประเภทตาง ๆ ส่งเสริมการออกแบบปายที่ดีมีเอกลักษณ์ดวยการประกาศเกียรติคุณ 4.4 เปลี่ยนวัสดุพื้นผิวจราจรใหมีสีและสัมผัสที่แตกตางจากถนนทั่วไป เพื่อใหรูสึกถึงการมาถึงเมืองเกา 4.5 จัดให้มีอุปกรณ์สาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกและที่มีเอกลักษณ์สอดคล้องกับความเป็นเมืองเก่า

บรรณานุกรม

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดภูเก็ต*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เอกสารจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542. 383 หน้า.

ดุษฎี ทายตะคุ. *ภูเก็ต : การศึกษาในด้านอนุรักษ์สถาปัตยกรรมโดยการผังเมือง.* มปท. : 2522.

ถนอม พูนวงศ์. *ประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต.* กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2556.

เทศบาลเมืองภูเก็ต. *รายงานกิจการเทศบาลเมืองภูเก็ต.* มปท. : 2520.

ปัญญา เทพสิงห์ และ วุฒิ วัฒนสิน สงขลา. *ลวดลายตกแต่งหน้าอาคารชิโน-ปอร์ตุกีสในจังหวัดภูเก็ต.* มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, 2547.

ปัญญา ศรีนาค. *ถลาง ภูเก็ต และบ้านเมืองฝั่งทะเลตะวันตก.* กรุงเทพมหานคร : มติชน, 2546.

ฝ่ายนโยบายและแผน การเคหะแห่งชาติ. *รายงานฉบับสมบูรณ์ แผนพัฒนาที่อยู่อาศัยระดับเมือง จังหวัดภูเก็ต.* กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม และศูนย์บริการวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

ฝ่ายอนุรักษ์โบราณสถาน กองโบราณคดี กรมศิลปากร. *รายงานการสำรวจเมืองประวัติศาสตร์ภูเก็ต โครงการอนุรักษ์และบูรณะเมืองประวัติศาสตร์.* กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, 2530.

วัชระ จงสุวัฒน์. *รายงานฉบับสมบูรณ์แผนผังพัฒนาพื้นที่เฉพาะเทศบาลเมืองภูเก็ต.* เทศบาลเมืองภูเก็ต, 2546.

สมบูรณ์ แก่นตะเคียน. *ประวัติเมืองภูเก็ต.* ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี, 2552.

สาวิตร พงศ์วัชร์. *ศาสตร์ ศิลป์ ถิ่นเลใต้*. ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2557.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. *แผนผังตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณพื้นที่จังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2553.* มปท. : มปป.

สุดารา สุจฉายา. *ภูเก็ต*. กรุงเทพมหานคร : สารคดี, 2543.

สุนัย ราชภัณฑารักษ์. *ภูเก็ต.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2517.

เว็บไซต์ (Web site):

กรมโยธาธิการและผังเมือง. 2011. *แผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตผังเมืองรวมจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2554.* สืบค้นจาก http://www.dpt.go.th (2015) เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2559.

เทศบาลนครภูเก็ต. 2015. *ภาพงานเทศกาลตรุษจีน- ย้อนอดีตเมืองภูเก็ต เทศบาลนครภูเก็ต.* สืบค้นจาก http://phuketcity.go.th/gallery/detail/2 เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2559.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2558. *ภาพงานประเพณีไหว้เทวดา (ป้ายทีก้ง).* สืบค้นจาก https://th.wikipedia.org/wiki/วันไหว้เทวดา เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2559.

manager.co.th 2014. *ภาพพิธีมอบข้าวสารและอินทผาลัมให้แก่มัสยิดต่าง ๆ ในจังหวัดภูเก็ต.* สืบค้นจาก http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=9570000072641 เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2559.

Painaidii.com 2015. *ภาพงานประเพณีถือศีลกินผัก เทศบาลนครภูเก็ต.* สืบค้นจาก http://www.painaidii.com/event/event-detail/00004017/lang/th/ เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2559.

Phuketbulletinco.th 2015. *ภาพงานประเพณีพ้อต่อ เทศบาลนครภูเก็ต.* สืบค้นจาก http://www.phuketbulletin.co.th/Culture/view.php?id=549 เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2559.

phuketemagazine.com 2015. *ภาพงานประเพณีไหว้พระจันทร์ เทศบาลนครภูเก็ต.* สืบค้นจาก http://www.phuketemagazine.com/blog/2014/08/moon-festival/ เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2559.

ภาคผนวก

ผ.1 ข้อมูลที่สำคัญของพื้นที่เมืองภูเก็ต

การศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาเมืองภูเก็ต เพื่อชี้ให้เห็นสถานการณ์โดยรวมของเมืองภูเก็ตในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านอาณาเขตที่ตั้ง การบริหารการปกครอง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การใช้ประโยชน์ที่ดิน สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ปัจจุบันยังคงใช้บังคับ ซึ่งข้อมูลสนับสนุนทั้งหมดนี้จะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้พิจารณากำหนดแนวเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ตในลำดับต่อไป

1.1 สภาพทั่วไปของเมืองภูเก็ต

พื้นที่ศึกษาเมืองเก่าภูเก็ต ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของภาคใต้ ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางรถยนต์ประมาณ 862 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่เขตการบริหารการปกครองที่เกี่ยวข้อง คือ เทศบาลนครภูเก็ต (แผนที่ ผ-1)

เทศบาลนครภูเก็ตเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย เดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาลเมืองภูเก็ต ได้รับการยกฐานะเป็น เทศบาลเมือง โดยพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งเทศบาลเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต พุทธศักราช 2478 เรียกว่า เทศบาลเมืองภูเก็ต เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2478 และได้เปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาลนครภูเก็ตเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 มีพื้นที่ 12 ตารางกิโลเมตร หรือ 19,500 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 2 ตำบล คือ ตำบลตลาดเหนือ 4 ตารางกิโลเมตร และตำบลตลาดใหญ่ 8 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่โดยรอบ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลรัษฎา อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลรัษฎา อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต และชายฝั่งทะเลอันดามัน
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลวิชิต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลวิชิต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

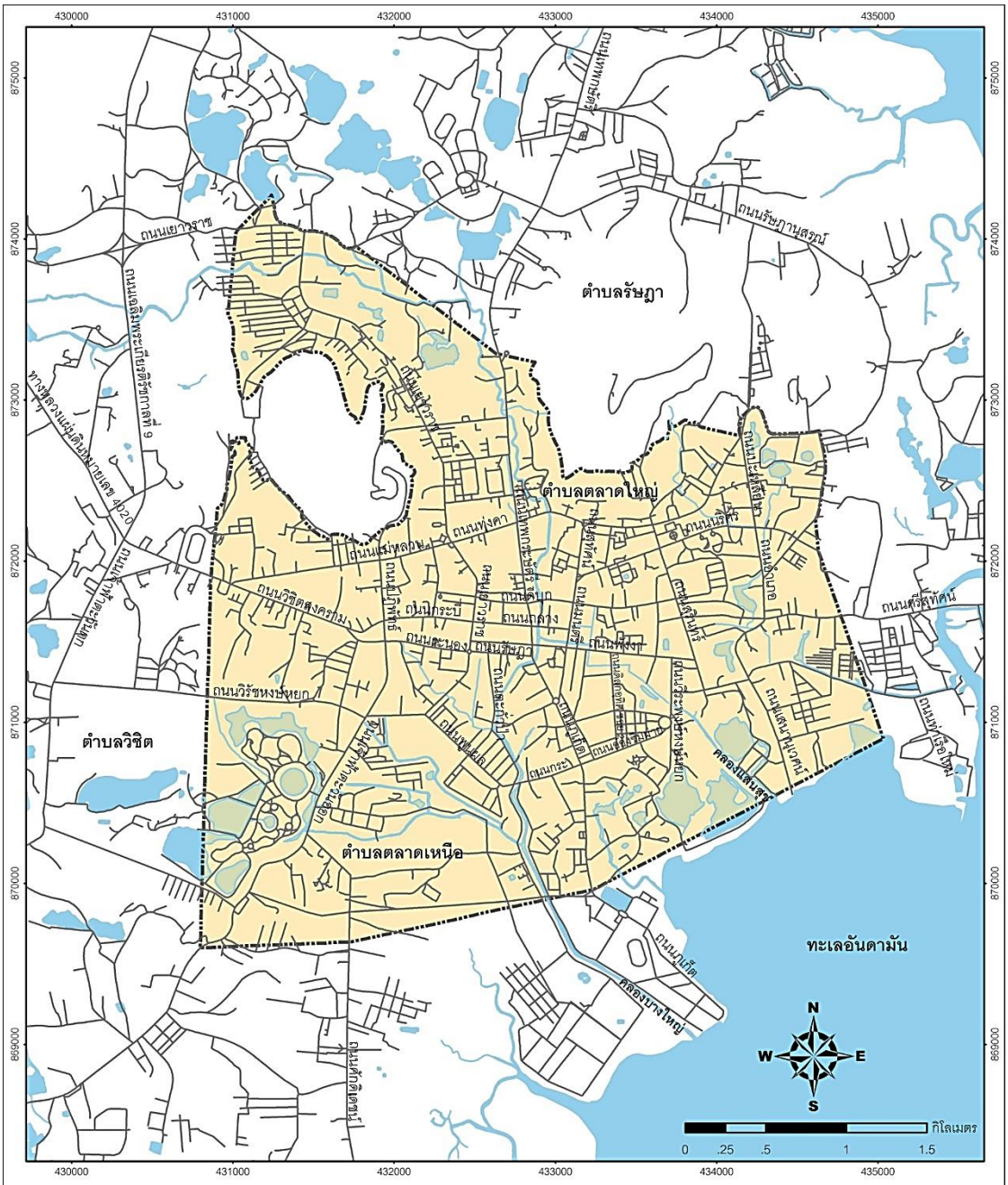

แผนที่ ผ-1 ขอบเขตการปกครองในพื้นที่เมืองภูเก็ต

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- แหล่งน้ำ
- แนวเขตเทศบาลนครภูเก็ต

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เทศบาลนครภูเก็ต ปัจจุบันแบ่งการบริหารการปกครองออกเป็น 21 ชุมชน ประกอบด้วย

ชุมชนอ่าวเกไน	ชุมชนร่วมน้ำใจ	ชุมชนหลังศาลากลาง
ชุมชนถนนหลวงพ่อ	ชุมชนสะพานร่วมพูนผล 1	ชุมชนสะพานร่วมพูนผล 2
ชุมชน 40 ห้อง	ชุมชนซอยต้นโพธิ์	ชุมชนซอยกอไผ่
ชุมชนแสนสุข	ชุมชนโกมารภัจจ์	ชุมชน 131
ชุมชนขุมน้ำนรหัช	ชุมชนถนนสุทัศน์ ซอย 2	ชุมชนหลังหอประชุม
ชุมชนสามัคคีสามกอง	ชุมชนย่านเมืองเก่าภูเก็ต	ชุมชนซี่เต็กข่า 1
ชุมชนซี่เต็กข่า 2	ชุมชนซี่เต็กข่า 3	ชุมชนซี่เต็กข่า 4

ทั้งนี้ ยังมีพื้นที่ชุมชนบางส่วนในเขตเทศบาลนครภูเก็ตที่ยังไม่ได้กำหนดเป็นชุมชน

ภูมิประเทศของภูเก็ตมีลักษณะเป็นภูเขาสลับซับซ้อนทอดตัวในแนวเหนือใต้ ภูเขาส่วนใหญ่อยู่ทางทิศตะวันตก คิดเป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ 70 ของเกาะ เป็นที่ราบประมาณร้อยละ 30 ของเกาะ ที่ราบส่วนใหญ่อยู่บริเวณตอนกลางฝั่งตะวันออก และบริเวณชายฝั่งตะวันตกของเกาะ ชายฝั่งด้านตะวันออกมีสภาพเป็นหาดโคลนและป่าชายเลน ส่วนทางตะวันตกชายหาดมีลักษณะเป็นหาดทรายขาวสวยงาม การวางตัวของภูเขาทางทิศตะวันตกของเกาะเป็นเกราะกำบังลมและฝน ทำให้ภูเก็ตปลอดภัยจากลมพายุที่รุนแรง ภูเขาที่สูงที่สุดในจังหวัดภูเก็ต คือ ภูเขาไม้เท้าสิบสอง มีความสูง 529 เมตร อยู่ในเขตตำบลป่าตอง อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ตไม่มีแม่น้ำสายสำคัญมีแต่คลองขนาดเล็กสายสั้น ๆ เช่น คลองท่าจีน คลองบางชีเหล้า คลองบางโรง คลองกมลา คลองบางใหญ่ คลองท่ามะพร้าว คลองพม่าหลง คลองโคกโตนด คลองกะลา คลองท่าเรือ เป็นต้น ลำคลองเหล่านี้เคยมีสภาพเป็นคลองลึกและกว้าง จนเรือสำเภาขนาดใหญ่ใช้เป็นเส้นทางลำเลียงสินค้าเข้าออกเมืองภูเก็ตในสมัยโบราณ แต่บัดนี้ได้กลายเป็นคลองที่ตื้นเขินและแคบลง เนื่องจากการทำเหมืองแร่ทำให้มีตะกอนดินไหลมาทับถมจนตื้นเขิน ทำให้คลองบางสายไม่เหลือสภาพเดิมให้เห็น และบางสายมีแต่เพียงชื่อเรียกเท่านั้น สภาพทางภูมิศาสตร์ของภูเก็ตได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ทั้งนี้เกิดจากปัจจัยหลายประการ ทั้งสภาพทางธรณีวิทยาและสภาพทางภูมิศาสตร์ด้านอื่น ๆ สามารถแบ่งลักษณะภูมิประเทศออกเป็น 3 บริเวณ คือ

1) บริเวณที่เป็นภูเขาสูงชัน ส่วนใหญ่อยู่ทางทิศตะวันตกของเกาะ ภูเขาส่วนใหญ่มีระดับความสูงมากกว่า 100 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล มีหินรองรับ คือ หินแกรนิต อันเกิดจากแมกม่าที่ดันตัวขึ้นมาเป็นมวลขนาดใหญ่จากภายในโลก ไม่มีแนวตัดมากจึงคงทนต่อการผุกร่อนทำลาย บริเวณภูเขาสูงเหล่านี้จะกินพื้นที่มากกว่าบริเวณอื่น ๆ พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าไม้เขตร้อนชื้น เช่น บริเวณภูเขาในเขตตำบลกมลา ป่าตอง กะตะ กะรน รวมถึงเขาพระแทวในเขตอำเภอถลาง

2) บริเวณที่เป็นลอนลูกคลื่น เป็นบริเวณที่เชื่อมต่อกับที่สูงชัน เป็นพื้นที่ราบระหว่างหุบเขา บางส่วนเป็นหินแกรนิต รวมไปถึงหินชั้นและหินแปรด้วย บริเวณนี้มักพบทางน้ำไหลผ่านหรือเกิดแหล่งน้ำในบริเวณใกล้เคียง ทำให้มีความเหมาะสมในการทำการเกษตร เช่น บริเวณบ้านบางทอง บ้านตะเคียน บ้านลิพอน บ้านคลอง บ้านดอน เป็นต้น

3) บริเวณที่ราบต่ำ พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ใกล้ชายฝั่ง เกิดจากสาเหตุต่าง ๆ กันไป คือ เกิดจากการกัดเซาะของแม่น้ำลำธาร พื้นที่เหล่านี้มักอยู่บริเวณปากแม่น้ำหรือบริเวณหุบเขากว้าง อันเกิดจากการทับถมของตะกอนที่แม่น้ำพัดพามา เกิดจากการกัดเซาะและการทับถมของตะกอน โดยการกระทำของคลื่นลม ส่วนใหญ่อยู่ทางตะวันตกของเกาะ ทั้งนี้เพราะลมประจำถิ่นทางทิศตะวันตกมีอิทธิพลในการช่วยกัดเซาะ ทำให้ชายฝั่งตะวันตกของเกาะเป็นหาดทรายสีขาวสะอาด เพราะเกิดจากการทับถมของทรายที่เป็นแร่ควอทซ์ (Quartz) บางแห่งมีซากแตกหักของเปลือกหอยและปะการัง เช่น บริเวณป่าตอง กะรน กะตะ เป็นต้น เกิดจากอิทธิพลของน้ำขึ้นน้ำลง จนเกิดเป็นบริเวณน้ำท่วมถึงและที่ราบต่ำน้ำกร่อย จะพบบริเวณชายฝั่งทางทิศตะวันออกของเกาะ เป็นบริเวณที่ได้รับอิทธิพลทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม จัดอยู่ในระบบนิเวศวิทยาแบบน้ำกร่อย (Estuarine Ecology) บางแห่งเป็นที่ลุ่มน้ำขัง (Swamp) ดินตะกอนที่ถูกพัดพาจะมีลักษณะเป็นเลนโคลน เนื่องจากบริเวณทิศตะวันออกของเกาะภูเก็ตมีลมสงบ พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าชายเลน

สำหรับลักษณะภูมิประเทศของเทศบาลนครภูเก็ตส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่ม ทางด้านทิศตะวันออกติดชายทะเล ด้านทิศเหนือมีเนินเขา 2 ลูก คือ เขารัง และเขาโต๊ะแซะ มีคลองบางใหญ่จากอำเภอกะทู้ไหลผ่านตัวเมืองออกสู่ทะเล ในเขตเทศบาลนครภูเก็ตซึ่งเป็นเมืองเก่าพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นบริเวณที่มีประชากรหนาแน่น เป็นย่านธุรกิจการค้า โรงแรม และสถานบันเทิงต่าง ๆ ประมาณร้อยละ 90 ของถนนบริเวณศูนย์กลางเมืองจะมีร้านค้าตั้งอยู่สองข้างทาง และถนนในเขตเทศบาลส่วนใหญ่มีสภาพค่อนข้างเล็กและแคบ ไม่สามารถขยายออกไปได้

1.2 สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

1) สภาพทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ตขึ้นอยู่กับการท่องเที่ยวเป็นหลัก พิจารณาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดภูเก็ต ณ ปี พ.ศ. 2552 พบว่าสาขาการผลิตที่มีสัดส่วนสูงสุด คือ สาขาโรงแรมและภัตตาคาร คิดเป็นร้อยละ 37 สาขาการขนส่งและคมนาคม คิดเป็นร้อยละ 16 และสาขาค้าส่งค้าปลีก คิดเป็นร้อยละ 10 ของรายได้ประชากร ณ ปี พ.ศ. 2552 เท่ากับ 236,461 บาทต่อคนต่อปี เป็นอันดับที่ 1 ของภาคใต้ และเป็นอันดับที่ 10 ของประเทศไทย

2) สภาพทางสังคม และวัฒนธรรม

ในเขตชุมชนเมืองภูเก็ตฐานเศรษฐกิจยังคงเป็นภาคพาณิชยกรรมควบคู่กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เริ่มมีบทบาทชัดเจนมากขึ้น ปัจจุบันในเขตเทศบาลนครภูเก็ตบริเวณใจกลางเมืองส่วนใหญ่เป็นศูนย์กลางพาณิชยกรรมและธุรกิจต่าง ๆ ส่วนพื้นที่ที่อยู่ต่อเนื่องออกไปจะเป็นบริเวณย่านที่อยู่อาศัย จากข้อมูลสำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครภูเก็ต ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2558 พบว่า เทศบาลนครภูเก็ตมี 76,632 คน (รวมทั้งบุคคลที่ไม่ได้สัญชาติไทยด้วย) มีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย 6,386 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนบ้าน 23,396 หลังคาเรือน จำนวนครัวเรือน 7,712 ครอบครัว และมีจำนวนประชากรต่างด้าวที่จดทะเบียนในเขตเทศบาลนครภูเก็ตประมาณ 8,205 คน

การนับถือศาสนาของประชากรในเขตเทศบาลนครภูเก็ต ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 75 นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 20 นับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 4 นอกนั้นนับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนาซิกข์ ศาสนาฮินดู ร้อยละ1 โดยในเขตเทศบาลนครภูเก็ต มีศาสนสถานประเภทวัด 6 แห่ง ได้แก่ วัดโฆษิตวิหาร วัดเจริญสมณกิจ วัดถาวรคุณาราม วัดมงคลนิมิตร วัดวิชิตสังฆาราม และวัดขจรรังสรรค์ มีโบสถ์คริสต์ 3 แห่ง และมัสยิด 2 แห่ง

สำหรับขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่สำคัญ ๆ ที่มักจัดขึ้น โดยใช้พื้นที่ชุมชนเมืองภูเก็ตเป็นพื้นที่จัดงานและกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่

● **งานเทศกาลตรุษจีน- ย้อนอดีตเมืองภูเก็ต** เป็นประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีนที่จัดขึ้นในช่วงวันตรุษจีน โดยมีกำหนดการจัดงาน 3 วัน โดยให้วันที่ 3 ของการจัดงานตรงกับวันไหว้เทวดา (เดือน 1 ขึ้น 9 ค่ำ) ตามปฏิทินจันทรคติของจีน ทางเทศบาลนครภูเก็ตร่วมกับภาครัฐ และเอกชน ได้จัดงานตรุษจีน-ย้อนอดีตเมืองภูเก็ต ติดต่อกันยาวนานกว่า 16 ปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมทางวัฒนธรรม การกระตุ้นจิตสำนึกของผู้ที่อาศัยอยู่บริเวณย่านการค้าเมืองเก่า ได้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของเครือข่ายจากทุกภาคส่วนต่อการพัฒนาและอนุรักษ์ย่านการค้าเมืองเก่าให้เป็นมรดกของเมืองสืบต่อไป รวมถึงเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตเมืองภูเก็ต และยังจัดเป็นเทศกาลที่อยู่ในปฏิทินของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยด้วย

งานตรุษจีน-ย้อนอดีตเมืองภูเก็ต จัดขึ้น ณ บริเวณสวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี และพื้นที่ย่านการค้าเมืองเก่าภูเก็ต ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต ครอบคลุมพื้นที่ถนนถลาง ถนนกระบี่ ถนนภูเก็ต ถนนพังงา ถนนเทพกระษัตรี และซอยรมณีย์ กิจกรรมภายในงานที่สำคัญได้แก่ กิจกรรมเสริมสิริมงคลสร้างความมั่นคงแก่ชีวิตด้วยการสักการะเจ้าแม่กวนอิม ขบวนแห่ทาง

วัฒนธรรม ที่ยิ่งใหญ่ตระการตา และการแสดงศิลปวัฒนธรรมจากประเทศจีน การแสดงหุ่นสายภูเก็ต กิจกรรมสตรีทโชว์ มหกรรมดนตรีคีตศิลป์ถิ่นเมืองเก่า ชมสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสบนถนนสายประวัติศาสตร์ย่านการค้าเมืองเก่า และมีงานออกร้านขายสินค้าและอาหารพื้นเมือง เป็นต้น

รูปที่ ผ-1 งานเทศกาลตรุษจีน- ย้อนอดีตเมืองภูเก็ต เทศบาลนครภูเก็ต
ที่มา: http://phuketcity.go.th/gallery/detail/2 (2559)

● **งานประเพณีพ้อต่อ หรือวันสารทจีนของจังหวัดภูเก็ต** วัตถุประสงค์หลักของเทศกาลพ้อต่อก็เพื่อเซ่นไหว้บูชาวิญญาณบรรพบุรุษ และการทำบุญอุทิศส่วนบุญให้กับวิญญาณไร้ญาติ ซึ่งคล้ายกับประเพณีทำบุณเดือนสิบของประเพณีไทย ชาวจีนฮกเกี้ยนมีความเชื่อว่า ตั้งแต่วัน 15 ค่ำ เดือน 7 ตามปฏิทินจันทรคติจีน หรือประมาณเดือน 9 ของปฏิทินจันทรคติไทย ชาวจีนถือว่าตั้งแต่เวลาหลังเที่ยงคืนประตูผีจะเปิดออก เพื่อให้เหล่าดวงวิญญาณของผู้ที่ล่วงลับไปแล้วได้กลับมาเยี่ยมโลกมนุษย์ และดวงวิญญาณเหล่านี้จะท่องเที่ยวอยู่ในโลกมนุษย์เป็นเวลา 1 เดือนเต็ม ซึ่งดวงวิญญาณเหล่านี้ก็จะกลับมาเยี่ยมลูกหลาน ในขณะที่ดวงวิญญาณไร้ญาติก็ออกหากินไปเรื่อย จึงมีการจุดหรือเปิดโคมไปไว้หน้าบ้านและตามศาลเจ้า เพื่อเป็นการส่องทางให้แก่ดวงวิญญาณที่ขึ้นมาจากปรภพ และชาวจีนจะห้ามมิให้ลูกหลานออกนอกบ้านหลังเวลาพลบค่ำ เพราะอาจได้รับเคราะห์ร้ายได้

ในช่วงเทศกาลนี้ผู้คนจะจัดโต๊ะตั้งสำรับอาหารเพื่อเซ่นไหว้บูชาวิญญาณบรรพบุรุษเอาไว้ โดยทั่วไปแล้วจะทำกันในตอนบ่ายของวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 7 ตามปฏิทินจีน อาหารเซ่นไหว้

ประกอบด้วย ปลา หมู เป็ด ไก่ ผัก ผลไม้ และขนมต่าง ๆ ซึ่งข้าวของที่ตั้งบนโต๊ะบูชาทุกอย่างจะต้องมีธูปปักไว้อย่างละ 1 เล่ม จนเมื่อทำการเซ่นไหว้เสร็จแล้ว ก็จะทำการเผากระดาษเงินอันหมายถึงการแจกจ่ายค่าเดินทางให้แก่เหล่าดวงวิญญาณบรรพบุรุษเหล่านั้น โดยมักมีขนมรูปเต่าสีแดง เรียกว่า *อั่งกู* รูปเต่าขนาดใหญ่บ้างเล็กบ้าง ทาสีแดง ซึ่งคนจีนเชื่อว่าเต่าเป็นสัตว์ที่มีอายุยืน การไหว้ด้วยขนมรูปเต่าจึงเป็นการต่ออายุให้ตนเองและถือเป็นกุศลที่ยิ่งใหญ่ ส่วนการทำบุญแก่วิญญาณไร้ญาติ ผู้คนจะนำอาหารมาตั้งไว้ให้แก่วิญญาณเหล่านั้นที่โต๊ะซึ่งจัดเตรียมไว้ต่างหาก

รูปที่ ผ-2 งานประเพณีพ้อต่อ เทศบาลนครภูเก็ต
ที่มา: http://www.phuketbulletin.co.th/Culture/view.php?id=549 (2559)

● **งานประเพณีไหว้เทวดา หรือวันป้ายทีก้ง** เป็นประเพณีที่จัดขึ้นหลังวันตรุษจีน 9 วัน ในวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 1 ตามปฏิทินจีน ซึ่งเป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวจีนฮกเกี้ยนในจังหวัดภูเก็ต สิงคโปร์ และมาเลเซีย ถือเป็นการบูชาเทวดาหรือองค์หยกหองส่งเต่ ซึ่งเป็นเทพเจ้าบนสวรรค์ เพื่อให้ท่านปกป้องคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุข โดยชาวจีนจะจัดของไหว้ ขนมบัวลอย ผลไม้มงคลต่าง ๆ รวมถึงสัญลักษณ์ในประเพณี คือ ต้นอ้อย 1 คู่ ประดับด้วยการแขวนโมบายอย่างจีนที่เรียกว่า โกจี่ และขนมเจดีย์น้ำตาล ที่เรียกว่า ทะถึง มาตั้งไหว้บนโต๊ะใหญ่ที่รองขาให้สูงขึ้นกว่าปกติตกแต่งด้วยผ้าปูปักลวดลายพื้นสีแดงที่เรียกว่า โต๊ะอุ๋ย จัดบริเวณหน้าบ้าน โดยจะเริ่มไหว้ตั้งแต่เวลาประมาณ 23.00 น. เป็นต้นไปจนถึงเช้ามืดของวันรุ่งขึ้น

รูปที่ ผ-3 งานประเพณีไหว้เทวดา (ป้ายทีก้ง) เทศบาลนครภูเก็ต
ที่มา: https://th.wikipedia.org/wiki/วันไหว้เทวดา (2559)

● **งานประเพณีไหว้พระจันทร์** เป็นประเพณีโบราณที่สำคัญชาวจีนภูเก็ตที่ได้รับการปฏิบัติสืบทอดกันมานานนับร้อยปี ในสมัยอดีตได้กำหนดให้มีการไหว้พระจันทร์ในวันที่พระจันทร์ส่องสว่างสวยงามที่สุดในรอบปี ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 การไหว้พระจันทร์เป็นการไหว้เพื่อบูชาเจ้าแม่กวนอิมและพระจันทร์ เจ้าแม่กวนอิมถือว่าเป็นเทพที่มีความงามที่สุดองค์หนึ่ง ซึ่งจะเสด็จมาโปรดสัตว์โลกในคืนพระจันทร์เต็มดวงในเดือน 8 พร้อมทั้งขอพรให้คนในครอบครัวมีความสุข ทั้งยังเป็นเทศกาลแห่งความกลมเกลียว เนื่องจากเป็นโอกาสสำคัญที่ญาติพี่น้องจะได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตาและร่วมรับประทานขนมไหว้พระจันทร์ด้วยกันในคืนวันไหว้พระจันทร์ คนจีนถือว่าพระจันทร์เป็นเสมือนสัญลักษณ์ของความสามัคคี จึงมักเรียกเทศกาลนี้ว่า เทศกาลแห่งความกลมเกลียว

การไหว้พระจันทร์จะจัดพิธีไหว้บริเวณที่บ้าน สำหรับโต๊ะไหว้พระจันทร์นั้นมักใช้โต๊ะกลม ขนมและของที่ตั้งไหว้ก็มักเป็นรูปร่างทรงกลม ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งความสมบูรณ์และความกลมเกลียว ส่วนดอกไม้นิยมใช้ดอกเบญจมาศ และดอกไม้ตามฤดูกาล การตกแต่งโต๊ะจะมีต้นอ้อย 2 ต้น ถือเป็นสัญลักษณ์แห่งความรุ่งเรือง และอาหารคาวหวาน ส่วนโคมไฟประดับเพื่อให้แสงสว่าง และสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการไหว้พระจันทร์ คือ ขนมไหว้พระจันทร์ (ขนมเอี้ยปิ่ง) หรือขนมแห่งความกลมเกลียว โดยในประเทศไทยได้ถูกเผยแพร่โดยชาวจีนที่อพยพเข้ามากว่า 100 ปีแล้ว

รูปที่ ผ-4 งานประเพณีไหว้พระจันทร์ เทศบาลนครภูเก็ต
ที่มา: http://www.phuketemagazine.com/blog/2014/08/moon-festival/ (2559)

● **งานประเพณีถือศีลกินผัก** (เจี๊ยะฉ่าย) จัดขึ้นในช่วงวันขึ้น 1 ค่ำ ถึง 9 ค่ำ (เก้าโง้ยโฉ่ยอีดถึงโฉ่ยเก้า) ตามปฏิทินจีน ซึ่งอยู่ในช่วงเดือนกันยายน - ตุลาคมของทุกปี งานเทศกาลกินผักเป็นงานประเพณีของชาวจีนฮกเกี้ยนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ต และยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2368 จนถึงทุกวันนี้ การถือศีลกินผักมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการถือศีลปฏิบัติธรรมชำระร่างกายและจิตใจให้บริสุทธิ์ และในช่วงเทศกาลเป็นเวลา 9 วัน 9 คืน จะมีพิธีกรรมต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ พิธีอัญเชิญพระ พิธีลุยไฟ และพิธีสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น ประเพณีถือศีลกินผักของชาวภูเก็ตได้รับความสนใจและเลื่อมใสศรัทธามากทั้งจากชาวไทยและชาวต่างประเทศ นับเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต เพราะจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่เมืองภูเก็ตเพิ่มขึ้นทุกปี

รูปที่ ผ-5 งานประเพณีถือศีลกินผัก เทศบาลนครภูเก็ต
ที่มา: http://www.painaidii.com/event/event-detail/00004017/lang/th/ (2559)

● **งานประเพณีถือศีลอด (มุสลิม)** การถือศีลอดเป็นหลักปฏิบัติตามหลักศาสนบัญญัติ 1 ใน 5 ประการของศาสนาอิสลาม โดยในรอบปีหนึ่ง ๆ มุสลิมทุกคนทั้งชายหญิง ทุกฐานะจะต้องถือศีลอดคนละ 1 เดือน ในเดือนที่ 9 ของฮิจเราะห์ศักราช ซึ่งเรียกว่า เดือนรอมฎอน เทศบาลนครภูเก็ตในฐานะเป็นองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมการถือศีลอดของมุสลิม โดยให้การมอบข้าวสารและอินทผาลัมให้แก่มัสยิดในเขตเทศบาลนครภูเก็ต 2 แห่ง ทุกปีในเดือนรอมฎอน เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักศาสนา สนับสนุนจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดภูเก็ต รวมถึงเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความเข้าใจอันดี ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีในสังคมไทย

รูปที่ ผ-6 พิธีมอบข้าวสารและอินทผาลัมให้แก่มัสยิดต่าง ๆ ในจังหวัดภูเก็ต
ที่มา: http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=9570000072641 (2559)

1.3 การตั้งถิ่นฐาน และการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน

การขยายตัวของชุมชนเมืองภูเก็ต ได้พิจารณาจากการเพิ่มขึ้นของอาคารหลังจากปี พ.ศ. 2555 พบว่า ส่วนใหญ่มีแนวโน้มขยายตัวไปทางด้านทิศใต้ของเขตเทศบาลนครภูเก็ต โดยขยายตัวไปตามสองฟากของถนนระนองและถนนรัษฎา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาคารประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัย โดยมีย่านการค้าเก่าแก่อยู่บริเวณถนนถลางและเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญของเมืองภูเก็ต การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตชุมชนเมืองภูเก็ตส่วนใหญ่ใช้เพื่อพาณิชยกรรมและการอยู่อาศัย

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันของพื้นที่ชุมชนเมืองภูเก็ต จำแนกตามประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน รายละเอียดสามารถสรุปได้ ดังนี้ (แผนที่ ผ-2)

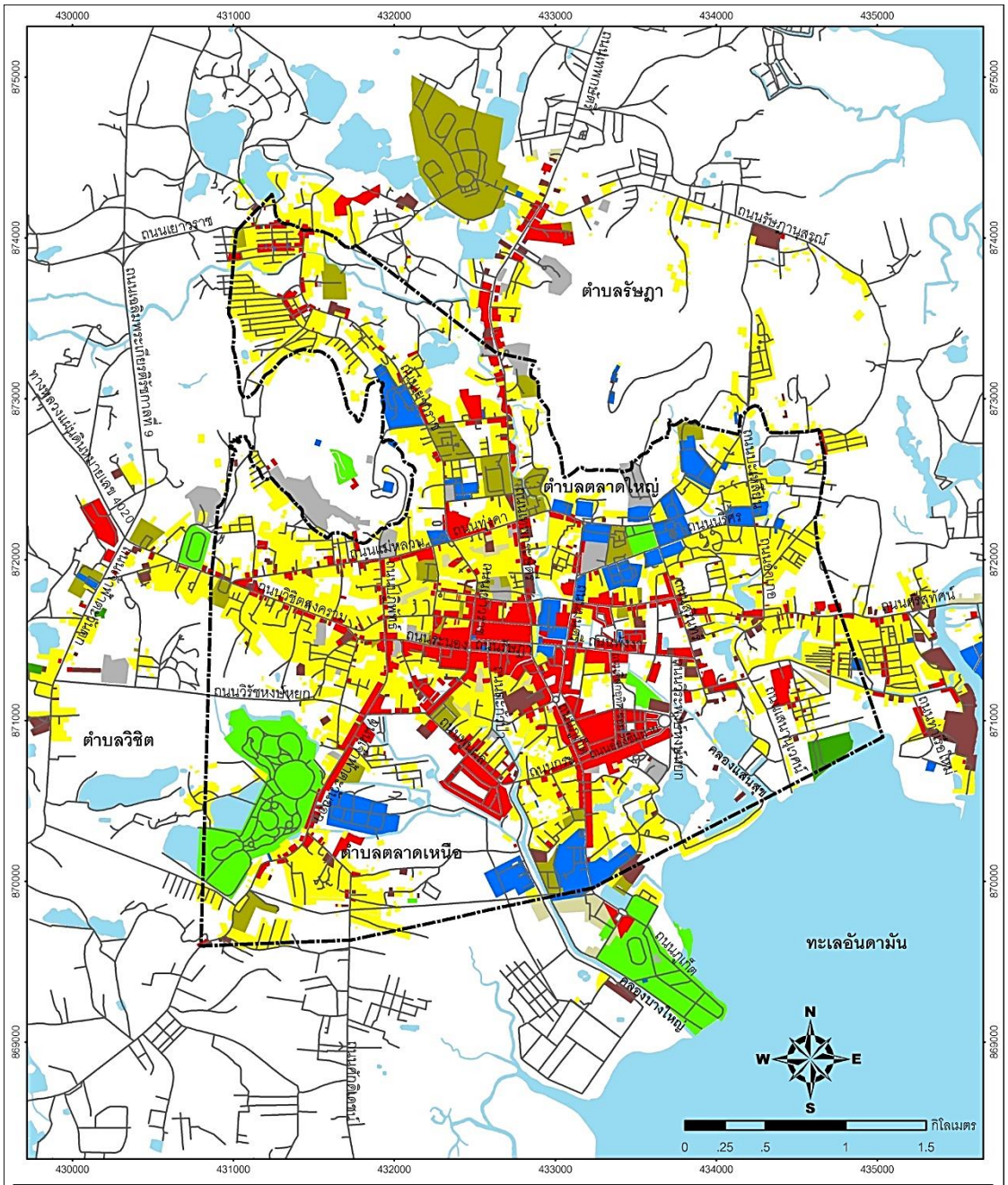

แผนที่ ผ-2 การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เมืองภูเก็ต ปี พ.ศ.2558

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- แหล่งน้ำ
- แนวเขตเทศบาลนครภูเก็ต
- ที่อยู่อาศัย
- พาณิชยกรรม
- อุตสาหกรรม
- สถาบันศาสนา
- สถาบันการศึกษา
- สถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ
- เกษตรกรรม
- พื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- พื้นที่ปกคลุมดินอื่น ๆ

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1) การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย

ในเขตเทศบาลนครภูเก็ตการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่อยู่บริเวณด้านทิศเหนือของย่านเมืองเก่า ได้แก่ บริเวณถนนทุ่งคา ถนนคอซิมบี้ ถนนเยาวราช ถนนสตูล ถนนชุมพร ถนนระนอง และถนนเทพกระษัตรี นอกจากนี้ยังมีชุมชนที่อยู่อาศัยกระจายตัวอย่างประปรายบริเวณรอบนอกเทศบาลนครภูเก็ต ได้แก่ บริเวณริมถนนแม่หลวน ถนนวิชิตสงคราม และถนนอุภาษภูเก็ต เป็นต้น

2) การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม

ในเขตเทศบาลนครภูเก็ตย่านพาณิชยกรรมจะกระจุกตัวอยู่อย่างหนาแน่นในเขตย่านเมืองเก่าริมถนนถลาง ถนนกระบี่ ถนนดีบุก ถนนพังงา ถนนตะกั่วป่า ถนนรัษฎา ถนนระนอง ถนนภูเก็ต ถนนเยาวราช และถนนเทพกระษัตรี นอกจากนี้ยังมีย่านการค้าที่ขยายตัวไปตามแนวถนนตามการขยายตัวของเมือง เช่น ถนนวิชิตสงคราม ถนนวิรัชหงษ์หยก และถนนพูนผล เป็นต้น

ย่านใจกลางเมืองภูเก็ตบริเวณถนนถลาง

ย่านตลาดสดบริเวณถนนระนอง

รูปที่ ผ-7 การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมที่สำคัญในชุมชนเมืองภูเก็ต

3) การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทสถาบันราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ สถาบันการศึกษา และศาสนสถาน

การใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ สถาบันการศึกษาและศาสนสถานในเขตเทศบาลมีกระจายอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะย่านสถาบันราชการจะกระจุกตัวบริเวณโดยรอบศาลากลางจังหวัดภูเก็ตซึ่งเป็นโบราณสถานที่สำคัญของจังหวัด โดยครอบคลุมพื้นที่ย่านถนนดำรง ถนนภูเก็ต ซอยนริศร นอกจากนี้ยังพบการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่โล่งนันทนาการ ได้แก่ สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี สวนเฉลิมพระเกียรติจังหวัดภูเก็ต และสวนหลวง ร.9 ภูเก็ต เป็นต้น

ศาลากลางจังหวัดภูเก็ต

สำนักงานเทศบาลนครภูเก็ต

รูปที่ ผ-8 การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทสถาบันราชการที่สำคัญในชุมชนเมืองภูเก็ต

1.4 กฎ และระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองภูเก็ต

กฎและระเบียบข้อบังคับที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองภูเก็ต ที่สำคัญมี 2 ฉบับ คือ กฎกระทรวงผังเมืองรวมจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2554 และประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณพื้นที่จังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2553 ซึ่งมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

1) กฎกระทรวงผังเมืองรวมจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2554

กฎกระทรวงผังเมืองรวมจังหวัดภูเก็ต พ.ศ.2554 ฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 128 ตอนที่ 55ก วันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 และสิ้นสุดการบังคับใช้ในวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 ปัจจุบันยังมีผลบังคับใช้ ผังเมืองรวมจังหวัดภูเก็ตฉบับดังกล่าวเป็นฉบับแรก มีผลบังคับใช้ครอบคลุมพื้นที่เกาะภูเก็ต และเกาะบริวารทั้งหมด รวมพื้นที่ 543.03 ตารางกิโลเมตร (แผนที่ ผ-3)

การวางและจัดทำผังเมืองรวมจังหวัดภูเก็ตตามกฎกระทรวงนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและการดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท ในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน การคมนาคมและการขนส่ง การสาธารณูปโภค บริการสาธารณะและสภาพแวดล้อมในบริเวณแนวเขต ให้สอดคล้องกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และผังเมืองรวมตามกฎกระทรวงนี้มีนโยบายและมาตรการเพื่อจัดระบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงข่ายคมนาคมขนส่งและบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับและสอดคล้องกับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจโดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

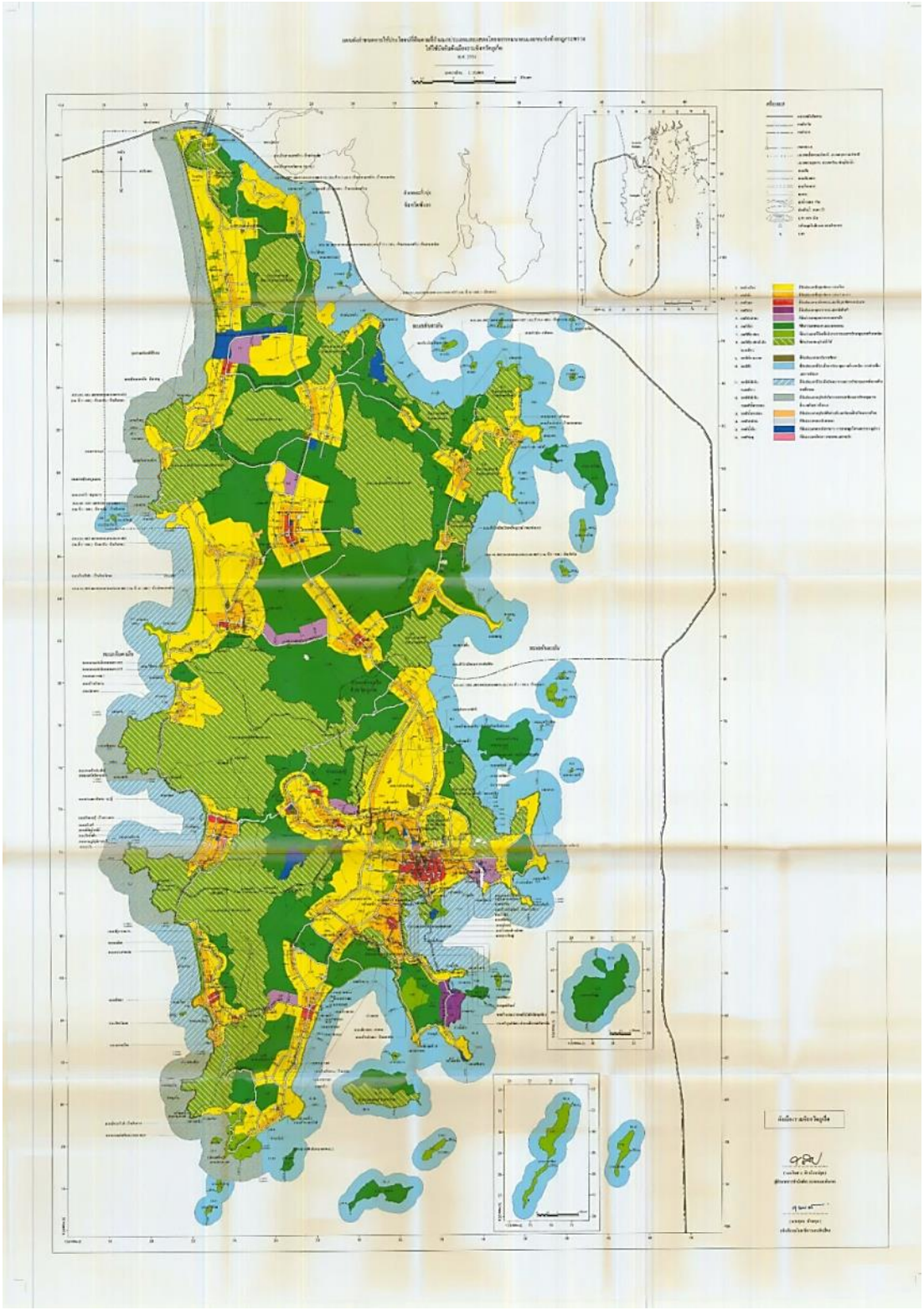

แผนที่ ผ-3 แผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตผังเมืองรวมจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2554

ที่มา : http://www.dpt.go.th (2559)

(1) ส่งเสริมและพัฒนาจังหวัดภูเก็ตให้เป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครองการท่องเที่ยวการค้าและบริการ

(2) ส่งเสริมและพัฒนาจังหวัดภูเก็ตให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับนานาชาติ

(3) ส่งเสริมและพัฒนาด้านที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม ให้สอดคล้องกับการขยายตัวของชุมชนและระบบเศรษฐกิจ

(4) ส่งเสริมและพัฒนาด้านเกษตรกรรมควบคู่กับการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกัน

(5) ส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม โบราณสถาน ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี

(6) ส่งเสริมและพัฒนาการบริการทางสังคม การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการให้เพียงพอและได้มาตรฐาน

(7) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หากพิจารณาการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในกฎกระทรวงฉบับนี้ พบว่าได้ระบุพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย (สีน้ำตาลอ่อน) เอาไว้ 2 พื้นที่ ได้แก่ บริเวณโคกชนะพม่า และบ้านพระยาวิชิตสงคราม (เมืองถลางเก่า) ทั้งนี้ ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทยให้ใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมท้องถิ่น การอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณคดี หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวทั้งสองบริเวณอยู่นอกเขตเทศบาลนครภูเก็ต ขณะที่พื้นที่ย่านเมืองเก่าบริเวณทุ่งคา ซึ่งเป็นย่านการค้าเก่าแก่ของเมืองภูเก็ตที่มีอาคารสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีสจำนวนมากตั้งอยู่ ซึ่งไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย

2) ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณพื้นที่จังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2553

จากประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณพื้นที่จังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2553 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ประกาศกระทรวงฯ ฉบับนี้มีผลใช้บังคับ 5 ปี ตั้งแต่วันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 จนถึงวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 โดยขยายระยะเวลาการใช้บังคับประกาศกระทรวงฯ ต่อไปจำนวน 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ขยายระยะเวลาบังคับใช้ 1 ปี นับตั้งแต่วันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 ถึงวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ.

2559 ครั้งที่ 2 ขยายระยะเวลาบังคับใช้ 2 ปี นับตั้งแต่วันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 ถึงวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 โดยประกาศกระทรวงฯ ชี้ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของท้องถิ่นในการพยายามคุ้มครองและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่มีคุณค่าของจังหวัดภูเก็ตเอาไว้ ซึ่งได้กำหนดพื้นที่ที่ให้ใช้มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณพื้นที่จังหวัดภูเก็ต มี 9 บริเวณ (แผนที่ ผ-4) ซึ่งตามประกาศกระทรวงฯ ได้กำหนดให้บริเวณที่ 4 หมายถึง พื้นที่ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต เป็นบริเวณที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จำแนกพื้นที่เป็น 3 เขต ดังนี้

(1) เขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมหรือย่านอาคารเก่า มีแนวเขตดังนี้

ด้านเหนือ บริเวณที่วัดจากศูนย์กลางถนนดีบุกขึ้นไปทางทิศเหนือของถนนสตูลฟากตะวันตกเป็นระยะ 45 เมตร เรื่อยไปทางด้านตะวันออกตามแนวเส้นขนานระยะ 45 เมตร กับศูนย์กลางถนนดีบุก จนถึงคลองบางใหญ่ฝั่งตะวันออก แล้วเรื่อยลงมาทางทิศใต้ตามแนวคลองบางใหญ่ฝั่งตะวันออกจนถึงถนนดีบุกฟากใต้จนจดกับถนนมนตรีฟากตะวันตก

ด้านตะวันออก จากจุดสุดท้ายด้านเหนือ เรื่อยลงมาทางทิศใต้ตามแนวถนนมนตรีฟากตะวันตก ผ่านถนนถลางและคลองบางใหญ่ จนจดกับถนนพังงาฟากเหนือ

ด้านใต้ จากจุดสุดท้ายด้านตะวันออกเรื่อยไปทางทิศตะวันตกตามแนวถนนพังงาฟากเหนือ จนถึงคลองบางใหญ่ฟากตะวันออก เรื่อยลงมาตามแนวคลองบางใหญ่ฟากตะวันออกเป็นระยะ 45 เมตร จากศูนย์กลางถนนพังงา แล้วเรื่อยไปทางทิศตะวันตกตามแนวเส้นขนานระยะ 45 เมตร กับศูนย์กลางถนนพังงา จนถึงบริเวณจุดตัดกันระหว่างแนวเส้นขนานระยะ 45 เมตร กับศูนย์กลางถนนพังงาและแนวเส้นขนานระยะ 45 เมตร กับศูนย์กลางของถนนเยาวราช แล้วเรื่อยลงมาทางทิศใต้จนถึงแนวถนนรัษฎาฟากใต้ แล้วเรื่อยไปทางทิศตะวันตกตามแนวถนนรัษฎาฟากใต้ ต่อไปตามแนวถนนระนองฟากใต้ แล้วเรื่อยไปทางทิศเหนือตามแนวเส้นขนานระยะ 45 เมตร กับศูนย์กลางถนนเยาวราช จนถึงบริเวณที่เป็นจุดตัดกันระหว่างแนวเส้นขนานระยะ 45 เมตร กับศูนย์กลางถนนถลาง แล้วเรื่อยไปทางทิศตะวันตกตามแนวเส้นขนานระยะ 45 เมตร กับศูนย์กลางถนนกระบี่จนจดกับบริเวณที่วัดจากแนวถนนสตูลฟากตะวันตกลงมาทิศใต้เป็นระยะ 45 เมตร จากศูนย์กลางถนนกระบี่

ด้านตะวันตก จากจุดสุดท้ายด้านใต้เรื่อยไปทางทิศเหนือตามแนวถนนสตูลฟากตะวันตกจนจดกับจุดเริ่มต้นด้านเหนือ

(2) เขตหนาแน่นมาก มีแนวเขตตามพื้นที่เขตเทศบาลทั้งหมดยกเว้นบริเวณที่ 4 (1) และ (3)

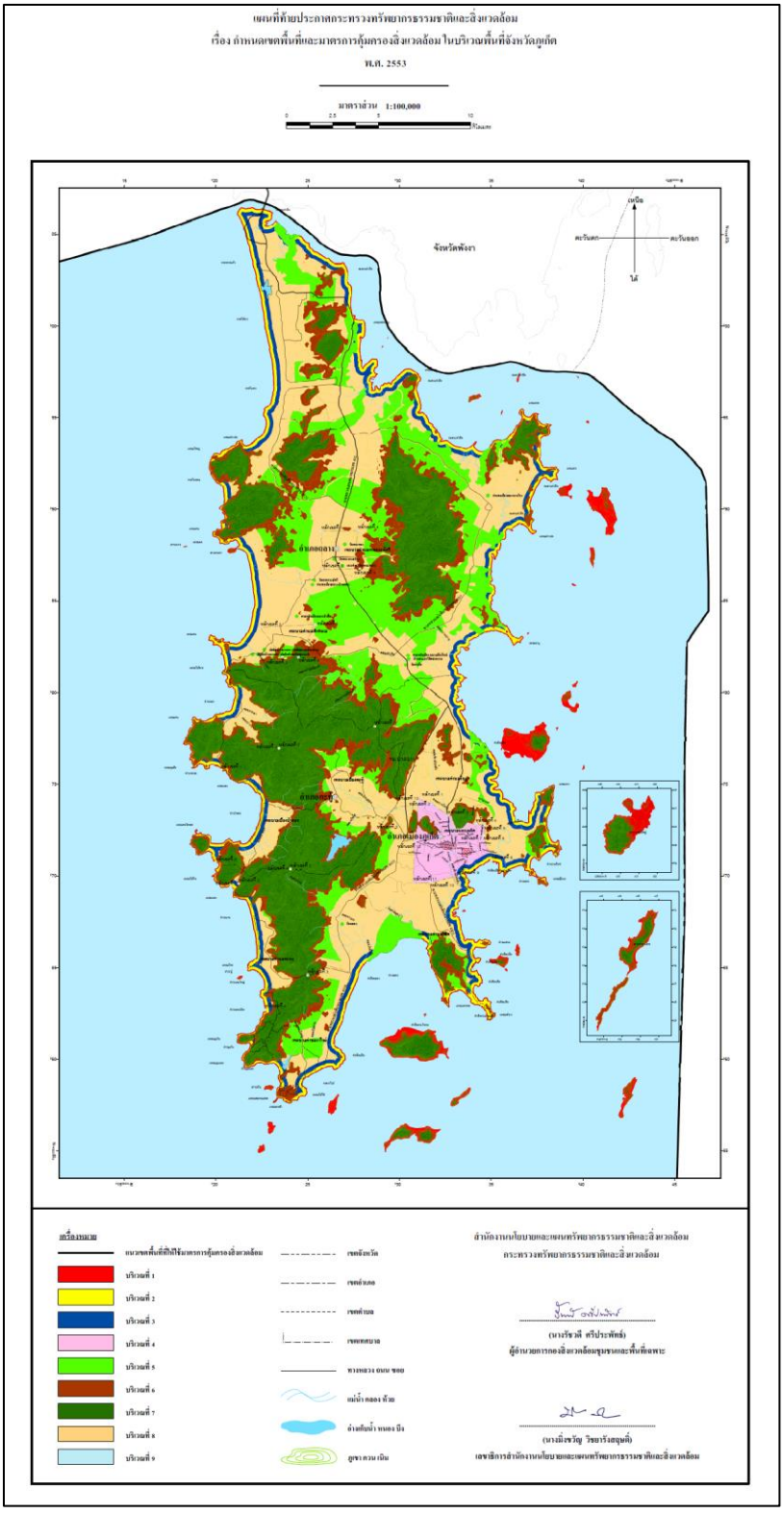

แผนที่ ผ-4 แผนผังตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณพื้นที่จังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2553
ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

(3) เขตหนาแน่นสูงมาก มีแนวเขตดังนี้

ด้านเหนือ เริ่มต้นจากบริเวณที่เป็นจุดตัดระหว่างเส้นที่ลากจากหัวมุมถนนดิลกอุทิศ 2 ฟากตะวันตก ตัดกับศูนย์กลางถนนพังงาตั้งฉากไปทางทิศเหนือเป็นระยะ 100 เมตร กับศูนย์กลางถนนพังงา กับแนวเส้นขนานระยะ 100 เมตร กับศูนย์กลางถนนพังงา เรื่อยไปทางทิศตะวันออกจนจดถนนสุรินทร์ฟากตะวันตก

ด้านตะวันออก จากจุดสุดท้ายด้านเหนือเรื่อยลงมาทางทิศใต้ตามแนวถนนสุรินทร์ฟากตะวันตก จนจดกับถนนศรีเสนาฟากเหนือ เรื่อยไปตามแนวถนนศรีเสนาทางทิศตะวันตกจนจดถนนวีระพงษ์หงส์หยกฟากตะวันตก เรื่อยลงมาตามแนวถนนวีระพงษ์หงส์หยกทางทิศใต้จนจดถนนในวงเวียนนิมิตร (วงเวียนม้าน้ำ) ฟากเหนือ

ด้านใต้ จากจุดสุดท้ายด้านตะวันออกเรื่อยไปตามแนวถนนในวงเวียนนิมิตร (วงเวียนม้าน้ำ) ทางทิศตะวันตกจนจดถนนชนะเจริญฟากใต้ เรื่อยไปตามแนวถนนชนะเจริญฟากใต้ทางทิศตะวันตกจนจดถนนดิลกอุทิศ 2 ฟากตะวันตก

ด้านตะวันตก จากจุดสุดท้ายด้านใต้เรื่อยไปทางทิศเหนือตามแนวถนนดิลกอุทิศ 2 ฟากตะวันตก จนถึงหัวมุมถนนดิลกอุทิศ 2 ตัดกับถนนพังงา เรื่อยไปทางทิศเหนือจนถึงจุดเริ่มต้นด้านเหนือ

ซึ่งในพื้นที่บริเวณที่ 4 มีรายละเอียดข้อกำหนดที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

- ห้ามมีการก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารประเภท โรงงานอุตสาหกรรม สุสาน ฌาปนสถาน คลังน้ำมันเชื้อเพลิง อาคารปศุสัตว์ และสถานบรรจุก๊าซ

- การก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารในพื้นที่บริเวณที่ 4 (1) ให้มีได้เฉพาะอาคารที่มีความสูงไม่เกิน 12 เมตร พื้นที่บริเวณที่ 4 (2) ให้มีได้เฉพาะอาคารที่มีความสูงไม่เกิน 45 เมตร และมีค่าสูงสุดของอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมกันทุกชั้นต่อพื้นที่ดินของอาคารทุกหลังที่ก่อสร้างในที่ดินแปลงเดียวกันที่ยื่นขออนุญาตก่อสร้างอาคารไม่เกิน 6 ต่อ 1 และพื้นที่บริเวณที่ 4 (3) ให้มีได้เฉพาะอาคารที่มีความสูงไม่เกิน 60 เมตร และมีค่าสูงสุดของอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมกันทุกชั้นต่อพื้นที่ดินของอาคารทุกหลังที่ก่อสร้างในที่ดินแปลงเดียวกันที่ยื่นขออนุญาตก่อสร้างอาคารไม่เกิน 8 ต่อ 1

- พื้นที่บริเวณที่ 4 (1) ถ้าเป็นอาคารที่จัดให้มีช่องทางเดินด้านหน้าอาคารทะลุถึงอาคารข้างเคียงตามลักษณะสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุเกส ให้มีพื้นที่ว่างไม่น้อยกว่าร้อยละ 16 ของแปลงที่ดินที่ยื่นขออนุญาตก่อสร้างอาคาร แต่ถ้าเป็นอาคารอื่นที่มิได้มีลักษณะตามรูปแบบดังกล่าว ให้มีพื้นที่ว่างไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของแปลงที่ดินที่ยื่นขออนุญาตก่อสร้างอาคาร พื้นที่บริเวณที่ 4 (2) ให้มีพื้นที่ว่างไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 ของแปลงที่ดินที่ยื่นขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น และพื้นที่บริเวณที่ 4 (3) ให้มีพื้นที่ว่างไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ของแปลงที่ดินที่ยื่นขออนุญาตก่อสร้างอาคาร

1.5 ที่ดินราชพัสดุในพื้นที่ศึกษาเมืองภูเก็ต

จากข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ของ สำนักงานธนารักษ์พื้นที่ภูเก็ต (2558) แสดงถึงพื้นที่ของทางราชการ (ที่ราชพัสดุ) ในบริเวณพื้นที่ศึกษาเมืองภูเก็ต ซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของสำนักงานธนารักษ์พื้นที่ภูเก็ต พบว่า พื้นที่ในเขตเทศบาลนครภูเก็ตมีที่ดินที่เป็นของทางราชการอยู่เป็นจำนวนมาก โดยตั้งกระจัดกระจายอยู่ตามพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของชุมชนเมืองภูเก็ต แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ (แผนที่ ผ-5)

- ที่ดินราชพัสดุประเภทที่ตั้งของหน่วยงานราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ประกอบด้วย ที่ดินซึ่งเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการต่าง ๆ ได้แก่ ศาลากลางจังหวัดภูเก็ต ศาลจังหวัดภูเก็ต องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ที่ว่าการอำเภอเมืองภูเก็ต สำนักงานเทศบาลนครภูเก็ต สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดภูเก็ต สำนักงานธนารักษ์พื้นที่ภูเก็ต สำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต สถานีตำรวจภูธรจังหวัดภูเก็ต เรือนจำจังหวัดภูเก็ต สถานีขนส่งจังหวัดภูเก็ต โรงพยาบาลวชิระภูเก็ต โรงเรียนอนุบาลภูเก็ต โรงเรียนสตรีภูเก็ต โรงเรียนบ้านตลาดเหนือ โรงเรียนเทศบาลเมืองภูเก็ต วิทยาลัยเทคนิคภูเก็ต วิทยาลัยอาชีวศึกษาภูเก็ต สวนหย่อมเทศบาลนครภูเก็ต และบ้านพักข้าราชการ เป็นต้น นอกจากนี้ ที่ดินราชพัสดุประเภทดังกล่าวยังรวมถึงพื้นที่ที่ใช้ในราชการทหาร ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของกองทัพเรือ กระทรวงกลาโหม ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของเขตเทศบาลนครภูเก็ตใกล้กับบริเวณชายทะเล

- ที่ดินราชพัสดุประเภทจัดสรรให้เอกชนเช่า ทั้งเพื่อการอยู่อาศัย และเพื่อประกอบกิจกรรมการค้าและบริการ ที่ดินราชพัสดุลักษณะดังกล่าวมีพื้นที่จำนวนไม่มากนัก โดยตั้งกระจายอยู่ในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต

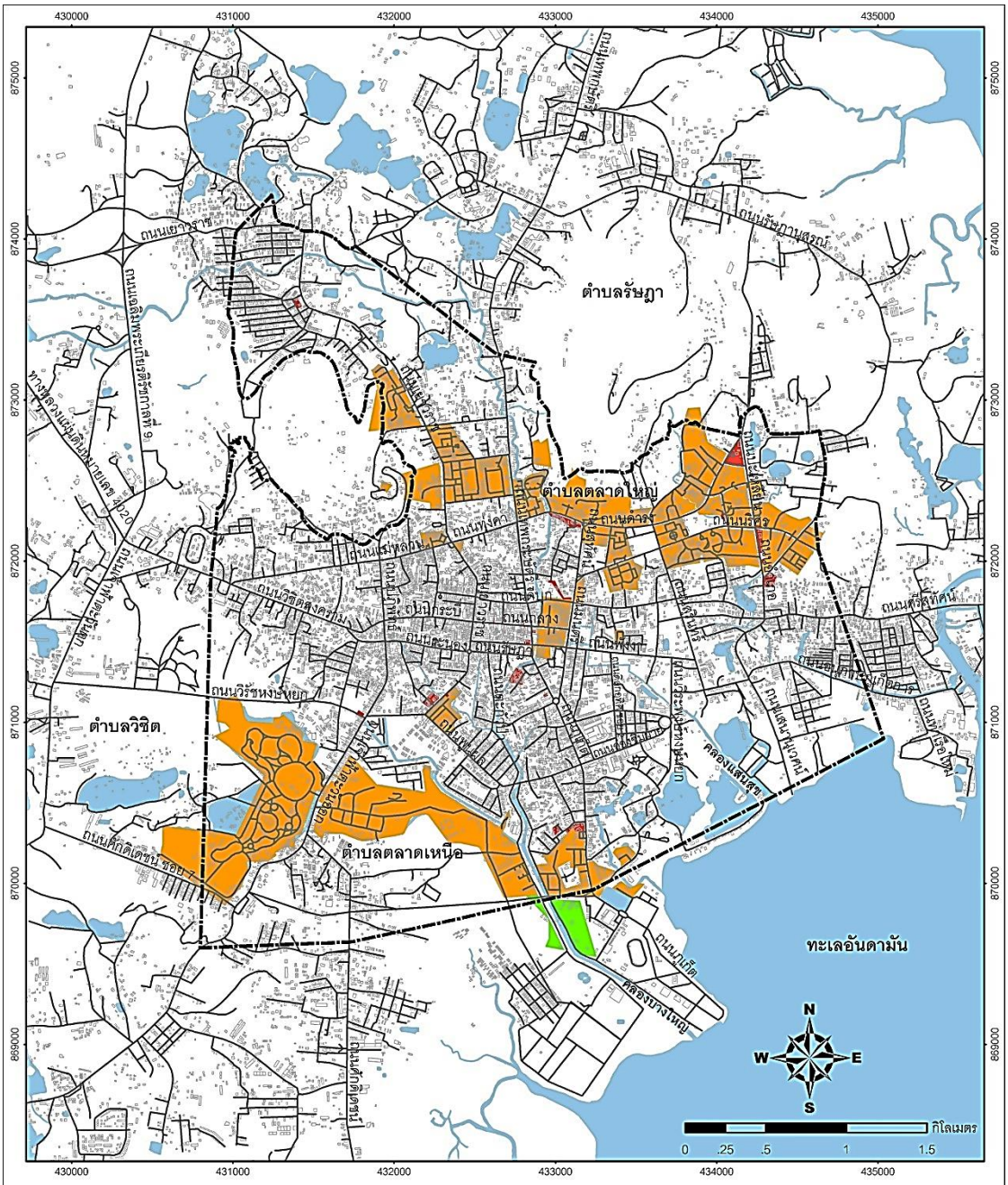

แผนที่ ผ-5 ที่ดินราชพัสดุในบริเวณเมืองภูเก็ต

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- แหล่งน้ำ
- แนวเขตเทศบาลนครภูเก็ต
- อาคาร

พื้นที่ราชพัสดุ

- พื้นที่หน่วยงานราชการ/หน่วยงานอื่น ๆ
- พื้นที่จัดให้เอกชนเช่า
- พื้นที่ใช้ในราชการทหาร

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผ.2 การรวบรวมข้อมูลโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญในพื้นที่เมืองภูเก็ต

เมืองภูเก็ตเป็นเมืองเก่าเมืองหนึ่งที่มีความเป็นมาและพัฒนาการทางด้านประวัติศาสตร์ และการตั้งถิ่นฐานมายาวนาน ส่งผลให้ภายในพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ตมีแหล่งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญหลายแห่ง ส่วนใหญ่ตั้งเกาะกลุ่มอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครภูเก็ต ทั้งที่เป็นโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ซึ่งคุณค่าและความสำคัญของแหล่งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมในแต่ละแห่งมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้ (แผนที่ ผ-6)

2.1 อาคารศาลากลางจังหวัดภูเก็ต

อาคารศาลากลางจังหวัดภูเก็ต ตั้งอยู่หัวมุมถนนนริศรติดกับถนนสุรินทร์ เป็นอาคารสถานที่ราชการที่ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานของชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 94 ตอนที่ 39 วันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2520 เป็นอาคารที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม เนื่องด้วยพระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ สมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตมีดำริเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2449 ในการพัฒนามณฑลภูเก็ต รวมทั้งการย้ายที่ว่าการเมืองภูเก็ตซึ่งอยู่ในตลาด เพื่อความสง่างามและใช้ที่ตั้งเดิมทำเหมือง มีดำริให้ไปตั้งที่เขาโต๊ะแซะเป็นนิคมข้าราชการ โดยมีศูนย์กลางที่ศาลากลาง ดังนั้นพระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ ซึ่งได้เชิญชาวต่างชาติขุดแร่ดีบุกในเขตประทานบัตรบริเวณถนนหลวงพ่อ ถนนพังงา ถนนสุรินทร์ และถนนสุทัศน์ คือ ประทานบัตรแปลงด้านหน้าที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขภูเก็ต โดยให้ฝรั่งสร้างศาลากลางเป็นการแลกเปลี่ยนประทานบัตรการขุดแร่ดีบุกแปลงดังกล่าว และให้ช่างชาวอิตาเลี่ยนเป็นผู้ก่อสร้าง และรัชกาลที่ 6 ได้เสด็จฯ ไปเปิดอาคารศาลารัฐบาลในคราวเสด็จประพาสภูเก็ตครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2460 ลักษณะอาคารเป็นอาคาร 2 ชั้น ชั้นบนของอาคารมีนาฬิกาโบราณซึ่งสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพประทานเป็นที่ระลึก เมื่อได้ทรงบัญชาราชการกระทรวงมหาดไทยมาครบ 20 ปี เมื่อ พ.ศ. 2455 ลักษณะอาคารเป็นอาคาร 2 ชั้น พื้นอาคารชั้นล่างสูงกว่าพื้นดิน 5 ขั้นบันได ลักษณะการวางผังแบบสมดุลสมมาตร ด้านหน้าอาคารเป็นจั่ว หันหน้าไปทางพระบรมรูปรัชกาลที่ 5 ซึ่งประดิษฐานอยู่บนแท่นสูง ในวงเวียนพระบรมรูปหันพระพักตร์ไปทางประตูซึ่งไม่ได้ใช้เป็นทางเข้าหลัก เนื่องจากทางด้านนั้นไม่ใช่ทางรถเข้าเป็นเพียงบันไดขึ้น ทางสัญจรหลักสำหรับรถจะเข้าทางด้านข้างของอาคาร

ตลอดอาคารทั้งชั้น 1 และชั้น 2 จะเป็นเสาลอยคอนกรีตเสริมเหล็กช่วงเสาถี่ มีทางเดินรอบอาคารระหว่างเสาทุกต้นจะมีลูกกรงปูนโปร่งสีขาว อาคารส่วนที่เป็นไม้จะมีกรอบสีเทาอ่อน ไม้ส่วนอื่นทาสีเทาอมฟ้าอ่อนทั้ง 2 ชั้น ประดับด้วยไม้ฉลุลวดลาย และบานเกล็ดไม้ เป็นส่วนกันแดด

อาคารนี้ไม่มีหน้าต่างจะเป็นลักษณะประตูเปิดบานคู่ทุก ๆ ช่วงเสา กรอบบานสีเทา ตัวบานสีเขียวอมเทา การระบายอากาศของอาคารดีมาก เป็นอาคารที่โปร่งและเย็นสบาย พื้นภายในอาคารเป็นพื้นคอนกรีตเสริมเหล็ก โดยตลอดไม่ทาสี พื้นบางส่วนมีการดัดแปลง เช่น ทำเป็นแผ่นหินขัดเรียงต่อ ๆ กันแบบมีกระเบื้องทางด้านหน้า บันไดสีไม้โอ๊กเข้มเกือบดำ หัวบันไดสลักเป็นรูปดอกไม้กลีบมะเฟือง ส่วนลูกกรงบันไดเรียบง่ายเป็นไม้ตีตามตั้งไม่ได้ฉลุ แต่ตีไม้ลักษณะเป็นลวดลายซ้ำ ๆ กัน ชั้นบนเป็นลานซึ่งมีระเบียงล้อมรอบ ลูกกรงระเบียงเป็นลูกกรงปูนลวดลายเหมือนภายนอก พื้นชั้นบนเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กเหมือนชั้นล่าง

อาคารนี้มีลาน 2 ลาน เป็นลานปิดมองไม่เห็นจากภายนอก เพราะล้อมรอบอยู่ด้วยส่วนห้องทำงาน ทั้งชั้น 1 และชั้น 2 ภายในลานทำเป็นสวนหย่อม และมีห้องน้ำที่ต่อเติมใหม่ยื่นออกไปในลานทั้ง 2 ลานนี้ ทั้ง 2 ลานมีขนาดเท่ากันอยู่ในตำแหน่งสมมาตร ในอาคารหลังคาอาคารจะมีกันสาดคอนกรีตเสริมเหล็ก ยื่นออกมาจากแนวเสาชั้น 2 มุงกระเบื้องลอนคู่เป็นมุมต่ำมากมาชนผนังอาคารชั้น 2 เหนือส่วนนี้เป็นช่องแสง แล้วจึงถึงส่วนหลังคาซึ่งยื่นชายคาออกไปเล็กน้อย หลังคามุงกระเบื้องซีเมนต์สีแดง มีลักษณะที่แปลกคือแผ่นกระเบื้องบางมากจนมองแทบไม่เห็น ความหนาของกระเบื้องเป็นกระเบื้องแผ่นสี่เหลี่ยมวางซ้อนทับกันเป็นมุมแหลม สังเกตได้ว่าอาคารรุ่นที่สร้างใกล้เคียงกับศาลากลางนี้ มักจะมีเสาใหญ่ตั้งแต่ 60 x 60 เซนติเมตร ขึ้นไป แต่ศาลากลางเป็นเสาคอนกรีตเสริมเหล็กที่มีขนาดเล็กเพียง 15 x 20 เซนติเมตร ด้านบนของเสาตกแต่งด้วยไม้ฉลุเป็นลวดลายตรงช่องระบายอากาศมีลวดลาย 2 ขนาด ลวดลายที่ฉลุบนไม้สักขนาดสั้นอยู่เหนือประตูเป็นรูปดอกไม้คล้ายรูปดอกทิวลิป เหนือขึ้นไปเป็นไม้สักขนาดใหญ่ฉลุเป็นรูปดอกไม้อยู่ในแจกัน ชั้นบนของอาคารมีนาฬิกาโบราณซึ่งสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ประทานเป็นที่ระลึกตั้งอยู่

รูปที่ ผ-9 อาคารศาลากลางจังหวัดภูเก็ต

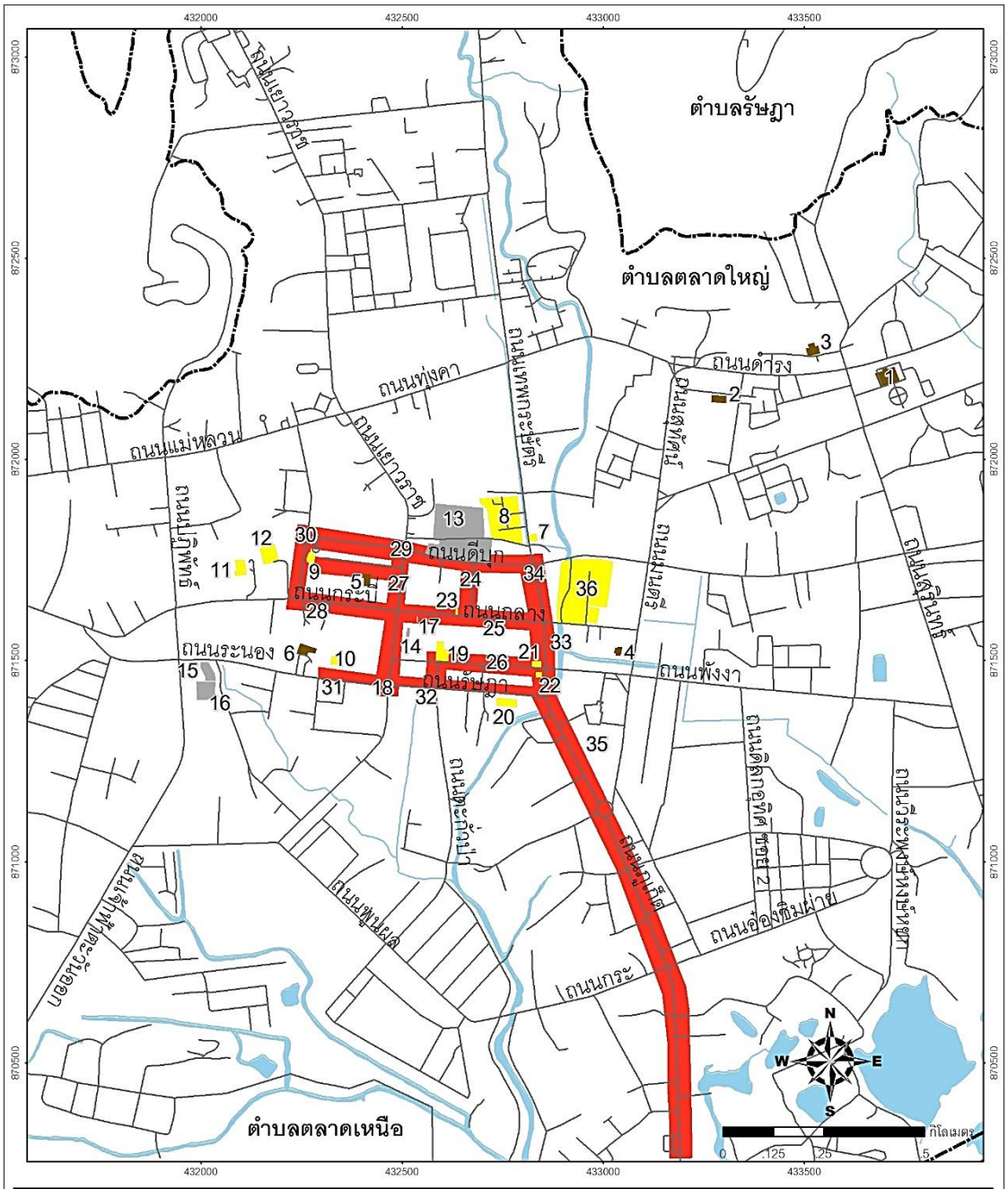

แผนที่ ผ-6 ที่ตั้งโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญในบริเวณเมืองภูเก็ต

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- แหล่งน้ำ
- แนวเขตเทศบาลนครภูเก็ต
- พาณิชยกรรม
- อาคารและสถานที่สำคัญ
- โบราณสถาน
- สถาบันศาสนา

1 อาคารศาลากลางจังหวัดภูเก็ต
2 อาคารสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต
3 อาคารศาลจังหวัดภูเก็ต
4 ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขจังหวัดภูเก็ต (หลังเก่า)
5 พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว
6 คฤหาสน์พระอำมาตยเขต
7 อาคารสำนักงานบริษัทอนุภาษและบุตร
8 บ้านหลวงอนุภาษภูเก็ตการ
9 บ้านหลวงอำนาจนรารักษ์
10 บ้านพระยาไชยสรรพกิจ
11 บ้านซินประชา
12 คฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา
13 วัดมงคลนิมิตร
14 ศาลเจ้าแสงธรรม
15 ศาลเจ้าปุดจ้อ
16 ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย
17 ศาลเจ้าไหหลำ
18 วงเวียนสุริยเดช
19 โรงแรมออนออน
20 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโรงแรมถาวร
21 อาคารธนาคารซาร์เตอร์
22 อาคารสถานีตำรวจตลาดใหญ่ (เก่า)
23 ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าภูเก็ต
24 ตึกแถวชอยรมณีย์
25 ตึกแถวริมถนนถลาง
26 ตึกแถวริมถนนพังงา
27 ตึกแถวริมถนนเยาวราช
28 ตึกแถวริมถนนกระบี่
29 ตึกแถวริมถนนดีบุก
30 ตึกแถวริมถนนสตูล
31 ตึกแถวริมถนนระนอง
32 ตึกแถวริมถนนรัษฎา
33 ตึกแถวริมถนนภูเก็ต
34 ตึกแถวริมถนนเทพกระษัตรี
35 ตึกแถวย่านชุมชนบางเหนียว
36 สวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2.2 อาคารสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต

อาคารสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต ตั้งอยู่ที่ถนนดำรง ตำบลตลาดใหญ่ ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 113 ตอนพิเศษ 50 ง วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2539 พื้นที่โบราณสถานแบ่งเป็นพื้นที่อาคาร 1 งาน 74.66 ตารางวา และพื้นที่บริเวณบันได 56.25 ตารางวา รวมพื้นที่โบราณสถาน 2 งาน 30.91 ตารงวา อาคารหลังนี้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2459 ต่อมาในปี พ.ศ. 2476 - 2495 ทางการได้ใช้เป็นที่ว่าการอำเภอทุ่งคา (อำเภอเมืองในปัจจุบัน) ระหว่างนั้นได้มีการต่ออาคารไม้สร้างเป็นห้องเพิ่มอีกข้างละห้อง ปัจจุบันใช้เป็นอาคารสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต อาคารสำนักงานที่ดินนี้ลักษณะเป็นตึกชั้นเดียว ยกพื้นสูง ภายในแบ่งเป็น 5 ห้อง มีบันไดและระเบียงทางเดินทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ตกแต่งด้วยลวดลายไม้ฉลุ รูปแบบศิลปะสถาปัตยกรรมตะวันตก

รูปที่ ผ-10 อาคารสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต

2.3 อาคารศาลจังหวัดภูเก็ต

อาคารศาลจังหวัดภูเก็ต สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2459 ในสมัยพลโทพระยาวิชิตวงศ์วุฒิไกร (ม.ร.ว. สิทธิสุทัศน์) เป็นสมุหเทศาภิบาลภูเก็ต (พ.ศ. 2456 - 2463) เดิมคือศาลมณฑลภูเก็ต ศาลจังหวัดภูเก็ตตั้งอยู่เยื้องกับศาลากลางจังหวัดภูเก็ตไปทางด้านหลังบริเวณเชิงเขาโต๊ะแซะ รูปทรงอาคารได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมยุโรป ศาลจังหวัดภูเก็ตแต่เดิมชื่อ ศาลมณฑลเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต (พ.ศ. 2456 - 2463) พื้นอาคารปูด้วยไม้กระดาน สูงกว่าพื้นดิน 6 ขั้นบันได (ประมาณ 1 เมตร) บันไดประดับด้วยแผ่นปูนลายดอกไม้สีชมพูอมม่วง เสาโตกว่าเสาศาลากลางจังหวัดภูเก็ตหลายเท่า เป็นเสาปูนสี่เหลี่ยม หัวเสาเป็นแบบดอริก ระหว่างเสามีปูนเชื่อมต่อกันเป็นลักษณะโค้งแบบอาร์คเหมือนกับเสาท่อลำเลียงน้ำของชาวโรมันที่เมืองเซโกเวีย ประเทศสเปน ลักษณะรูปโค้งนั้นชาวโรมันดัดแปลงมาจากพวกอีทรัสคันซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของกรุงโรม กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียน

โบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 94 ตอน 39 วันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2520 และกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนพิเศษ 33 ง วันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2544 มีพื้นที่โบราณสถาน 2 งาน 45 ตารางวา

รูปที่ ผ-11 อาคารศาลจังหวัดภูเก็ต

2.4 ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขจังหวัดภูเก็ต (หลังเก่า)

ที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดภูเก็ต (หลังเก่า) ตั้งอยู่ที่ถนนมนตรี ตำบลตลาดใหญ่ ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต จากจดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้รัชกาลที่ 6 เมื่อครั้งยังดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ได้ทรงพระราชนิพนธ์ถึงกลุ่มอาคารทางราชการและสำนักงานไปรษณีย์โทรเลข ความว่า

“... ที่นี้เดิมเป็นที่อยู่ของพระอนุรักษ์ (นุด) ซึ่งออกมาเป็นข้าหลวงกำกับราชการเมืองภูเก็ต เรือนเป็นตึกสามชั้นอยู่ข้างจะกว้างขวาง มีศาลายาวๆ ชั้นเดียวอีกหลังหนึ่ง ออฟฟิศราชโลหกิจไปตั้งอยู่ ณ ตึกเล็กที่อยู่เดิมของบุตรพระยาวิชิตสงคราม ที่ทำการของรัฐบาลแยกย้ายกระจัดกระจายอยู่เป็นหลายหลังด้วยกัน แต่อยู่ในร่วมกำแพงอันเดียวกันทั้งสิ้น เรือนจำก็อยู่ติดกับที่นี่แต่มีกำแพงกั้นต่างหาก เรือนที่ขังนักโทษเป็นตึกใหญ่โถงไม่มีหน้าต่าง มีแต่ช่องลูกฟักอยู่รอบรอด เข้าใจว่าเดิมคงใช้เป็นคลังเก็บสิ่งของพระยาวิชิตสงคราม ที่ทำการของรัฐบาลนี้ได้ทราบว่ามีผู้ขอทำการขุดดีบุก เจ้ารัษฎากำลังคิดจะย้ายศาลารัฐบาลและสถานที่ต่าง ๆ ไปตั้งที่อื่น แต่ดูเหมือนจะทำสัญญายังไม่ตกลงกัน...”

ลักษณะเป็นอาคารชั้นเดียวคอนกรีตเสริมเหล็กทาสีขาว ด้านหน้ามีบันไดทางขึ้น 5 ขั้น เสาเป็นสี่เหลี่ยมเซาะร่องห่าง ๆ ราวลูกกรงปูนเรียบยาว มีหน้าต่างแบบเปิดบานคู่ เหนือบานเปิดเป็นช่องแสงไม้ตารางสี่เหลี่ยมกระจกใส หลังคาทรงปั้นหยา กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนพิเศษ 7 ง วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2542 มีพื้นที่โบราณสถาน 1 ไร่ 97 ตารางวา

รูปที่ ผ-12 อาคารที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขจังหวัดภูเก็ต (หลังเก่า) อดีต – ปัจจุบัน

2.5 พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว (โรงเรียนภูเก็ตไทยหัว)

พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว ตั้งอยู่ที่ถนนกระบี่ ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต เปิดให้เข้าชมทุกวันยกเว้นวันพุธและวันหยุดนักขัตฤกษ์ สถานที่แห่งนี้เดิมเป็นโรงเรียนสอนภาษาจีนแห่งแรกในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งชาวจีนฮกเกี้ยนบรรพบุรุษชาวจีนรุ่นแรกที่อพยพมาอยู่ที่ภูเก็ต ต่อมาเป็นคหบดีชาวจีนได้มองการณ์ไกลให้ความสำคัญต่อการศึกษาของบุตรหลานได้ร่วมกันตั้งขึ้น ปัจจุบันอาคารพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัวหลังนี้สร้างขึ้นใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2477 มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีส ได้รับการบูรณะให้มีสภาพสมบูรณ์สวยงาม เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน ด้านบนปัจจุบันยังใช้เป็นห้องเรียนภาษาจีน ด้านล่างจัดแสดงนิทรรศการเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวจีนฮกเกี้ยนที่เดินทางมายังภูเก็ต ความเชื่อ วิถีชีวิตประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนกับชาวภูเก็ต นอกจากนี้ที่นี่ยังเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในย่านเมืองเก่า ที่สำคัญได้แก่ งานไหว้พระจันทร์ และงานวิวาห์บาบ๋า เป็นต้น กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนพิเศษ 119 ง วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2545 มีพื้นที่โบราณสถาน 1 ไร่ 2 งาน 36 ตารางวา

รูปที่ ผ-13 อาคารพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว

2.6 คฤหาสน์พระอร่ามสาครเขต (สำนักงานขายประจำประเทศไทย เขตภาคใต้ตอนบน บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน))

คฤหาสน์พระอร่ามสาครเขต หรือสำนักงานขายประจำประเทศไทย เขตภาคใต้ตอนบน บริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน) ในปัจจุบัน ตั้งอยู่ที่ถนนระนอง ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 113 ตอนพิเศษ 3 ง วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2539 มีพื้นที่ประมาณ 2 ไร่ 78 ตารางวา อาคารที่ทำการบริษัทการบินไทย จำกัด หลังนี้ เจ้าของเดิมคือ พระอร่ามสาครเขต มีอายุประมาณ 70 กว่าปี อาคารแบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกติดถนนระนอง และขายให้บริษัทเดินอากาศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2490 ส่วนอื่น ๆ ให้เช่าทำเป็นโรงเรียนและโรงพยาบาล ต่อมาบริษัทเดินอากาศไทยได้โอนย้ายมาอยู่รวมกับบริษัทการบินไทย ลักษณะอาคารเป็นอาคาร 2 ชั้น สถาปัตยกรรมแบบโรมาเนสก์ผสมจีน ด้านหน้าปีกซ้ายและปีกขวามีมุขยื่น ระหว่างมุขหน้าและมุขด้านซ้ายมีมุขแปดเหลี่ยม ชั้นล่างเป็นซุ้มโค้ง เสารับซุ้มเป็นแบบไอโอนิค มีลวดลายปูนปั้นลายเถาต้นอคัลตุสประดับเหนือโค้งมีคีย์สโตน เสาจริงเป็นเสาสี่เหลี่ยมเซาะร่องแบบหินก่อ หัวเสาไอโอนิค มีลายปูนปั้นรูปผลไม้ประดับตัวอาคารมีลวดลาย หน้าบันมีลวดลายปูนปั้นเป็นลักษณะสายอุบะพวงมาลัย หน้าต่างกระจกฝ้าลวดลายอิทธิพลศิลปะจีน ช่องแสงกรุกระจกฝ้าอิทธิพลศิลปะจีน

รูปที่ ผ-14 อาคารสำนักงานขายประจำประเทศไทย เขตภาคใต้ตอนบน บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) (คฤหาสน์พระอร่ามสาครเขต)

2.7 อาคารสำนักงานบริษัทอนุภาษและบุตร

อาคารสำนักงานบริษัทอนุภาษและบุตร ตั้งอยู่ที่ถนนเทพกระษัตรี ในเขตย่านเมืองเก่าภูเก็ต ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของตระกูลหงษ์หยก ก่อตั้งโดยหลวงอนุภาษภูเก็ตการ (นายจิ้นหงวน หงษ์หยก) จดทะเบียนบริษัทเมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2482 ดำเนินกิจกรรมหลักในเรื่องการทำเหมืองแร่ดีบุกโดยวิธีเหมืองสูบ ในท้องที่ตำบลวิชิต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต โดยใช้

เครื่องกำเนิดไฟฟ้าในการทำเหมืองเป็นแห่งแรก ซึ่งสมเด็จพระบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิจทรงเสด็จมาเป็นองค์ประธาน ทรงลงลายพระหัตถ์ประทานชื่อเหมืองสูบที่ใช้ไฟฟ้าในการทำเหมืองว่า “เหมืองเจ้าฟ้า” ให้ไว้เป็นที่ระลึก นอกจากนี้ยังมีเหมืองบนบกในท้องที่จังหวัดระนอง ตรัง และนครศรีธรรมราช อีกทั้งเหมืองเรือขุดแร่ลำที่ 2 ในประเทศไทยที่บ้านหินลาด จังหวัดพังงา ปัจจุบันนอกจากบุตรได้เข้ามาทำงานตามความประสงค์ของบิดาผู้ก่อตั้งบริษัท บรรดาหลาน ๆ เหลน ๆ ของท่านก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

รูปที่ ผ-15 อาคารสำนักงานบริษัทอนุภาษและบุตร

2.8 บ้านหลวงอนุภาษภูเก็ตการ (คฤหาสน์ตระกูลหงษ์หยก)

บ้านหลวงอนุภาษภูเก็ตการ หรือคฤหาสน์ตระกูลหงส์หยก เป็นบ้านที่หลวงอนุภาษภูเก็ตการ (นายจิ้นหงวน หงษ์หยก) ผู้ก่อตั้งบริษัทอนุภาษและบุตร จำกัด ให้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2473 ออกแบบโดยขุนพิศาลสารกรรม ใช้เวลาก่อสร้างประมาณ 3 ปี บ้านหลังนี้ถูกเรียกว่า อั้งม้อเหลา แปลว่า ตึกฝรั่ง เพราะตัวบ้านเป็นอาคารยุโรปผสมจีน ซึ่งแตกต่างจากบ้านห้องแถวซึ่งเป็นที่นิยมในสมัยนั้น มีบางกลุ่มเรียกตึกลักษณะเช่นนี้ในภูเก็ตว่า ชิโนโปรตุกีส เพราะเป็นแบบยุโรปผสมจีน บางกลุ่มก็ให้ความเห็นว่าสิ่งก่อสร้างเช่นนี้ไม่น่าจะมีหลงเหลืออยู่อีกแล้ว เพราะวัฒนธรรมดังกล่าวมีมาช้านานควรจะเป็นแบบโคโลเนียลสไตล์มากกว่า เนื่องมาจากได้รับอิทธิพลมาจากชาวยุโรปที่เข้ามาค้าขายในรุ่นหลัง ๆ เห็นได้จากเพื่อนบ้านใกล้เคียงในเมืองปีนัง ประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์

บ้านหลังนี้สร้างอยู่บนเนื้อที่ 5 ไร่ ตัวบ้านใช้เนื้อที่ 3/4 ไร่ มีห้องต่าง ๆ ได้แก่ ห้องนอนสำหรับรับรองแขก 1 ห้อง และห้องนอนสำหรับผู้พักอาศัย 5 ห้อง ห้องทำงาน ห้องพระ ห้องรับรองแขกใหญ่ 1 ส่วน และเล็ก 1 ส่วนห้องอาหารสำหรับ 18 ที่ ห้องนั่งเล่นหรือห้องเอนกประสงค์ ซึ่งเป็นห้องโถงใหญ่ ห้องซักผ้า และห้องอื่น ๆ อีก เฟอร์นิเจอร์เกือบทุกชิ้นสั่งทำจากกรุงเทพฯ ปัจจุบันยังคงใช้งานอยู่ กระเบื้องปูพื้นโมเสคและกระเบื้องมุงหลังคาสั่งจากอังกฤษเพราะคุณภาพดีมาก ทำให้สีคงสภาพเดิมถึงแม้จะผ่านจากการถูกน้ำท่วมและหน้าฝนมาหลายปีแล้ว นอกจากนี้พัดลม โคมไฟและปลั๊กไฟยังคงใช้การได้เป็นอย่างดี คุณบุญศรี หงษ์หยก สมรสกับบุตรชายคนโตของหลวงอนุภาษ

ภูเก็ตการ ชื่อคุณวิรัช หงษ์หยก ปัจจุบันได้ถึงแก่กรรมแล้ว คุณบุญศรี หงษ์หยก รับมรดกบ้านหลังนี้มา แต่ยังคงยึดถือเจตนาเดิมของหลวงอนุภาษภูเก็ตการที่อยากให้บ้านนี้เป็นที่รวมของลูกหลานตระกูลหงษ์หยก ดังนั้นทุกปีพี่น้องที่อยู่ต่างถิ่นจะกลับมาพักที่บ้านนี้ เพื่อมาทำพิธีไหว้บรรพบุรุษ (เช็งเม้ง) ที่สุสานนอกจากนี้หากพี่น้องคนใดหรือบริษัทมีแขกคนสำคัญมาเยือน อั้งม้อเหลาของบ้านหงษ์หยกก็จะเป็นที่รับรอง และเป็นที่ทำพิธีสมรสแบบทางใต้เรียกว่า พิธียกน้ำชา หรือพังเต รวมทั้งส่งจ้าวบ่าวจ้าวสาวเข้าห้องหอ อีกทั้งได้พยายามรักษาสภาพตึกหลังนี้ให้คงเหมือนเดิมแรกสร้าง จึงได้รับพระราชทานกิตติบัตรจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในปี พ.ศ. 2530

รูปที่ ผ-16 บ้านหลวงอนุภาษภูเก็ตการ

2.9 บ้านหลวงอำนาจนรารักษ์ (คฤหาสน์ตระกูลตัณฑเวช)

บ้านหลวงอำนาจนรารักษ์ หรือคฤหาสน์ตระกูลตัณฑเวช ตั้งอยู่ที่ถนนดีบุก ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต เป็นอั้งม้อเหลาของหลวงอำนาจนรารักษ์ (จีนตันควด) ต้นตระกูลตัณฑเวช เป็นอาคารที่มีคุณค่า มีโครงสร้างอาคารคอนกรีตสูง 2 ชั้น มีมุขด้านหน้า จุดเด่นของอาคารหลังนี้คือ ลายปูนปั้นซึ่งมีความวิจิตรงดงาม ประดับลายค้างคาว ลายหงส์ และลายเมฆ รวมทั้งลายใบไม้และผลไม้ซึ่งเป็นสัญลักษณ์มงคลของจีน ปัจจุบันบ้านหลังนี้ไม่ได้ถูกใช้งาน สภาพบ้านจึงทรุดโทรมไปตามกาลเวลา แต่ในภาพรวมยังอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์

รูปที่ ผ-17 บ้านหลวงอำนาจนรารักษ์

2.10 บ้านพระพิไสยสรรพกิจ

บ้านพระพิไสยสรรพกิจ ตั้งอยู่ที่ถนนระนอง ตรงข้ามกับตลาดสดถนนระนอง เป็นบ้านพักของพระพิไสยสรรพกิจ (ม้าส่าย ตัณฑวนิช) เป็นข้าราชการคนสำคัญที่มีส่วนในการพัฒนาเมืองภูเก็ตให้เจริญรุ่งเรืองมาจนถึงปัจจุบัน ดังราชทินนามที่ว่า พิไสยสรรพกิจ ซึ่งแสดงถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลในการงานอาชีพของชาวภูเก็ต บ้านพระพิไสยสรรพกิจมีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจักรวรรดินิยม เป็นอาคารโครงสร้างคอนกรีตทั้งหลัง ออกแบบผังพื้นแบบสมดุลสมมาตร บริเวณทางเข้าและเหนือประตูหน้าต่าง ประดับซุ้มโค้งแบบครึ่งวงกลม มี keystone อยู่เหนือซุ้มโค้งทุกซุ้ม หน้าต่างบานเปิดสูงยาวถึงพื้น ช่วงบนของหน้าต่างเป็นบานเกล็ดไม้แบบปรับระดับได้เหนือหน้าต่างเป็นช่องแสงประดับกระจกสี ปัจจุบันบ้านพระพิไสยสรรพกิจยังคงได้รับการบูรณะซ่อมแซมอย่างสม่ำเสมอ มีสภาพสวยงามตามแบบฉบับดั้งเดิม จนได้พระราชทานรับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่นจากสมเด็จพระเทพรัตน์ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในปี พ.ศ. 2554

รูปที่ ผ-18 บ้านพระพิไสยสรรพกิจ

2.11 บ้านชินประชา

บ้านชินประชาสร้างขึ้นปี พ.ศ. 2466 (ค.ศ. 1903) หรือในปลายรัชสมัยรัชกาลที่ 5 โดยพระพิทักษ์ชินประชา (ตันม่าเสียง) บิดาของท่านคือ หลวงบำรุงจีนประเทศ (ตันเนียวยี่) เป็นชาวฮกเกี้ยนที่รับราชการทหารในประเทศจีน ต่อมาบิดาท่านได้เดินทางมายังประเทศไทยในปี พ.ศ. 2397 (ค.ศ. 1854) หรือในปลายรัชสมัยรัชกาลที่ 4 ได้ประกอบกิจการทำเหมืองแร่ดีบุกที่เกาะภูเก็ต และกิจการค้าขายที่เกาะปีนัง พระพิทักษ์ชินประชาผู้สร้างบ้านหลังนี้ ถือกำเนิดที่เกาะภูเก็ตในปี พ.ศ. 2426 เมื่ออายุได้ 20 ปี ท่านได้สร้างบ้านหลังนี้ตามแบบชิโนโปรตุกีส เป็นหลังแรกของจังหวัดภูเก็ต หรือที่เรียกว่า อั้งม้อเหลา เฟอร์นิเจอร์ส่วนใหญ่เป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษเมืองจีน วัสดุส่วนอื่น

ของบ้านส่วนใหญ่นำเข้ามาจากต่างประเทศ เนื่องจากการค้าขายทางเรือผ่านเกาะปีนังมายังภูเก็ตในสมัยนั้นเฟื่องฟู เช่น รั้วบ้านจากฮอลแลนด์ กระเบื้องปูพื้นจากอิตาลี เป็นต้น ปัจจุบันบ้านชินประชามีอายุกว่า 100 ปี และมีลูกหลานนับต่อเนื่องเป็นรุ่นที่ 6 แล้ว ลักษณะที่โดดเด่นของบ้าน คือ ประตูบ้านลงรักปิดทองมีอักษรจีน มีหน้าต่างไม้หลายบานซึ่งในบานหน้าต่างทำเป็นบานเกล็ดเปิดปิดได้ เมื่อเข้ามาในบ้านจะเย็นสบายอากาศถ่ายเทสะดวก เนื่องจากตรงกลางบ้านเปิดโล่งเพื่อระบายอากาศ และมีสระน้ำเล็ก ๆ อยู่กลางบ้าน บันไดไม้มีลวดลายสวยงามมาก เครื่องเรือนส่วนใหญ่เป็นไม้ฝังมุกนำมาจากเมืองจีน มีเครื่องใช้ เครื่องครัวโบราณ ภาพถ่าย และภาพวาดในอดีตที่สวยงาม

รูปที่ ผ-19 บ้านชินประชา

2.12 คฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา

บ้านพระพิทักษ์ชินประชา ตั้งอยู่บริเวณริมถนนกระบี่ ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต บ้านหลังนี้เป็นบ้านหลังแรกในจังหวัดภูเก็ตที่ถูกสร้างขึ้นตามแบบสถาปัตยกรรมยุโรปในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 หรือประมาณปี พ.ศ. 2466 (ค.ศ. 1903) เจ้าของบ้านหลังนี้คือ พระพิทักษ์ชินประชา (ต้นตระกูลตัณฑวณิช) ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่สร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่เมืองภูเก็ตในหลายด้าน พระพิทักษ์ชินประชา หรือตันม่าเสียง เกิดที่ภูเก็ตเมื่อปี พ.ศ. 2426 (ค.ศ.1883) เป็นบุตรของหลวงบำรุงจีนประเทศ (ตัน เนียวยี่) ชาวจีนฮกเกี้ยนที่เข้ามาประกอบกิจการเหมืองแร่ดีบุกที่เกาะภูเก็ต และกิจการค้าขายที่เกาะปีนังในปี พ.ศ. 2397 (ค.ศ. 1854) หรือในปลายรัชสมัยรัชกาลที่ 4 ท่านได้เริ่มทำกิจการเหมืองแร่ต่อจากบิดาที่เสียชีวิตเมื่อปี พ.ศ. 2444 จนเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในการทำเหมืองแร่ จึงได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการให้เป็นที่ปรึกษากรมโลหกิจเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ นอกจากจะเป็นข้าราชการที่ทำคุณงามความดีให้แก่เมืองภูเก็ตด้านการทำเหมืองแร่แล้ว ท่านยังบริจาคทรัพย์ส่วนตัวเพื่อสาธารณประโยชน์ส่วนรวมมากมาย จนได้รับพระราชทานสัญญาบัตรบรรดาศักดิ์เป็น “อำมาตย์ตรี พระพิทักษ์ชินประชา” จากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 เมื่อปี พ.ศ. 2471 อีกด้วย ตลอดชีวิตของอำมาตย์ตรี พระพิทักษ์ชิน

ประชา กรมการพิเศษเมืองภูเก็ต ได้สละทรัพย์สินเพื่อสาธารณประโยชน์และช่วยเหลือราชการอยู่เป็นประจำ ถือเป็นบุคคลสำคัญท่านหนึ่งของภูเก็ต

พระพิทักษ์ชินประชาสร้างบ้านหลังนี้ขึ้นขณะที่ท่านอายุได้ 20 ปี โดยให้ช่างจากเมืองปีนังมาออกแบบและควบคุมการก่อสร้างให้ตามแบบสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส หรือที่ชาวภูเก็ตเรียกว่า อั้งม้อเหลา โดยวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการก่อสร้างส่วนใหญ่นำเข้ามาจากเมืองปีนัง ส่วนอิฐ และวัสดุปูพื้นจำพวกกระเบื้องต่าง ๆ นำเข้ามาจากประเทศอิตาลีโดยผ่านทางเมืองปีนังมาสู่ภูเก็ตอีกทอดหนึ่ง และรั้วบ้านนำเข้ามาจากประเทศฮอลแลนด์ ส่วนเครื่องเรือนส่วนใหญ่เป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษเมืองจีน จึงถือเป็นสถาปัตยกรรมดั้งเดิมที่มีการผสมผสานระหว่างศิลปะแบบจีนและยุโรปเข้าด้วยกันอย่างลงตัว

คฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา เป็นบ้านขนาดใหญ่ 2 ชั้น แต่เดิมเป็นบ้านหลังนี้เป็นอาคารสีขาวหน้าต่างสีเทา ปัจจุบันถูกปรับปรุงทาสีใหม่เป็นอาคารสีเหลืองมัสตาร์ด และหน้าต่างสีเขียวเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป มีหลังคาทรงจั่ว มุงด้วยกระเบื้องกาบกล้วยสีแดง สันหลังคาตกแต่งด้วยปูนปั้นลวดลายสวยงาม ส่วนบริเวณหน้าบ้านมีประตูทางเข้าใหญ่ที่มุขหน้า ซึ่งเป็นประตูแบบจีนลงรักปิดทองมีอักษรจีน และมีหน้าต่างขนาบอยู่ 2 ข้าง ซึ่งหน้าต่างมีลักษณะเป็นบานเปิดคู่มีบานเกล็ดไม้ปรับได้ในบานเปิด หน้าต่างบางส่วนของชั้นล่างเปลี่ยนเป็นบานเกล็ดกระจกปรับองศาบางส่วนเป็นซุ้มโค้งและมีพื้นลูกกรงปูนปั้นใต้หน้าต่าง เสารับมุขหน้าเป็นเสาดอริค สี่เหลี่ยมเซาะร่องและเสาอื่น ๆ ทั่วไปในชั้นล่างเป็นเสาสี่เหลี่ยมเซาะร่อง หัวเสาออกแบบด้วยศิลปะแบบผสมผสานระหว่าง Corintian กับ Ionic ส่วนทางด้านหลังของอาคารเป็นโรงรถ ซึ่งมีกระเบื้องชั้น 2 ยื่นมาคลุมส่วนชั้นสองของบ้านซุ้มหน้าต่างมีซุ้มโค้งที่มีลวดลายปูนปั้นประดับผนัง หัวเสาประดับลวดลายสวยงาม หลังคามีส่วนที่เป็นจั่วและมีลวดลายปูนปั้นประดับหน้าจั่วเป็นลายตลับลูกปืนล้อมรอบลูกกลม (ball baring) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุกของภูเก็ตในสมัยการทำเหมืองแร่รุ่งเรือง

รูปที่ ผ-20 คฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา (Blue Elephant Restaurant)

คฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา เป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ของเมืองภูเก็ต ภายในอาคารล้วนแต่มีร่องรอยความทรงจำในอดีตมากมาย ทั้งวิถีชีวิตของคนในอดีต ภูมิปัญญาท้องถิ่น มรดกทางวัฒนธรรมทางด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านอาหาร การแต่งกาย ศิลปะทุกแขนง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเจริญที่มีมาตั้งแต่อดีต และเป็นรากฐานที่สำคัญที่ทำให้ภูเก็ตเจริญรุ่งเรืองมาถึงปัจจุบัน ปัจจุบันคฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชาถูกปรับเปลี่ยนเป็นภัตตาคารบลูเอเลเฟ่น (Blue Elephant Restaurant) เป็นภัตตาคารซึ่งมีชื่อเสียงมากที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต

2.13 วัดมงคลนิมิตร

วัดมงคลนิมิตร เป็นวัดเดียวในจังหวัดภูเก็ตที่เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ตั้งอยู่ที่ตำบลตลาดใหญ่ ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต ประชาชนส่วนใหญ่เรียกวัดนี้ว่า วัดกลาง สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2423 สมัยที่ยังเป็นมณฑลภูเก็ต ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาประมาณปี พ.ศ. 2428 วัดนี้เป็นวัดที่ทางราชการใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมสำคัญ ๆ เช่น สมัยที่เป็นมณฑลภูเก็ตทางราชการก็ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเป็นประจำตลอดมา จนกระทั่งทางราชการยกเลิกพิธีกรรมนี้ ภายในวัดมงคลนิมิตรมีโรงเรียนที่อยู่ในความอุปการะของวัด คือ โรงเรียนพุทธมงคลนิมิตร โรงเรียนนี้มีพระภิกษุสงฆ์เข้ามาช่วยสอนและอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

รูปที่ ผ-21 อาคารที่ทรงคุณค่าภายในวัดมงคลนิมิตร

2.14 ศาลเจ้าแสงธรรม

ศาลเจ้าแสงธรรม หรือในภาษาจีนฮกเกี้ยนเรียกว่า ศาลเจ้าเต่งก้องต๋อง หรือศาลเจ้าซิงเจียกอง ตั้งอยู่ที่ถนนพังงา เป็นศาลเจ้าเก่าแก่มีอายุนับร้อยปี ศาลเจ้าแห่งนี้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2434 โดยหลวงอำนาจนรารักษ์ (ตันควด) เพื่อเป็นที่ประดิษฐานเทพเจ้าจีนที่สายตระกูลนับถือ โดยใช้เป็นสถานที่เคารพสักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งเพื่อใช้เป็นศูนย์รวมพบปะระหว่างญาติมิตร ความน่าสนใจของศาลเจ้าแสงธรรม นอกจากสถานที่ตั้งอันสันโดษและเงียบสงบอยู่ในใจกลางเมืองแล้ว ความสำคัญคือ ความสวยงามของสถาปัตยกรรมในรูปแบบจีนประเพณี ตัวอาคารเป็นรูปแบบเก๋งจีนขนาดเล็กกะทัดรัด ส่วนบนหลังคามีปูนปั้นรูปมังกรและตุ๊กตาจีนประดับอย่างสวยงาม ซึ่งเป็นที่นิยมในมณฑลฮกเกี้ยน ภายในศาลเจ้ามีภาพเขียนลายเส้นสีดำในตารางสี่เหลี่ยมเต็มฝาด้านข้างทั้งสองด้านดำเนินเรื่องซิยินกุ้ยแห่งราชวงศ์กุ้ง เป็นตำนานแห่งอดีตของเทพอ๋องซุนต่ายสายเมื่อครั้งเสวยชาติเป็นมนุษย์มาก่อน ในปี พ.ศ. 2540 ศาลเจ้าแสงธรรม ได้รับพระราชทานรางวัลอนุรักษ์ดีเด่นจากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ และได้มีการบูรณะศาลเจ้าครั้งใหญ่เมื่อปี พ.ศ. 2542 เพื่อฉลองศาลเจ้าครบรอบ 109 ปี ในปี พ.ศ. 2543

รูปที่ ผ-22 ศาลเจ้าแสงธรรม หรือศาลเจ้าเต่งก้องต๋อง

2.15 ศาลเจ้าปุดจ้อ

ศาลเจ้าปุดจ้อ หรืออ๊ามปุดจ้อ ตั้งอยู่ในซอยภูธร ถนนระนอง เป็นศาลเจ้าเก่าแก่ที่อายุมากกว่า 100 ปี ตั้งอยู่ติดกับศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย เป็นศาลเจ้าเก่าแก่ที่อยู่คู่กับเมืองภูเก็ตมาร่วม 100 ปี มีประวัติความเป็นมาก่อสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาล 5 มีตำนานที่เล่าถึงการตั้งศาลเจ้าปุดจ้อไว้ว่า เดิมทีศาลแห่งนี้เป็นศาลเจ้าพ่อกวนอู ซึ่งเป็นเพียงศาลไม้หลังคามุงจากในบริเวณที่เรียกกันว่า หมู่บ้านจุ้ยตุ่ย วันหนึ่งมีพ่อค้าชาวเรือจากปีนังที่เดินทางมาเพื่อทำการค้าที่เมืองภูเก็ตนี้ ล่องเรือมาถึงหน้าศาลเจ้าซึ่งในสมัยก่อนเป็นท่าเรือ ในเรือลำดังกล่าวได้มีองค์รูปสลักไม้ขององค์กวนอิมปุดจ้ออยู่ด้วยซึ่งปกติแล้ว

เป็นที่สักการะบูชาไว้ในเรือ เพื่อปกป้องคุ้มครองภัยอันตรายทั้งปวง แต่ด้วยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดลใจทำให้พ่อค้าเจ้าของเรือนั้นได้มอบองค์รูปแกะสลักพระแม่กวนอิมปุดจ้อให้ประดิษฐานไว้ที่ศาลเจ้าเต้กุนนั้นเป็นที่เลื่อมใสกราบไหว้ของชาวภูเก็ตอย่างมากตลอดมา ต่อมาภายหลังนั้นเมื่อศาลแห่งนี้ทรุดโทรมลง ชาวภูเก็ตและชาวปีนังได้ร่วมใจกันบูรณะก่อสร้างศาลแห่งนี้ขึ้นใหม่ โดยเปลี่ยนจากไม้เป็นก่ออิฐและหลังคาเปลี่ยนเป็นกระเบื้อง ภายตัวอาคารมีการแกะสลักลายไม้ต่าง ๆ อย่างประณีตสวยงาม

ปัจจุบันศาลเจ้าปุดจ้อ เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวภูเก็ตเดินทางมาสักการะเจ้าแม่กวนอิมไท้โซ้ยเอี๋ย เทพองค์ประธานอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังมีเทพเจ้าศักดิ์สิทธ์องค์อื่น ๆ คือ องค์ชิดแซ้เหนียวเหนียว องค์จู่แซเหนียวเหนียว และองค์กิวฮั้วเหนียวเหนียว ซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวภูเก็ตด้วย ทุกปีศาลเจ้าปุดจ้อจะจัดให้มีการเฉลิมฉลองวันคล้ายวันเกิดเจ้าแม่กวนอิม ตรงกับวันที่ 19 เดือน 2 ตามปฏิทินของจีน (เดือนมีนาคม) กลางวันมีโรงทานเลี้ยงอาหาร และกลางคืนมีงานมหรสพ

รูปที่ ผ-23 ศาลเจ้าปุดจ้อ หรืออ๊ามปุดจ้อ

2.16 ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย

ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย หรือจุ้ยตุ่ยเต้าโบ้เก้ง ตั้งอยู่ที่ซอยภูธร ถนนระนอง ติดกับศาลเจ้าปุดจ้อ ความหมายของคำว่า จุ้ยตุ่ย จุ้ย แปลว่า น้ำ ตุ่ย แปลว่า ครกตำข้าว สมัยก่อนนั้นหน้าบริเวณศาลเจ้า เป็นคลองกว้างมีน้ำมาก ชาวบ้านจึงสร้างกังหันขึ้น เพื่อใช้กำลังจากน้ำมาตำข้าวที่เก็บเกี่ยวแล้ว มีตำนานเล่าว่าประมาณ 70 กว่าปีแล้ว มีงิ้วคณะหนึ่งได้นำคณะล่องใต้ไปแสดงตามสถานที่ต่าง ๆ คณะงิ้วจะต้องอัญเชิญกิ้วอ๋อง ซึ่งเป็นสิ่งที่พวกเขานับถือสักการะบูชาอย่างสูงให้ท่านติดตามไปคุ้มครองปกปักรักษาให้พวกเขาอยู่เย็นเป็นสุขตลอดมา ต่อมาคณะงิ้วดังกล่าวได้เดินทางมาถึงจังหวัดภูเก็ตได้เริ่มทำการแสดงที่ซอยรมณีย์ทางด้านวัดมงคลนิมิตร (คนพื้นเมืองภูเก็ตเรียกซอยรมณีย์ว่า อ่างอ่าหล่าย) คณะงิ้วได้มาอยู่ที่จังหวัดภูเก็ตนานพอประมาณ ระหว่างที่คณะงิ้วอยู่ภูเก็ตนั้นมีพิธีกินผัก (กินเจ) กันซึ่งพวกงิ้วได้ถือปฏิบัติสืบมา พิธีการกินเจเริ่มขึ้นในเดือน 11 ขึ้น 1 ค่ำ (เก้าโง้ยโซ่ยอีด) ก่อนถึงวันกินเจพวกงิ้วจะปัดกวาด ล้างชำระสถานที่เครื่องใช้ หม้อข้าว ถ้วยชาม และสิ่งของที่จะประกอบในพิธีให้สะอาด ผู้ที่จะเข้าร่วมในพิธีจะต้องแต่งตัวนุ่งขาว ในพิธีการกินเจมีทั้งหมด 9 วัน 9 คืน

ในสมัยนั้นก็มีพี่น้องชาวภูเก็ตทั้งคนจีนและคนไทยได้เข้าร่วมในพิธีการถือศีลกินเจกับคณะงิ้วด้วย พี่น้องชาวภูเก็ตได้ศึกษาและปฏิบัติพิธีการต่าง ๆ ตั้งแต่วันเริ่มงานกินเจจนเสร็จพิธี ในพิธีการกินเจนี้จะมีพิธีขึ้นเสาโกเต้ง มีตะเกียงน้ำมัน 9 ดวง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพิธีการกินเจได้เริ่มขึ้นแล้ว ในพิธีการกินเจมีการประทับทรงพระทำพิธีลุยไฟ สะเดาะเคราะห์อาบน้ำมันซึ่งกำลังเดือด พิธีไหว้เทวดา มีการแห่ขบวนไปตามถนนสายต่าง ๆ พอครบกำหนด 9 วัน 9 คืน ก็เป็นอันเสร็จพิธีกินเจ

เมื่อพวกแสดงงิ้วเสร็จเก็บข้าวของเตรียมเดินทางกลับภูมิลำเนาของตน หัวหน้าคณะของงิ้วได้พิจารณาเห็นว่าพี่น้องชาวภูเก็ตทั้งคนจีนและคนไทยมีความเลื่อมใสศรัทธาในพิธีการถือศีลกินเจ จึงได้อัญเชิญเฮี้ยวโห้ย (ไฟศักดิ์สิทธิ์) และสิ่งของต่าง ๆ ที่ใช้ในพิธีการกินเจให้ไว้ดำเนินพิธีกินเจต่อไป ชาวภูเก็ตต่างพร้อมใจกันจัดตั้งเป็นศาลเจ้าขึ้นที่อ่างอ่าหล่าย (ซอยรมณีย์) ต่อมาได้เกิดไฟไหม้จากบริเวณบ้านเรือนลามมายังบริเวณศาลเจ้า ชาวบ้านจึงได้อัญเชิญเฮี้ยวโห้ย (ไฟศักดิ์สิทธิ์) มาฝากไว้ยังศาลเจ้าปุดจ้อ เมื่อถึงเวลากินผักจะอัญเชิญมายังศาลเจ้าชั่วคราวที่ชาวบ้านช่วยกันสร้างขึ้น ณ สวนพูข้างศาลเจ้าปุดจ้อ ต่อมาเจ้าของสวนพูได้ถวายที่ดินแปลงนี้ให้ “กิวอ๋องไต่เต่” สร้างเป็นศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย ซึ่งหลังแรกสร้างเป็นหลังคามุงจากในปี พ.ศ. 2454 ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 ชาวบ้านได้ร่วมใจกันบริจาคทรัพย์เพื่อพัฒนาศาลเจ้ามาตราบจนปัจจุบัน และเปลี่ยนมาเป็นมูลนิธิจุ้ยตุ่ย เต้าโบ้เก้ง

รูปที่ ผ-24 ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย

2.17 ศาลเจ้าไหหลำ

ศาลเจ้าไหหลำ หรือศาลเจ้าเค่งจิวฮุยก้วน ตั้งอยู่ริมถนนถลาง ตำบลตลาดใหญ่ ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต เป็นศาลเจ้าเก่าแก่ที่ชาวภูเก็ตเคารพนับถือกัน ศาลเจ้ามีองค์พระประธานคือเจ้าแม่ทับทิม (จุ้ยโป้ยเต๊งเหนียว) มียักษ์หูทิพย์และตาทิพย์ตั้งอยู่ด้านหลังในสุด ด้านหน้ามีแม่ย่านางหรือเทียงซ่งเซ่งโป้ที่เพิ่งได้อัญเชิญมาใหม่ภายหลัง การแต่งกายของเจ้าแม่ทับทิมจะไม่ใช่แบบฮกเกี้ยน-ภูเก็ต เป็นแบบไหหลำโดยเฉพาะ ส่วนเก๋งด้านขวามือเป็นป้ายชื่อแกะสลัก 108 คน ที่เจ้าแม่ได้ช่วยชีวิตมาจากเหตุการณ์เรือรั่วในทะเล เดิมทีต้องเป็น 109 คน แต่เพราะท่านช่วยเหลือพลาดไป 1 คน

จึงเหลือ 108 คน ด้านซ้ายมือของศาลเจ้ามีตำรายาสมุนไพรจีนเป็นภาษาจีนตั้งไว้ สำหรับเมื่อก่อนเวลาใครป่วยไข้ก็สามารถมาดูอาการและนำรายชื่อยานั้นไปซื้อ หรือมาขอที่ศาลเจ้าเพื่อนำกลับไปรับประทาน

รูปที่ ผ-25 ศาลเจ้าไหหลำ หรือศาลเจ้าเค่งจิวฮุยก้วน

2.18 วงเวียนสุริยเดช

วงเวียนสุริยเดช หรือวงเวียนน้ำพุ ตั้งอยู่ใจกลางเมืองภูเก็ต แต่เดิมบริเวณดังกล่าวเป็นหอกระจายเสียงจังหวัดภูเก็ต ต่อมาถูกปรับปรุงให้กลายเป็นวงเวียนน้ำพุ เปิดใช้เป็นทางการเมื่อวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2505 และมีการปรับปรุงบูรณะให้อยู่ในสภาพที่ดีมาจนถึงปัจจุบัน วงเวียนแห่งนี้สร้างขึ้นเพื่อรำลึกถึงการทำเหมืองแร่ของจังหวัดภูเก็ตในยุคอดีต โดยนำจุ้ยปีด (ท่อฉีดน้ำ) ที่ใช้ในการทำเหมืองแร่ ซึ่งได้รับการบริจาคจากตระกูลหงษ์หยกมาวางประดับรอบวงเวียน กลายเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นของเมืองภูเก็ต

รูปที่ ผ-26 วงเวียนสุริยเดช

2.19 โรงแรมออน ออน

โรงแรมออน ออน เป็นโรงแรมเก่าแก่ของเมืองภูเก็ตตั้งอยู่ริมถนนพังงา คำว่า ออน ออน มาจากภาษาจีนฮกเกี้ยน คำว่า “อันอัน” แปลว่า เจริญรุ่งเรือง โรงแรมแห่งนี้ก่อสร้างขึ้นใน พ.ศ. 2472 เป็นโรงแรมแห่งแรกของจังหวัดภูเก็ตของต้นตระกูลธารสิริโรจน์ (แป๊ะยกเชียว) และได้รับการปรับปรุงในปี พ.ศ. 2555 และเปิดให้บริการภายใต้ชื่อใหม่ว่า เดอะ เมมโมรี่ แอท ออน ออน โฮเต็ล ปัจจุบันเป็นโรงแรมที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของนักเดินทางทั่วโลกเพราะแฝงไปด้วยมนต์ขลังแห่งอดีตที่จะนำย้อนกลับไปสู่ยุครุ่งเรืองของการอุตสาหกรรมเหมืองแร่

รูปที่ ผ-27 โรงแรมออน ออน

2.20 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโรงแรมถาวร

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโรงแรมถาวร ตั้งอยู่ที่โรงแรมถาวร ถนนรัษฎา ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต เป็นกิจการของตระกูลถาวรว่องวงศ์ หรือดิลกกรุ๊ป หนึ่งในตระกูลเก่าแก่ของภูเก็ต ซึ่งเป็นนายเหมืองในยุคอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ทางโรงแรมได้นำข้าวของเครื่องใช้ รวมทั้งภาพถ่ายเก่าสมัยพรรพบุรุษของตระกูลถาวรว่องวงศ์ มาประดับตกแต่งบริเวณห้องชั้นล่างของโรงแรมตั้งแต่ลอบบี้ไปจนถึงในห้องอาหาร เพื่อเปิดให้คนทั่วไปและแขกผู้มาใช้บริการของโรงแรมได้ชม สิ่งของที่นำมาจัดแสดงมีทั้งของใช้ส่วนตัว เช่น เครื่องประดับศีรษะแบบจีนของคู่บ่าวสาวในพิธีมงคลสมรสตามประเพณีฮกเกี้ยน รองเท้าลูกปัดของสตรีผู้ดีจีน ถ้วยโถโอชาม และอุปกรณ์เครื่องใช้ที่ตระกูลเคยดำเนินกิจกรรมจากกิจการเหมืองแร่ เช่น ตู้เซฟเหล็กขนาดใหญ่จำนวนหลายตู้ หัวแร่ที่วางไว้บนหัวเรือขุดแร่ ตะกรันจากการถลุงแร่ดีบุก ฯลฯ จากกิจการโรงภาพยนตร์ เช่น ใบปิดหนัง เครื่องฉายภาพยนตร์รุ่นเก่า และกระทั่งภาพถ่ายตัวเมืองภูเก็ต

รูปที่ ผ-28 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโรงแรมถาวร

2.21 อาคารธนาคารชาร์เตอร์ (Charter Bank)

ธนาคารชาร์เตอร์เป็นธนาคารแห่งแรกในประเทศไทยซึ่งถูกตั้งขึ้นในเมืองภูเก็ต ธนาคารแห่งนี้สร้างขึ้นประมาณ ปี พ.ศ. 2450 ตรงกับสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ในยุคนั้นสมุหเทศาภิบาลเมืองภูเก็ต หรือเจ้าเมืองภูเก็ตคือ มหาอำมาตย์โทพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี ได้มองการณ์ไกลว่าควรมีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเงินการธนาคารของเมืองภูเก็ตสู่ระบบสากล ซึ่งจะเป็นผลให้เกิดการพัฒนาด้านการค้าขายแร่ดีบุก ยางพารา และสินค้าต่าง ๆ ไปยังต่างประเทศด้วย จึงผลักดันให้มีการสร้างธนาคารชาร์เตอร์แบงค์ขึ้นในภูเก็ต โดยให้ชาวตะวันตกเข้ามาลงทุนในธนาคาร ส่งผลให้เศรษฐกิจของเมืองภูเก็ตในสมัยนั้นรุ่งโรจน์เป็นอย่างมาก ดังปรากฏในพระนิพนธ์ของสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยสมัยนั้นว่า

“....พระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ ทรงคุณวุฒิเป็นข้อสำคัญที่รู้จักเอาแบบแผนที่ดีทั้งของไทย ของฝรั่ง และของจีน มาประกอบกับอุบายใช้ทุนนิยมทำการให้สำเร็จประโยชน์ได้มาก...”
(สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ และคณะ, 2541: 349)

อาคารแห่งนี้เป็นอาคารราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ ภก.69 ตั้งอยู่ที่ถนนภูเก็ต ตำบลตลาดใหญ่ ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต มีพื้นที่ใช้สอย 585 ตารางเมตร ภายนอกตัวอาคารมีลักษณะเป็นตึกสองชั้นทาสีขาว ถูกออกแบบด้วยสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่มีอายุเก่าแก่กว่า 100 ปี บริเวณชั้นล่างด้านหน้าตึกถูกออกแบบให้มีหง่อคาขี่ (arcade) หรือซุ้มโค้งทางเดินหน้าอาคาร และด้านหน้าตึกชั้นล่างมีซุ้มโค้งเตี้ยรอบตึก เสารับซุ้มเป็นแบบเสาไอโอนิค มีลวดลายปูนปั้นประดับสวยงาม ชั้นสองมีระเบียงเป็นลูกปูนโปร่ง มีซุ้มระเบียงโค้งครึ่งวงกลมประมาณด้านละ 5 ซุ้มทั้งสองด้านของตึก เสารับซุ้มเป็นเสาแบบไอโอนิคตกแต่งลวดลายสวยงามเช่นเดียวกับอาคารด้านล่าง ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากสถาปัตยกรรมแบบนิโอคลาสิคและแบบเรเนอซองส์ของยุโรป ปัจจุบันเทศบาล

นครภูเก็ตและสมาคมเพอรานากันกำลังร่วมมือกันเพื่อปรับปรุงสถานที่แห่งนี้ให้เป็นพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมบาบ๋าภูเก็ต สำหรับจัดแสดงนิทรรศการวัฒนธรรมท้องถิ่นของเมืองภูเก็ต ได้แก่ สิ่งของเครื่องใช้ของชาวภูเก็ตในอดีต ไม่ว่าจะเป็น โบราณวัตถุ หนังสือประวัติศาสตร์ที่รวบรวมเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชาวภูเก็ตและชาวปีนังที่เดินทางติดต่อสื่อสารกันเพื่อค้าขายแร่ดีบุก จนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกัน โดยเมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2550 เทศบาลนครภูเก็ตได้รับมอบอาคารดังกล่าวจากสำนักงานธนารักษ์พื้นที่ภูเก็ต เพื่อนำมาปรับปรุงเป็น ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช บาบ๋าภูเก็ต ซึ่งจะเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นภูเก็ตที่มีคุณค่าต่อคนรุ่นหลังต่อไป

รูปที่ ผ-29 อาคารธนาคารชาร์เตอร์ ถนนภูเก็ต

2.22 อาคารสถานีตำรวจตลาดใหญ่ (เก่า)

อาคารสถานีตำรวจตลาดใหญ่ (เก่า) ปัจจุบันใช้เป็นศูนย์รวมข่าวภูเก็ตตั้งอยู่บริเวณทางแยกถนนพังงาและถนนภูเก็ต สร้างขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2444 - 2456 ในสมัยพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี้ ณ ระนอง) เป็นสมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลภูเก็ต สร้างในยุคเดียวกับธนาคารชาร์เตอร์ เนื่องด้วยในสมัยนั้นพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดีได้เล็งเห็นความสำคัญในเรื่องการรักษาความปลอดภัยของธนาคารชาร์เตอร์แบงค์ จึงแก้ปัญหาอย่างแยบคายโดยเสนอให้ผู้ประกอบการธนาคารชาร์เตอร์ชาวอังกฤษสร้างโรงพัก (สถานีตำรวจ) ขึ้นตรงข้ามกับฝั่งธนาคาร โดยมณฑลภูเก็ตจะจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้คอยให้บริการ สถานที่ทั้ง 2 แห่งจึงมีสถาปัตยกรรมที่สวยงามสอดคล้องและกลมกลืนกัน สิ่งเหล่านี้ยังสะท้อนให้เห็นความปราดเปรื่องในการแก้ปัญหาและการบริหารบ้านเมืองอย่างชาญฉลาดของพระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ เจ้าเมืองภูเก็ตในสมัยนั้น ส่งผลให้จังหวัดภูเก็ตมีมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าและเป็นจังหวัดที่เจริญรุ่งเรืองมาจนถึงปัจจุบัน

อาคารแห่งนี้ออกแบบตามสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส มีลักษณะเป็นอาคารเก่าแก่สีขาว 2 ชั้น ด้านบนสุดของอาคารมีหอนาฬิกาสูง 4 ชั้น และมีหลังคาคล้ายรูปหมวกตำรวจสมัยก่อนตั้งอยู่ด้วย บริเวณด้านล่างมีช่องประตูมีลักษณะเป็นซุ้มโค้งเตี้ยรอบตึก มีเสารับซุ้มเป็นเสาแบบไอโอนิคประดับด้วยลายปูนปั้นสวยงาม และมีหง่อคาขี่ หรือซุ้มโค้งทางเดินหน้าอาคาร ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของตึกชิโนโปรตุกีสในเมืองภูเก็ต บริเวณชั้นล่างของศูนย์รวมข่าวแห่งนี้ถูกใช้เป็นสถานีตำรวจที่ไว้ให้บริการแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่ต้องการความช่วยเหลือ ชั้นสองของอาคารมีหน้าต่างบานเกล็ดไม้ทาสีขาวล้อมรอบตัวอาคารทั้งสองด้าน บริเวณด้านบนหน้าต่างตกแต่งด้วยซุ้มโค้งลายปูนปั้นรูปดอกไม้ และมีเสารับซุ้มโค้งเป็นเสาแบบไอโอนิคที่ตกแต่งด้วยลายปูนปั้นสวยงาม

เมื่อปี พ.ศ. 2537 เทศบาลนครภูเก็ตพร้อมทั้งหน่วยงานจากภาครัฐและองค์กรเอกชน องค์กรท้องถิ่นในเมืองภูเก็ตได้ร่วมกันพัฒนาและอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าขึ้นมา มีการกำหนดให้พื้นที่ประมาณ 210 ไร่ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ถนนรัษฎา ถนนพังงา ถนนเยาวราช ถนนกระบี่ ถนนดีบุก ถนนถลาง ถนนเทพกระษัตรี รวมถึงศูนย์รวมข่าวภูเก็ตนี้ด้วย เพื่อให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยออกเป็นประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้พื้นที่อนุรักษ์ดังกล่าวมีความสูงของอาคารได้ไม่เกิน 12 เมตร และยังได้ส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาคารในรูปแบบดั้งเดิมไว้ เช่น มีการให้เว้นช่องทางเดินด้านหน้าอาคาร หรือหง่อคาขี่ ไว้เช่นเดิม และคงรูปแบบอาคารชิโนโปรตุกีสไว้ให้มากที่สุด เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของเมืองภูเก็ต ปัจจุบันอาคารศูนย์รวมข่าวภูเก็ตได้รับการบูรณะและตกแต่งให้มีสภาพที่ดีขึ้น แต่ยังคงมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิม ทำให้อาคารดังกล่าวได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และมักถ่ายภาพตึกแห่งนี้ไว้เป็นที่ระลึก และในเวลากลางคืนจะมีการประดับประดาด้วยแสงไฟที่สวยงาม

รูปที่ ผ-30 อาคารสถานีตำรวจตลาดใหญ่ (เก่า) ปัจจุบันกำลังบูรณะ

2.23 ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าภูเก็ต

ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว หรือบ้านเลขที่ 63 ตั้งอยู่ที่ถนนถลาง แต่เดิมเป็นทรัพย์สินของบริษัทเพิร์ล ซึ่งเป็นบริษัทที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์พวกโรงแรมในจังหวัดภูเก็ต แต่ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2548 บริษัทดังกล่าวได้มีการแลกเปลี่ยนทรัพย์สินกันกับเทศบาลนครภูเก็ต จึงทำให้บ้านหลังนี้ตกเป็นทรัพย์สินของเทศบาลฯ และถูกนำมาปรับปรุงให้เป็นศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยวและข้อมูลประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ตแก่นักท่องเที่ยวและผู้ที่สนใจ

รูปที่ ผ-31 ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าภูเก็ต ถนนถลาง

ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว เป็นตึกแถวสองชั้นที่ถูกออกแบบตามสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ซึ่งเป็นการผสมผสานสถาปัตยกรรมของจีนและสถาปัตยกรรมยุโรปเข้าไว้ด้วยกัน ลักษณะเด่นของบ้านแบบชิโนโปรตุกีสคือ ชั้นล่างของบ้านจะตกแต่งด้วยสถาปัตยกรรมแบบจีน มีประตูบานเฟี้ยมไม้สีเข้มตกแต่งลวดลายพันธุ์พฤกษาลงสีทองตามแบบศิลปะจีน ส่วนชั้นบนจะตกแต่งตามแบบสถาปัตยกรรมแบบยุโรป ส่วนใหญ่บ้านแต่ละหลังจะมีบ่อน้ำไว้ภายในตัวบ้านอย่างน้อยหนึ่งบ่อ และบริเวณเดียวกันนั้นจะมีช่องเปิดโล่งบนหลังคาเพื่อให้แสงสว่างตามธรรมชาติส่องลงมาได้ ทำให้อากาศภายในบ้านถ่ายเทสะดวก ไม่ร้อนอบอ้าวและอับชื้น ส่วนลักษณะโครงสร้างภายนอกทั่วไปเป็นตึกก่ออิฐหรือเทคอนกรีตแบบยุโรป มีหน้าต่างหรือบัลโคนียื่นออกมาจากตัวหน้าบ้านแบบยุโรป กรุบาน

หน้าต่างหรือบานประตูทำด้วยกระจกสี และตกแต่งลวดลายขอบหน้าต่าง ประตู หัวเสา ด้วยลายปูนปั้นแบบจีน เช่น ลายดอกโบตั๋น ลายดอกเบญจมาศ ลายค้างคาว และลายผลท้อ เป็นต้น รวมทั้งมีการปูพื้นด้วยกระเบื้องลวดลายแบบฝรั่งที่นำเข้ามาจากยุโรป หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผารูปครึ่งวงกลมหรือรูปทรงกระบอก ภายในตัวอาคารแห่งนี้มีการจัดนิทรรศการภาพถ่ายและนำเสนอเรื่องราวประวัติความเป็นมาของจังหวัดภูเก็ตตั้งแต่ครั้งอดีต ไม่ว่าจะเป็น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนท้องถิ่น ประเพณีและวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ เช่น อาหารการกิน การแต่งกาย ภาษาถิ่น และการประกอบอาชีพ เป็นต้น

2.24 ตึกแถวซอยรมณีย์

ซอยรมณีย์เป็นซอยที่เชื่อมระหว่างถนนถลางและถนนดีบุก และตั้งขนานกับถนนเยาวราชและถนนเทพกระษัตรี ซอยรมณีย์ในอดีตคือ ซอยแห่งสถานเริงรมย์ ด้วยมีหญิงงามจากมาเก๊ามาขายบริการ อาคารตึกแถวบริเวณสองฟากของซอยรมณีย์เป็นอาคารแบบโคโลเนียล อาคารเก่าเหล่านี้ปัจจุบันได้รับการบูรณะใหม่โดยใช้สีสันสวยงาม ส่วนใหญ่ปรับปรุงเป็นที่พักอาศัยและร้านอาหารเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว

รูปที่ ผ-32 ตึกแถวบริเวณซอยรมณีย์

2.25 ตึกแถวริมถนนถลาง

ถนนถลางเป็นถนนเก่าแก่เส้นหนึ่งของภูเก็ตที่เต็มไปด้วยอาคารที่มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมสไตล์ชิโนโปรตุกีสที่สวยงามและเก่าแก่ เป็นหลักฐานสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่รุ่งเรืองของภูเก็ตที่ตั้งยืนยาวมาคู่กับเกาะภูเก็ตมากว่า 100 ปี นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1850 ที่เป็นยุครุ่งเรืองของการทำเหมืองแร่ในภาคใต้ของไทย ในยุคนั้นภูเก็ตถือเป็นจุดศูนย์กลางสำคัญ บ้านหลายหลังเป็นของนายเหมืองหลายคนที่มาอยู่ในถนนเส้นเดียวกัน รวมทั้งบ้านเจ้าเมือง และบ้านของตระกูลใหญ่ ๆ ที่บริเวณหน้าบ้านจะมีตราประจำตระกูลของตัวเองประทับอยู่ ปัจจุบันทางเทศบาลนครภูเก็ต

ได้ปรับปรุงระบบสายไฟฟ้าบริเวณถนนถลางเป็นระบบใต้ดิน ทำให้สามารถมองเห็นความงดงามของสถาปัตยกรรมริมถนนถลางได้มากขึ้น และได้รับการพัฒนาให้เป็นถนนคนเดินในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ถนนถลางจึงถือได้ว่าเป็นจุดสำคัญที่นักท่องเที่ยวนิยมมาเยือนมากที่สุดแห่งหนึ่งในเกาะภูเก็ต

รูปที่ ผ-33 ตัวอย่างตึกแถวบริเวณริมถนนถลาง

2.26 ตึกแถวริมถนนพังงา

ถนนพังงาเป็นถนนสายเก่าแก่อีกสายหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต เป็นถนนสายสั้น ๆ ที่เชื่อมต่อระหว่างถนนเยาวราชและถนนภูเก็ต และตั้งขนานกับถนนรัษฎา ถนนถลาง และถนนดีบุก ถนนพังงาเป็นที่ตั้งของอาคารสำคัญหลายหลัง ได้แก่ ศาลเจ้าแสงธรรม โรงแรมออนออน และอาคารธนาคารชาร์เตอร์ นอกจากนี้บริเวณริมถนนพังงาทั้งสองฝั่งยังเป็นที่ตั้งของอาคารตึกแถวแบบโคโลเนียลที่สวยงามอีกหลายหลัง

รูปที่ ผ-34 ตัวอย่างตึกแถวบริเวณริมถนนพังงา

2.27 ตึกแถวริมถนนเยาวราช

ถนนเยาวราชเป็นถนนสายเก่าแก่อีกสายหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต เป็นถนนสายที่เชื่อมต่อกับถนนรัษฎา ถนนถลาง และถนนดีบุกเข้าด้วยกัน และตั้งขนานกับถนนภูเก็ต ถนนสตูล และซอยรมณีย์ บริเวณริมถนนเยาวราชทั้งสองฝั่งเป็นที่ตั้งของอาคารตึกแถวแบบโคโลเนียลหลายหลังที่สวยงาม

รูปที่ ผ-35 ตัวอย่างตึกแถวบริเวณริมถนนเยาวราช

2.28 ตึกแถวริมถนนกระบี่

ถนนกระบี่เป็นถนนสายเก่าแก่อีกสายหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต เป็นถนนสายสั้น ๆ ที่เชื่อมต่อกับถนนถลาง และตั้งขนานกับถนนดีบุก ถนนพังงา และถนนรัษฎา ถนนกระบี่เป็นที่ตั้งของอาคารสำคัญหลายหลัง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว คฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา และบ้านชินประชา เป็นต้น นอกจากนี้บริเวณริมถนนทั้งสองฝั่งยังเป็นที่ตั้งของอาคารตึกแถวแบบโคโลเนียลที่สวยงามอีกหลายหลัง

รูปที่ ผ-36 ตัวอย่างตึกแถวบริเวณริมถนนกระบี่

2.29 ตึกแถวริมถนนดีบุก

ถนนดีบุกเป็นถนนสายเก่าแก่อีกสายหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต เป็นถนนสายสั้น ๆ ที่เชื่อมต่อระหว่างถนนสตูล ถนนดีบุก และถนนเทพกระษัตรี และตั้งขนานกับถนนถลาง ถนนพังงา และถนนรัษฎา ถนนดีบุกเป็นที่ตั้งของอาคารสำคัญหลายหลัง ได้แก่ บ้านหลวงอำนาจนรารักษ์ บ้านนายเหมือง และวัดมงคลนิมิตร เป็นต้น นอกจากนี้บริเวณริมถนนทั้งสองฝั่งยังเป็นที่ตั้งของอาคารตึกแถวแบบโคโลเนียลที่สวยงามอีกหลายหลัง

รูปที่ ผ-37 ตัวอย่างตึกแถวบริเวณริมถนนดีบุก

2.30 ตึกแถวริมถนนสตูล

ถนนสตูลเป็นถนนสายเก่าแก่อีกสายหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต เป็นถนนสายสั้น ๆ ที่เชื่อมต่อถนนกระบี่และถนนดีบุก และตั้งขนานกับถนนถลาง ถนนพังงา และถนนรัษฎา ถนนสตูลนอกจากเป็นที่ตั้งของอาคารmujสำคัญแล้ว บริเวณริมทั้งสองฝั่งถนนยังเป็นที่ตั้งของอาคารตึกแถวแบบโคโลเนียลที่สวยงามอีกหลายหลัง

รูปที่ ผ-38 ตัวอย่างตึกแถวบริเวณริมถนนสตูล

2.31 ตึกแถวริมถนนระนอง

ถนนระนองเป็นถนนสายเก่าแก่อีกสายหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต เป็นถนนสายหลักเชื่อมต่อกับถนนรัษฎาตรงบริเวณวงเวียนสุริยเดช และตั้งขนานกับถนนถลาง ถนนพังงา และถนนดีบุก ถนนระนองเป็นที่ตั้งของอาคารสำคัญหลายแห่ง ได้แก่ ตลาดสดถนนระนอง ศาลเจ้าปุดจ้อ และศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย เป็นต้น นอกจากนี้บริเวณริมถนนทั้งสองฝั่งยังเป็นที่ตั้งของอาคารตึกแถวแบบโคโลเนียลที่สวยงามอีกหลายหลัง

รูปที่ ผ-39 ตัวอย่างตึกแถวบริเวณริมถนนระนอง

2.32 ตึกแถวริมถนนรัษฎา

ถนนรัษฎาเป็นถนนสายเก่าแก่อีกสายหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต เป็นถนนสายหลักที่เชื่อมต่อกับถนนระนองตรงบริเวณวงเวียนสุริยเดชและสิ้นสุดที่ถนนภูเก็ต และตั้งขนานกับถนนถลาง ถนนพังงา และถนนดีบุก ถนนรัษฎาเป็นที่ตั้งของอาคารสำคัญหลายแห่ง เช่น โรงแรมถาวร เป็นต้น นอกจากนี้บริเวณริมถนนทั้งสองฝั่งยังเป็นที่ตั้งของอาคารตึกแถวแบบโคโลเนียลที่สวยงามหลายหลัง

รูปที่ ผ-40 ตัวอย่างตึกแถวบริเวณริมถนนรัษฎา

2.33 ตึกแถวริมถนนภูเก็ต

ถนนภูเก็ตเป็นถนนสายเก่าแก่อีกสายหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต เป็นถนนสายหลักที่เชื่อมต่อกับถนนเทพกระษัตรีที่ถนนถลาง และตั้งขนานกับถนนเยาวราชและถนนสตูล ถนนภูเก็ตเป็นที่ตั้งของอาคารสำคัญหลายแห่ง ได้แก่ ศูนย์รวมข่าวภูเก็ต และอาคารธนาคารชาร์เตอร์ เป็นต้น นอกจากนี้บริเวณริมถนนทั้งสองฝั่งยังเป็นที่ตั้งของอาคารตึกแถวแบบโคโลเนียลที่สวยงามหลายหลัง

รูปที่ ผ-41 ตัวอย่างตึกแถวบริเวณริมถนนภูเก็ต

2.34 ตึกแถวริมถนนเทพกระษัตรี

ถนนเทพกระษัตรีเป็นถนนสายเก่าแก่อีกสายหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต เป็นถนนสายหลักที่เชื่อมต่อกับถนนภูเก็ตที่ถนนถลาง และตั้งขนานกับถนนเยาวราชและถนนสตูล ถนนเทพกระษัตรีเป็นที่ตั้งของอาคารสำคัญหลายแห่ง ได้แก่ คฤหาสน์ตระกูลหงษ์หยก สำนักงานบริษัทอนุภาษและบุตร เป็นต้น นอกจากนี้บริเวณริมถนนทั้งสองฝั่งยังเป็นที่ตั้งของอาคารตึกแถวแบบโคโลเนียลที่สวยงามอีกหลายหลัง

รูปที่ ผ-42 ตัวอย่างตึกแถวบริเวณริมถนนเทพกระษัตรี

2.35 ตึกแถวริมถนนภูเก็ตย่านชุมชนบางเหนียว

ถนนภูเก็ตเป็นถนนสายเก่าแก่อีกสายหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต เป็นถนนสายหลักที่เชื่อมต่อกับถนนเทพกระษัตรีที่ถนนถลาง เป็นที่ตั้งของอาคารสำคัญหลายแห่ง ได้แก่ ศูนย์รวมข่าวภูเก็ต และอาคารธนาคารชาร์เตอร์ เป็นต้น ถนนภูเก็ตยังเป็นถนนสายที่ค่อนข้างยาวโดยพาดผ่านย่านชุมชนบางเหนียวต่อเนื่องไปกระทั่งจดชายฝั่งทะเลอันดามันที่บริเวณสะพานหิน ในบริเวณย่านชุนชนบางเหนียวเป็นที่ตั้งของอาคารตึกแถวที่สวยงามหลายหลัง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวแบบจีนผสมยุโรป อาคารส่วนใหญ่ยังรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้ค่อนข้างดี และมีเพียงอาคารบางหลังที่อยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมขาดการดูแล

รูปที่ ผ-43 ตัวอย่างตึกแถวบริเวณริมถนนภูเก็ตในย่านชุมชนบางเหนียว

2.36 สวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี

สวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า ลานมังกร ภายในมีประติมากรรมพญามังกรทะเลหรือฮ่ายเหล็งอ๋อง ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าสวนสาธารณะ สวนฯ แห่งนี้ตั้งอยู่ริมคลองบางใหญ่ ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นปีที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงมีพระชนมายุครบ 72 พรรษา เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติแด่พระองค์ที่ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อพสกนิกรชาวไทยและชาวภูเก็ต ทางเทศบาลนครภูเก็ตจึงมีแนวคิดในการจัดสร้างสวนสาธารณะขึ้นบนที่ดินราชพัสดุของกรมธนารักษ์ บนพื้นที่ 9 ไร่ 3 งาน 26 ตารางวา และขอพระราชทานชื่อว่า สวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี

พญามังกรหรือฮ่ายเหล็งอ๋อง เชื่อกันว่าเป็นสัตว์มงคลที่ยิ่งใหญ่เป็นสัญลักษณ์เพื่อความเป็นศิริมงคล เพื่อช่วยปกปักรักษาให้ชาวภูเก็ต และผู้มาเยือนมีความสุขความเจริญมั่งคั่งในอาชีพและธุรกิจ หล่อด้วยโลหะสีเหลืองตลอดทั้งตัว มีความสูง 5 เมตร ทางเทศบาลนครภูเก็ตได้จัดสร้างและประดิษฐานอยู่ที่สวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี สวนสาธารณะแห่งนี้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนและนักท่องเที่ยวที่มาเมืองภูเก็ต และยังเป็นสถานที่สำหรับจัดงานเนื่องในโอกาสสำคัญของทางจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ เทศกาลงานสงกรานต์ งานถือศีลกินผัก ไหว้พระจันทร์ งานปีใหม่ และอีกหลายกิจกรรม ด้วยพื้นที่ดังกล่าวเดินทางไปมาสะดวกตั้งอยู่ใจกลางเมืองภูเก็ต อยู่ใกล้กับสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภูเก็ต และใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ย่านเมืองเก่าภูเก็ต เช่น สถาปัตยกรรมเมืองเก่าชิโนโปรตุกีส และพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว

รูปที่ ผ-44 สวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี

ผ.3 บัญชีรายชื่ออาคาร สถานที่ และโบราณสถานที่มีคุณค่า (Inventory) ในพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต และบริเวณโดยรอบ

ปัจจุบันในพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ตและบริเวณโดยรอบ มีอาคาร สถานที่ และโบราณสถานจำนวนมากที่มีคุณค่า ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์ บูรณะฟื้นฟู และพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสม ด้วยสิ่งเหล่านี้มีคุณค่าทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี คุณค่าด้านอายุและความเก่าแก่ คุณค่าด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม คุณค่าด้านการเป็นองค์ประกอบเมืองเก่า และคุณค่าความสำคัญต่อสังคมและชุมชน จากการสำรวจพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ตและบริเวณโดยรอบพบอาคาร สถานที่ และโบราณสถานที่มีคุณค่า ซึ่งมีรายละเอียดที่สำคัญในแต่ละแห่งสรุปได้ดังแผนที่ ผ-7 และตาราง ผ-1

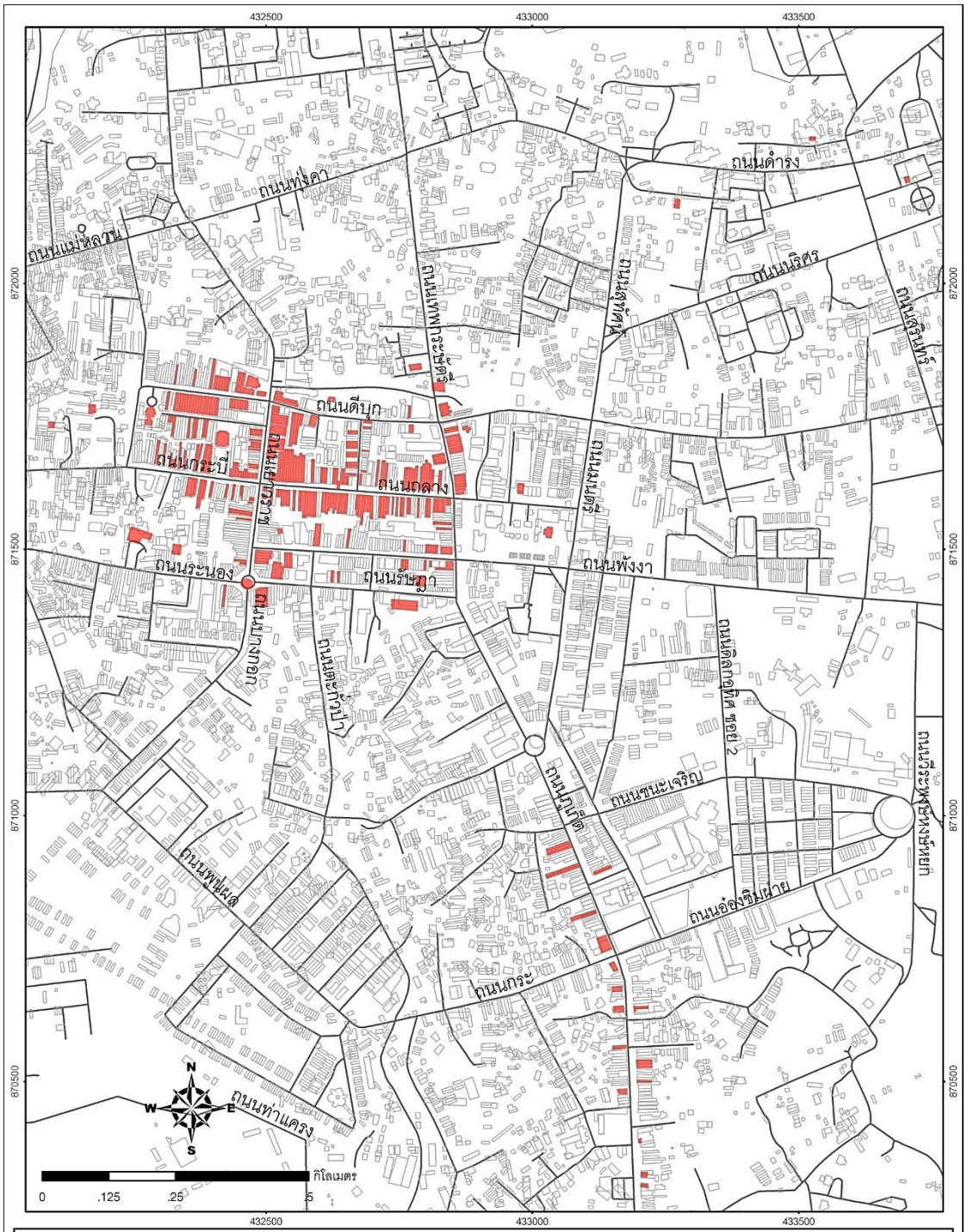

แผนที่ ผ-7 ที่ตั้งอาคารที่มีคุณค่าในพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- แหล่งน้ำ
- อาคาร
- อาคารที่มีคุณค่า

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตารางที่ ผ-1 บัญชีรายชื่ออาคาร สถานที่ และโบราณสถานที่มีคุณค่าในพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต และบริเวณโดยรอบ

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
1) อาคารศาลากลาง จังหวัดภูเก็ต	ตั้งอยู่บนเนินเขาโต๊ะแซะ ติดกับถนนนริศร เทศบาลนครภูเก็ต	จัดเป็นแหล่งโบราณคดี สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 6) ประเภทอาคารราชการ ที่ยังมีการใช้ประโยชน์ กรมศิลปากรประกาศ ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 94 ตอนที่ 39 วันที่ 10 พฤษภาคม 2520 ดูแลโดย กรมศิลปากร และสำนักงานจังหวัดภูเก็ต	อาคารศาลากลางจังหวัดภูเก็ตสร้างขึ้นในสมัยที่พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี้ ณ ระนอง) เป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต ระหว่างปี พ.ศ. 2450 – 2456 รัชกาลที่ 6 ทรงเสด็จเปิดอาคารนี้ในคราวเสด็จประพาสภูเก็ตครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2460 เป็นอาคารที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และเป็นศูนย์กลางการปกครองของจังหวัดภูเก็ตมาจนถึงปัจจุบัน อาคารมีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจักรวรรดินิยม เป็นอาคารไม้สัก 2 ชั้นขนาดใหญ่ มีลักษณะเป็นคอร์ต (court) คือ อาคารที่ล้อมรอบเป็นสี่เหลี่ยม ตรงกลางเป็นลานกว้างเปิดโล่งไม่มีหลังคา ทำเป็นสวนหย่อม มีระเบียงรอบอาคารทั้งด้านนอกและด้านใน เดินรอบอาคารได้ทั้ง 2 ชั้น เสาอาคารเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กตกแต่งมุมเสาด้านบนด้วยไม้สักฉลุลวดลาย และที่โดดเด่นสำหรับอาคารหลังนี้ คือ เป็นอาคารที่ประกอบด้วยประตูทั้งหมดจำนวน 99 ประตู แต่จะไม่มีหน้าต่าง ต่อมาในภายหลังได้มีการต่อเติมหน้าต่าง จำนวน 2 บาน ทางมุขด้านหลังของอาคารด้านบนของแต่ละประตูตกแต่งด้วยไม้สักฉลุเป็นลวดลายคล้ายดอกทิวลิป และเหนือขึ้นไปจากประตูทำเป็นช่องลม อาคารนี้ได้รับการบูรณะมาอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากมีการใช้งานเป็นอาคารสำนักงานของส่วนราชการต่างๆ มาตลอดจนกระทั่งปัจจุบัน	

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
2) อาคารสำนักงาน ที่ดินจังหวัดภูเก็ต	ถนนตำรวจ เทศบาลนครภูเก็ต	จัดเป็นแหล่งโบราณคดี สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 6) ประเภทอาคารราชการ ที่ยังมีการใช้ประโยชน์ กรมศิลปากรประกาศ ขึ้นทะเบียนโบราณสถานและ กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอนพิเศษ 50 ง วันที่ 18 ธันวาคม 2539 มีพื้นที่โบราณสถาน 2 งาน 30.91 ตารางวา ดูแลโดย กรมศิลปากร และสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต	อาคารสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2459 ต่อมาในปี พ.ศ. 2476 – 2495 ทางการได้ใช้เป็นที่ว่าการอำเภอทุ่งคา (อำเภอเมืองปัจจุบัน) ปัจจุบันใช้เป็นอาคารสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต อาคารมีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมยุโรป อิทธิพลศิลปะแบบนีโอคลาสสิค เป็นอาคารตึกชั้นเดียว ยกพื้นสูง ภายในแบ่งออกเป็น 5 ห้อง มีบันไดและระเบียงทางเดินทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ตกแต่งด้วยลวดลายไม้ฉลุ รูปแบบศิลปะสถาปัตยกรรมตะวันตก อาคารหลังนี้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ ได้รับดูแลรักษาเป็นอย่างดี เนื่องจากมีการใช้งานเป็นอาคารสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ตมาตลอดจนกระทั่งปัจจุบัน	

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
3) อาคารศาลจังหวัดภูเก็ต	ถนนดำรง เทศบาลนครภูเก็ต	จัดเป็นแหล่งโบราณคดี สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 6) ประเภทอาคารราชการ ที่ยังมีการใช้ประโยชน์ กรมศิลปากรประกาศ ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 94 ตอน 39 วันที่ 10 พฤษภาคม 2520 และกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 118 ตอนพิเศษ 33 ง วันที่ 9 เมษายน 2544 มีพื้นที่โบราณสถาน 2 งาน 45 ตารางวา ดูแลโดย กรมศิลปากร และศาลจังหวัดภูเก็ต	เป็นอาคารเก่าแก่ที่สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2459 สมัยพลโท พระยาวิชิตวงศ์วุฒิไกร (ม.ร.ว.สิทธิ สุทัศน์) เป็นสมุหเทศาภิบาลภูเก็ต (พ.ศ. 2456 - 2463) เดิมใช้เป็นศาลมณฑลเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต ลักษณะอาคารเป็นอาคารตึกชั้นเดียว ยกพื้นสูง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจักรวรรดินิยมอิทธิพลศิลปะแบบโรมันเนส อาคารหลังนี้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ ได้รับดูแลรักษาเป็นอย่างดี เนื่องจากมีการใช้งานเป็นอาคารสำนักงานศาลจังหวัดภูเก็ตมาตลอดจนกระทั่งปัจจุบัน	

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
4) **ที่ทำการไปรษณีย์ จังหวัดภูเก็ต (หลังเก่า)**	ถนนมนตรี เทศบาลนครภูเก็ต	จัดเป็นแหล่งโบราณคดี สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 6) ประเภทอาคารราชการ ที่ยังมีการใช้ประโยชน์ กรมศิลปากรประกาศ ขึ้นทะเบียนโบราณสถานและ กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนพิเศษ 7 ง วันที่ 22 มกราคม 2542 มีพื้นที่โบราณสถาน 1 ไร่ 97 ตารางวา ดูแลโดย กรมศิลปากร และที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดภูเก็ต	อาคารมีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมยุโรป อิทธิพลศิลปะแบบโรมันเนส เป็นอาคารชั้นเดียว คอนกรีตเสริมเหล็กทาสีขาว ด้านหน้าเป็นบันไดทางขึ้น 5 ขั้น หลังคาทรงปั้นหยา ป้ายหน้าอาคารเขียนด้วยตัวหนังสือแบบเก่า "ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข POST&TELEGRAPH OFFICE " ปัจจุบันอาคารหลังนี้มีสภาพชำรุดทรุดโทรมตามกาลเวลา แต่ได้รับการทาสีใหม่ และใช้เป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ไปรษณีย์ จัดแสดงนิทรรศการเรื่องราวเกี่ยวกับการไปรษณีย์	

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
5) พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว (โรงเรียนภูเก็ตไทยหัว)	ถนนกระบี่ เทศบาลนครภูเก็ต	จัดเป็นแหล่งโบราณคดี สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ประเภทอาคารราชการ ที่ยังมีการใช้ประโยชน์ กรมศิลปากรประกาศ ขึ้นทะเบียนโบราณสถานและ กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนพิเศษ 119 ง วันที่ 4 ธันวาคม 2545 มีพื้นที่โบราณสถาน 1 ไร่ 2 งาน 36 ตารางวา ดูแลโดย กรมศิลปากร และเทศบาลนครภูเก็ต	สถานที่ตั้งเดิมของโรงเรียนภูเก็ตไทยหัวเป็นศาลเจ้า ต่อมาได้จัดตั้งเป็นโรงเรียนสอนภาษาจีนในปี พ.ศ. 2454 โดยชาวจีนกลุ่มหนึ่งสอนเฉพาะวิชาภาษาจีนเพียงอย่างเดียวและเป็นวิธีโบราณ อาคารโรงเรียนภูเก็ตไทยหัวในปัจจุบันเป็นอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2477 บนอาคารมีรูปค้างคาวเป็นสัญลักษณ์ เพื่อบอกให้ทราบถึงความเป็นมาของสถานที่ว่าเคยเป็นศาลเจ้ามาก่อน อาคารมีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมยุโรป เป็นอาคาร 2 ชั้น โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังก่ออิฐฉาบปูน ทำร่องแนวคล้ายแนวหินก่อ (Rustication) ตัวอาคารทาสีขาวออกครีม มีทางเข้าใหญ่ด้านหน้าของอาคารเป็นซุ้มโค้งเตี้ย 3 ช่อง หลังคาทรงปั้นหยาผสมจั่ว มุงกระเบื้องกาบกล้วยดินเผา ก่อนถึงหลังคาปั้นหยาด้านหน้าของหลังคาเป็นจั่วประดับเป็นปูนปั้นทำลวดลายเป็นตัวอักษรจีนในวงกลม ปัจจุบันอาคารนี้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์เนื่องจากได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี และถูกปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยเป็นพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว เพื่อจัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับคนจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดภูเก็ต	 ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. 2551 ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. 2559

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
6) สำนักงานขายประจำประเทศไทย เขตภาคใต้ตอนบน บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) (คฤหาสน์พระอร่ามสาครเขต)	ถนนระนอง เทศบาลนครภูเก็ต	จัดเป็นแหล่งโบราณคดี สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ประเภทอาคารของเอกชน ที่ยังมีการใช้ประโยชน์ กรมศิลปากรประกาศ ขึ้นทะเบียนโบราณสถานและ กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอนพิเศษ 3 ง วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2539 มีพื้นที่โบราณสถาน 2 ไร่ 78 ตารางวา ดูแลโดย กรมศิลปากร และบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)	คฤหาสน์พระอร่ามสาครเขตเป็นบ้านพักของพระอร่ามสาคร มีอายุประมาณ 70 กว่าปี พระอร่ามสาครเขตได้แบ่งอาคารออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกติดถนนระนองได้ขายให้บริษัทเดินอากาศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2490 และต่อมาบริษัทเดินอากาศไทยได้โอนย้ายมาอยู่รวมกับบริษัทการบินไทย และส่วนอื่นๆ ให้เช่าทำเป็นโรงเรียนและโรงพยาบาล ลักษณะเป็นอาคาร 2 ชั้น โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ทาสีขาว การวางผังเป็น Symmetrical Balance มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบโรมันเนสผสมจีน ลวดลายได้รับอิทธิพลศิลปะจีน ด้านหน้าปีกซ้ายและปีกขวามีมุขยื่นระหว่างมุขหน้าและมุขด้านซ้ายมีมุขแปดเหลี่ยม ชั้นล่างมี Canopy เป็นซุ้มโค้ง เสารับซุ้มเป็นแบบไอโอนิค มีลวดลายปูนปั้นลายเถาต้นอคัลตุสประดับ เหนือโค้งมีคีสโตน เสาจริงเป็นเสาสี่เหลี่ยมเซาะร่องแบบหินก่อ (Rustication) หัวเสาไอโอนิคมีลายปูนปั้นรูปผลไม้ประดับ ตัวอาคารมีลวดลาย หน้าบันมีลวดลายปูนปั้นเป็นลักษณะสายอุบะพวงมาลัย หน้าต่างกระจกฝ้าลวดลายอิทธิพลศิลปะจีน แม้ว่าภายในอาคารจะได้มีการปรับปรุงดัดแปลงไปบ้าง แต่ก็ยังคงรักษาสภาพเดิมไว้พอสมควร ปัจจุบันอาคารนี้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์เนื่องจากได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี และถูกใช้เป็นสำนักงานขายประจำประเทศไทย เขตภาคใต้ตอนบน บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)	

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
7) อาคารสำนักงาน บริษัทอนุภาษและบุตร	ถนนเทพกระษัตรี เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ของตระกูลหงษ์หยก	อาคารสำนักงานของบริษัทอนุภาษและบุตร เป็นบริษัทที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับเหมืองแร่ดีบุก ซึ่งมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของเมืองภูเก็ตในอดีต เป็นอาคารสำนักงาน 2 ชั้น มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจักรวรรดินิยม อาคารนี้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์เนื่องจากได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี และยังคงถูกใช้เป็นสำนักงานในปัจจุบัน	
8) บ้านหลวงอนุภาษภูเก็ตการ (คฤหาสน์ตระกูลหงษ์หยก)	ถนนเทพกระษัตรี เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ของตระกูลหงษ์หยก	เดิมเป็นบ้านพักของหลวงอนุภาษภูเก็ตการ (นายจิ้นหงวน หงษ์หยก) ผู้ก่อตั้งบริษัทอนุภาษและบุตร จำกัด สร้างในสมัยรัชกาลที่ 7 ในปี พ.ศ. 2473 บ้านหลังนี้ออกแบบโดยขุนพิศาลสารกรรม เป็นอาคาร 2 ชั้น มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจักรวรรดินิยม ด้านหน้าอาคารเป็นรูปโค้งครึ่งวงกลมขนาดใหญ่ที่รถยนต์เข้าไปจอดเทียบได้ ชั้นล่างเป็นซุ้มโค้งเตี้ย 3 โค้ง หัวเสาเป็นแบบดอริก ผนังเซาะเป็นร่องลึกคล้ายแนวหินก่อ ชั้นบนเป็นระเบียงมีลูกกรงปูนปั้นประดับ หลังคาทรงปั้นหยา นับว่าเป็นคฤหาสน์หลังใหญ่ที่งดงามทางด้านสถาปัตยกรรมเป็นอย่างมาก ปัจจุบันยังคงถูกใช้เป็นบ้านพักของลูกหลานตระกูลหงษ์หยก อีกทั้งยังเป็นสถานที่รับรองและเป็นที่ทำพิธีสมรสแบบได้ ที่เรียกว่า พิธียกน้ำชา หรือพังเต บ้านหลังนี้ยังอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์เนื่องจากได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี	

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
9) บ้านหลวงอำนาจนรารักษ์ (คฤหาสน์ตระกูลตัณฑเวช)	ถนนดีบุก เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ของตระกูลตัณฑเวช	เดิมเป็นบ้านพักของหลวงอำนาจนรารักษ์ ต้นตระกูลตัณฑเวช เป็นเศรษฐีทำเหมืองแร่อยู่ที่อำเภอกะทู้ในสมัยรัชกาลที่ 6 บ้านหลังนี้สร้างขึ้นโดยช่างก่อสร้างชาวจีนจากปีนัง เมื่อปี พ.ศ.2454 เป็นอาคาร 2 ชั้น มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจักรวรรดินิยม ตัวอาคารทาสีเหลืองออกน้ำตาล มีการวางผังเป็น Symmetrical Balance ด้านหน้ามีมุขยื่นออกมา ทางปีกซ้ายขวาของบ้านเป็นมุขครึ่งแปดเหลี่ยม มุขหน้าชั้นล่างโปร่งโล่งและมีซุ้มโค้ง และมีเสาโครงสร้างเป็นเสาสี่เหลี่ยมเซาะร่องตกแต่งด้วยลวดลายแบบจีน หัวเสาเป็นแบบคอรินเธียน หลังคามุงด้วยกระเบื้องกาบกล้วยดินเผา ปัจจุบันบ้านหลังนี้ไม่ได้ถูกใช้งาน สภาพบ้านจึงทรุดโทรมไปตามกาลเวลาแต่ในภาพรวมยังอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์	
10) บ้านพระพิไสยสรรพกิจ	ถนนระนอง เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ของตระกูลตัณฑวนิช	เดิมเป็นบ้านพักของพระพิไสยสรรพกิจ (ตันม่าส่าย ตัณฑวนิช) เป็นอาคาร 2 ชั้น โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ทาสีเหลือง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมยุโรป อิทธิพลศิลปะแบบนีโอคลาสสิค มีการวางผังเป็น Symmetrical Balance มีการประดับลวดลายปูนปั้นแบบจีน บ้านหลังนี้ได้รับพระราชทานรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่นจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในปี พ.ศ. 2554 ปัจจุบันใช้เป็นบ้านพักอาศัยและอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์เนื่องจากได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี	

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
11) บ้านชินประชา	ถนนกระบี่ เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ ของลูกหลานพระพิทักษ์ชินประชา (ตระกูลตัณฑวณิช)	เดิมเป็นบ้านพักของพระพิทักษ์ชินประชา (ตันม่าเสียง) สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2446 ในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นอาคารเก่าแก่ที่มีความสำคัญในฐานะบ้านอั้งม้อเหลาหลังแรกของเกาะภูเก็ต เป็นอาคาร 2 ชั้น โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ทาสีขาว มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมยุโรป ประดับลวดลายปูนปั้นแบบจีน และภายในมีช่องแสงตรงกลางบ้านตามคติความเชื่อของการสร้างบ้านแบบจีน ปัจจุบันบริเวณชั้นล่างของบ้านเปิดเป็นพิพิธภัณฑ์ให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชม ส่วนชั้นบนเป็นบ้านพักอาศัยและอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์เนื่องจากมีการดูแลรักษาเป็นอย่างดี	
12) คฤหาสน์ พระพิทักษ์ชินประชา	ถนนกระบี่ เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ ของลูกหลานพระพิทักษ์ชินประชา (ตระกูลตัณฑวณิช)	เป็นคฤหาสน์ของพระพิทักษ์ชินประชา (ตันม่าเสียง) ต้นตระกูลตัณฑวณิช สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2466 เป็นอาคาร 2 ชั้น โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมยุโรป อิทธิพลศิลปะแบบนีโอคลาสสิค ตัวอาคารมีมุขยื่นด้านหน้า 3 มุข มีการตกแต่งซุ้มโค้งด้วยบัวปูนปั้นและหินหลักช่องโค้ง (Keystone) ประดูหน้าต่างชั้นล่างเป็นแบบจีน ปัจจุบันคฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชาถูกปรับเปลี่ยนเป็นภัตตาคารบลูเอเลเฟ่น (Blue Elephant Restaurant) และอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ เนื่องจากได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี	

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
13) วัดมงคลนิมิตร	ถนนตีบุก เทศบาลนครภูเก็ต	พระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ จัดเป็นแหล่งโบราณคดี สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ประเภทศาสนสถานในพุทธศาสนา ที่ยังมีการใช้ประโยชน์ กรมศิลปากรประกาศ ขึ้นทะเบียนโบราณสถานและ กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนพิเศษ 119 ง วันที่ 4 ธันวาคม 2545 มีพื้นที่โบราณสถาน 1 ไร่ 70.68 ตารางวา ดูแลโดย กรมศิลปากร และวัดมงคลนิมิตร	วัดมงคลนิมิตรเป็นวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองภูเก็ต สร้าง เมื่อปี พ.ศ 2423 วัดนี้นอกจากเป็นศาสนสถานประกอบ กิจของสงฆ์และที่บำเพ็ญบุญของพุทธศาสนิกชนทั่วไปแล้วยังเคย มีบทบาทสำคัญในเมืองภูเก็ต เช่น พระราชการเคยใช้เป็น สถานที่ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาทุกปี เป็นที่ทำพิธีบำรุงรา ศิษก ในรัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 เป็น สถานที่ประกอบรัฐพิธีและราชพิธีต่างๆ ภายในวัดมงคลนิมิตรมีมรดกทางสถาปัตยกรรมและ อาคารเสนาสนะเก่าที่ปัจจุบันยังปรากฏให้เห็นอยู่ ได้แก่ อุโบสถ วิหาร เจดีย์ ศาลาราย อาคารหมู่ภูมิสงฆ์ และ อาคารเรียนที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนกรวรดนิยม ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ เนื่องจากได้รับการดูแล รักษาเป็นอย่างดี	

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
14) ศาลเจ้าแสงธรรม	ถนนพังงา เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดย กรรมการศาลเจ้า และเทศบาลนครภูเก็ต	ศาลเจ้าแสงธรรมสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2434 โดยหลวงอำนาจนรารักษ์ ซึ่งเป็นชาวจีนฮกเกี้ยน สายตระกูลตันหล่วนแจ้ อาคารศาลเจ้ามีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนประเพณี ประดับตกแต่งอาคารด้วยประติมากรรมปูนปั้นแบบจีน ในปี พ.ศ. 2540 ได้รับพระราชทานรางวัลอนุรักษ์ดีเด่นจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี โดยสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ และได้มีการบูรณะศาลเจ้าครั้งใหญ่ไปเมื่อปี พ.ศ. 2542 เพื่อฉลองศาลเจ้าครบรอบ 109 ปี ในปี พ.ศ. 2543 ปัจจุบันศาลเจ้าแห่งนี้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ เนื่องจากได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี	
15) ศาลเจ้าปุดจ้อ	ซอยภูธร ถนนระนอง เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดย กรรมการศาลเจ้า และเทศบาลนครภูเก็ต	เป็นศาลเจ้าเก่าแก่ที่มีอายุมากกว่า 100 ปี ศาลเจ้าแห่งนี้เป็นที่ประดิษฐานองค์เจ้าแม่กวนอิมไท้โซ้ยเอี่ย เป็นเทพองค์ประธาน นอกจากนี้ยังมีเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ได้แก่ องค์ซิดแซ้หนียว องค์จู่แซหนียว และองค์กิวเหนี่ยวเหนี้ยว ซึ่งเป็นเทพที่ชาวภูเก็ตเคารพศรัทธา อาคารศาลเจ้าแห่งนี้เดิมเป็นศาลไม้ เมื่อทรุดโทรมลงจึงถูกสร้างขึ้นใหม่แทนของเดิม มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนประเพณี ตัวอาคารก่ออิฐ หลังคามุงกระเบื้อง ภายในตัวอาคารมีการแกะสลักลายไม้ต่าง ๆ อย่างประณีตสวยงาม ปัจจุบันศาลเจ้าแห่งนี้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ เนื่องจากได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี	

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
16) ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย	ซอยภูธร ถนนระนอง เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดย กรรมการศาลเจ้า และเทศบาลนครภูเก็ต	เป็นศาลเจ้าเก่าแก่ที่อายุมากกว่า 100 ปี อาคารศาลเดิมสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2454 เป็นอาคารไม้หลังคามุงจาก ส่วนอาคารศาลเจ้าปัจจุบันสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2525 มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนประเพณี ภายในศาลเจ้าประดิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญ คือ เฮี้ยวโห้ย (ไฟศักดิ์สิทธิ์) ปัจจุบันศาลเจ้าแห่งนี้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ เนื่องจากได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี	
17) ศาลเจ้าไหหลำ	ถนนถลาง เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดย กรรมการศาลเจ้า และเทศบาลนครภูเก็ต	เป็นศาลเจ้าเก่าแก่ที่ตั้งขึ้นในราวปี พ.ศ 2430 ตั้งอยู่ภายในตึกแถวแบบจีนผสมยุโรปในย่านเมืองเก่าภูเก็ต ศาลเจ้าแห่งนี้เป็นที่ประดิษฐานองค์เจ้าแม่ทับทิม (จุ้ยโป้ยเต็งเหนียว) เป็นเทพองค์ประธาน ซึ่งชาวจีนไหหลำที่อพยพเข้ามาในภูเก็ตได้นำองค์เจ้าแม่มาประดิษฐานด้วย ลักษณะการแต่งองค์ของเจ้าแม่กวนอิมจะเป็นการแต่งองค์พื้นบ้านแบบชาวไหหลำโดยเฉพาะ ซึ่งมีความแตกต่างจากที่อื่น ปัจจุบันศาลเจ้าแห่งนี้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ เนื่องจากได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี	

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
18) วงเวียนสุริยเดช	ถนนรัษฎา เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดย เทศบาลนครภูเก็ต	วงเวียนสุริยเดช หรือวงเวียนน้ำพุ ตั้งอยู่ใจกลางเมืองภูเก็ต แต่เดิมบริเวณดังกล่าวเป็นหอกระจายเสียงของจังหวัดภูเก็ต ต่อมาถูกปรับปรุงให้กลายเป็นวงเวียนน้ำพุในปี พ.ศ. 2505 วงเวียนมีรูปแบบศิลปะแบบเรเนซองค์ โดยนำจุ้ยปีด (ท่อฉีดน้ำ) ที่ใช้ในการทำเหมืองแร่ ซึ่งได้รับการบริจาคจากตระกูลหงษ์หยกมาวางประดับไว้รอบวงเวียน	 วงเวียนหอกระจายเสียง (สุริยเดช) ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. 2495 ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. 2505
19) โรงแรมออน ออน	ถนนพังงา เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ ของเอกชน	เป็นโรงแรมเก่าแก่ในยุคที่อุตสาหกรรมเหมืองแร่ในเมืองภูเก็ตรุ่งเรือง สร้างขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2472 เป็นโรงแรมแห่งแรกของจังหวัดภูเก็ตของต้นตระกูลธารสิริโรจน์ (แป๊ะยกเชียว) อาคารมีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมยุโรป อิทธิพลศิลปะแบบนีโอคลาสสิค มีการประดับลวดลายปูนปั้นแบบและขุ้มโค้งแบบโรมัน ต่อมา	

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
			บริษัท เดอะเพรเซอร์ วิลเลจ กรุ๊ป ได้เห็นถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของโรงแรมออน ออน จึงได้เข้ามาบูรณะและปรับปรุงโรงแรม ออน ออน ในปี พ.ศ. 2555 และเปิดให้บริการภายใต้ชื่อใหม่ว่า เดอะ เมนโมร์ แอท ออน ออน โฮเต็ล	
20) พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โรงแรมถาวร	ถนนรัษฎา เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน	โรงแรมถาวรเป็นโรงแรมเก่าแก่ที่เปิดให้บริการมากกว่า 50 ปี ตั้งอยู่ในตัวเมืองภูเก็ต เป็นกิจการของตระกูลถาวรวงศ์ หรือติลกกรุ๊ป หนึ่งในตระกูลเก่าแก่ของภูเก็ต ซึ่งเป็นนายเหมืองในยุคอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ในส่วนของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโรงแรมถาวรตั้งอยู่บริเวณชั้นล่างของโรงแรมถาวร เป็นพิพิธภัณฑ์ที่รวบรวมข้าวของเครื่องใช้ที่เป็นหลักฐานสะท้อนถึงความรุ่งเรืองของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุกของเมืองภูเก็ตในอดีต รวมทั้งนำภาพถ่ายเก่าสมัยบรรพบุรุษของตระกูลถาวรวงศ์มาประดับตกแต่งบริเวณชั้นล่างของโรงแรม เพื่อเปิดให้คนทั่วไปและแขกผู้มาใช้บริการของโรงแรมได้ชม	

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
21) อาคารธนาคารชาร์เตอร์	มุมถนนพังงาและถนนภูเก็ต เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดย สมาคมเพอรานากันและเทศบาลนครภูเก็ต	ธนาคารชาร์เตอร์เป็นธนาคารแห่งแรกในประเทศไทย ซึ่งถูกตั้งขึ้นในเมืองภูเก็ต สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2450 สมัยรัชกาลที่ 5 โดยตำริของพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดีฯ เจ้าเมืองภูเก็ตในสมัยนั้น เป็นอาคาร 2 ชั้น โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมยุโรป อิทธิพลศิลปะแบบนีโอคลาสสิค ประดับลวดลายปูนปั้นแบบและซุ้มโค้งแบบโรมัน ปัจจุบันอาคารนี้ได้รับการปรับปรุงและซ่อมแซม เพื่อเตรียมพัฒนาเป็น“พิพิธภัณฑ์บาบ๋าเมืองภูเก็ต เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ” เพื่อให้คนรุ่นหลังและนักท่องเที่ยวได้ศึกษาความเป็นมาของวัฒนธรรมบาบ๋า-เพอรานากันของเมืองภูเก็ตในอดีต	 ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. 2500
22) อาคารสถานีตำรวจตลาดใหญ่ (เก่า)	มุมถนนพังงาและถนนภูเก็ต เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดย เทศบาลนครภูเก็ต	อาคารสถานีตำรวจตลาดใหญ่ (เก่า) สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 สร้างไว้เพื่อรักษาความปลอดภัย ส่งผลถึงธนาคารชาร์เตอร์ที่อยู่ตรงข้ามฟากมุมถนนพังงาและถนนภูเก็ต เป็นอาคาร 2 ชั้น โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก จุดเด่นคือ มีหอนาฬิกาที่มีหลังคาทรงหมวกตำรวจสมัยก่อนตั้งอยู่ด้านบนอาคาร อาคารมีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมยุโรป อิทธิพลศิลปะแบบนีโอคลาสสิค ประดับลวดลายปูนปั้นแบบและซุ้มโค้งแบบโรมัน ถือเป็นอาคารที่เป็นจุดหมายตา (Landmark) ที่สำคัญของเมืองภูเก็ต ปัจจุบันได้รับการปรับปรุงและซ่อมแซมจนอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ และใช้เป็นศูนย์รวมข่าวภูเก็ต	 ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. 2500

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
23) ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าภูเก็ต	ถนนถลาง เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดย เทศบาลนครภูเก็ต	ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวตั้งอยู่ในตึกแถวริมถนนถลางในเขตย่านเมืองเก่าภูเก็ต เป็นอาคาร 2 ชั้น โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก มีรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวแบบจีนผสมยุโรป แต่เดิมเป็นทรัพย์สินของบริษัทเพิร์ล ซึ่งเป็นบริษัทที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับอสังหาริม ทรัพย์พวกโรงแรมในจังหวัดภูเก็ต ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2548 บริษัทดังกล่าวได้มีการแลกเปลี่ยนทรัพย์สินกันกับทางเทศบาลนครภูเก็ต จึงทำให้บ้านหลังนี้ตกเป็นทรัพย์สินของเทศบาลฯ และถูกนำมาปรับปรุงให้กลายเป็นศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยว และข้อมูลประวัติศาสตร์เมืองภูเก็ต	
24) ตึกแถวซอยรมณีย์	ซอยรมณีย์ ถนนถลาง เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน	เป็นตึกแถวเก่าแก่อายุกว่า 100 ปี มีอาคารจำนวนทั้งสิ้น 16 หลัง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวแบบจีนผสมยุโรป อาคารส่วนใหญ่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย มีบางส่วนที่ปรับปรุงเป็นโรงแรมหรือเกสต์เฮาส์สำหรับนักท่องเที่ยว อาคารส่วนใหญ่ยังคงรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้พอสมควร มีเพียงบางหลังที่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุและโครงสร้างเพื่อความแข็งแรงของอาคาร	

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฝากของขอยรมณีย์
บ้านเลขที่ 1
บ้านเลขที่ 2
บ้านเลขที่ 9
บ้านเลขที่ 15
บ้านเลขที่ 17
บ้านเลขที่ 18
บ้านเลขที่ 21
บ้านเลขที่ 25
บ้านเลขที่ 31
บ้านเลขที่ 42

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
25) ตึกแถวริมถนนถลาง	ถนนถลาง เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน และมีอาคารบางหลังดูแลโดย เทศบาลนครภูเก็ต และเป็นอาคารในที่ดินของราชพัสดุ	เป็นตึกแถวเก่าแก่อายุกว่า 100 ปี มีอาคารจำนวนทั้งสิ้น 94 หลัง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวแบบจีนผสมยุโรป อาคารส่วนใหญ่ชั้นล่างใช้เพื่อการพาณิชย์ ส่วนชั้นบนใช้เป็นที่อยู่อาศัย และมีอาคารบางส่วนที่ปรับปรุงเป็นโรงแรมหรือเกสต์เฮาส์ และร้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว อาคารส่วนใหญ่ยังรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้ค่อนข้างดี มีเพียงบางหลังที่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุและโครงสร้างเพื่อความแข็งแรงของอาคาร	 ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. 2495

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนถลาง

บ้านเลขที่ 2

บ้านเลขที่ 4

บ้านเลขที่ 8

บ้านเลขที่ 11

บ้านเลขที่ 12

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนถลาง (ต่อ)

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนถลาง (ต่อ)

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
26) ตึกแถวริมถนนพังงา	ถนนพังงา เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน และมีอาคารบางหลังดูแลโดย เทศบาลนครภูเก็ต	เป็นตึกแถวเก่าแก่อายุกว่า 100 ปี มีอาคารจำนวนทั้งสิ้น 19 หลัง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวแบบจีนผสมยุโรป อาคารส่วนใหญ่ชั้นล่างใช้เพื่อการพาณิชย์ ส่วนชั้นบนใช้เป็นที่อยู่อาศัย และมีอาคารบางส่วนที่ปรับปรุงเป็นโรงแรมหรือเกสต์เฮาส์ และร้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว อาคารส่วนใหญ่ยังรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้ค่อนข้างดี มีเพียงบางหลังที่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุและโครงสร้างเพื่อความแข็งแรงของอาคาร	 ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. 2495

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนพังงา

บ้านเลขที่ 6

บ้านเลขที่ 33

บ้านเลขที่ 36, 37

บ้านเลขที่ 70

บ้านเลขที่ 72

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนพังงา (ต่อ)

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
27) ตึกแถวริมถนนเยาวราช	ถนนเยาวราช เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน และมีอาคารบางหลังดูแลโดย เทศบาลนครภูเก็ต	เป็นตึกแถวเก่าแก่อายุกว่า 100 ปี มีอาคารจำนวนทั้งสิ้น 51 หลัง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวแบบจีนผสมยุโรป อาคารส่วนใหญ่ชั้นล่างใช้เพื่อการพาณิชย์ ส่วนชั้นบนใช้เป็นที่อยู่อาศัย และมีอาคารบางส่วนที่ปรับปรุงเป็นโรงแรมหรือเกสต์เฮาส์ และร้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว อาคารส่วนใหญ่ยังรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้ค่อนข้างดี มีเพียงบางหลังที่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุและโครงสร้างเพื่อความแข็งแรงของอาคาร	 ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. 2495

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนเยาวราช

 บ้านเลขที่ 1	 บ้านเลขที่ 8	 บ้านเลขที่ 12	 บ้านเลขที่ 14	 บ้านเลขที่ 16

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนเยาวราช (ต่อ)

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
28) ตึกแถวริมถนนกระบี่	ถนนกระบี่ เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน และมีอาคารบางหลังดูแลโดย เทศบาลนครภูเก็ต	เป็นตึกแถวเก่าแก่อายุกว่า 100 ปี มีอาคารจำนวนทั้งสิ้น 36 หลัง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวแบบจีนผสมยุโรป อาคารส่วนใหญ่ชั้นล่างใช้เพื่อการพาณิชย์ ส่วนชั้นบนเป็นที่อยู่อาศัย และอาคารมีบางส่วนที่ปรับปรุงเป็นร้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว อาคารส่วนใหญ่ยังรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้ค่อนข้างดี มีเพียงบางหลังที่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุและโครงสร้างเพื่อความแข็งแรงของอาคาร	 ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. 2472

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนกระบี่

บ้านเลขที่ 4

บ้านเลขที่ 6

บ้านเลขที่ 8

บ้านเลขที่ 10

บ้านเลขที่ 11

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนกระบี่ (ต่อ)

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนกระบี่ (ต่อ)

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
29) ตึกแถวริมถนนดีบุก	ถนนดีบุก เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน และมีอาคารบางหลังดูแลโดย เทศบาลนครภูเก็ต	เป็นตึกแถวเก่าแก่อายุกว่า 100 ปี มีอาคารจำนวนทั้งสิ้น 50 หลัง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวแบบจีนผสมยุโรป อาคารส่วนใหญ่ชั้นล่างใช้เพื่อการพาณิชย์ และอาคารสำนักงาน ส่วนชั้นบนใช้เป็นที่อยู่อาศัย และมีอาคารบางส่วนที่ปรับปรุงเป็นโรงแรมหรือเกสต์เฮาส์ และร้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว อาคารส่วนใหญ่ยังรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้ค่อนข้างดี มีเพียงบางหลังที่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุและโครงสร้างเพื่อความแข็งแรงของอาคาร	 ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. 2472

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนดีบุก

บ้านเลขที่ 2

บ้านเลขที่ 21

บ้านเลขที่ 23

บ้านเลขที่ 26

บ้านเลขที่ 28

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนดีบุก (ต่อ)
บ้านเลขที่ 31
บ้านเลขที่ 33
บ้านเลขที่ 34
บ้านเลขที่ 35
บ้านเลขที่ 36
บ้านเลขที่ 37
บ้านเลขที่ 40
บ้านเลขที่ 41
บ้านเลขที่ 42
บ้านเลขที่ 43

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนดีบุก (ต่อ)

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
30) ตึกแถวริมถนนสตูล	ถนนสตูล เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน	เป็นตึกแถวเก่าแก่อายุกว่า 100 ปี มีอาคารจำนวนทั้งสิ้น 12 หลัง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวแบบจีนผสมยุโรป อาคารส่วนใหญ่ชั้นล่างใช้เพื่อการพาณิชย์ และอาคารสำนักงาน ส่วนชั้นบนใช้เป็นที่อยู่อาศัย และมีอาคารบางส่วนที่ปรับปรุงเป็นโรงแรมหรือเกสต์เฮาส์ และร้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว อาคารส่วนใหญ่ยังรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้ค่อนข้างดี มีเพียงบางหลังที่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุและโครงสร้างเพื่อความแข็งแรงของอาคาร แต่อาคารส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมขาดการดูแล	

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนสตูล

บ้านเลขที่ 112

บ้านเลขที่ 113

บ้านเลขที่ 123

บ้านเลขที่ 139

บ้านเลขที่ 143

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
31) ศึกแสวริมถนนระนอง	ถนนระนอง เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน	เป็นศึกแสวก่อนก่ออายุกว่า 100 ปี มีอาคารจำนวนทั้งสิ้น 12 หลัง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมศึกแสวแบบจีนผสมยุโรป อาคารส่วนใหญ่ชั้นล่างใช้เพื่อการพาณิชย์ และอาคารสำนักงาน ส่วนชั้นบนใช้เป็นที่อยู่อาศัย อาคารส่วนใหญ่ยังรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้ค่อนข้างดี มีเพียงบางหลังที่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุและโครงสร้างเพื่อความแข็งแรงของอาคาร	

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนระนอง

บ้านเลขที่ 1

บ้านเลขที่ 2

บ้านเลขที่ 7

บ้านเลขที่ 9

บ้านเลขที่ 15

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนระนอง

บ้านเลขที่ 17

บ้านเลขที่ 18

บ้านเลขที่ 21

บ้านเลขที่ 23

บ้านเลขที่ 25

บ้านเลขที่ 31

บ้านเลขที่ 38

บ้านเลขที่ 40

บ้านเลขที่ 42

บ้านเลขที่ 44

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
32) ศึกษาวิเคราะห์ถนนรัษฎา	ถนนรัษฎา เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน	เป็นศึกษาถนนก่อายุกว่า 100 ปี มีอาคารจำนวนทั้งสิ้น 16 หลัง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมศึกษาผสมผสานยุโรป อาคารส่วนใหญ่ชั้นล่างใช้เพื่อการพาณิชย์ และอาคารสำนักงาน ส่วนชั้นบนใช้เป็นที่อยู่อาศัย และมีอาคารบางส่วนที่ปรับปรุงเป็นร้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว อาคารส่วนใหญ่ยังรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้ค่อนข้างดี มีเพียงบางหลังที่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุและโครงสร้างเพื่อความแข็งแรงของอาคาร	ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. 2507

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนรัษฎา

บ้านเลขที่ 6

บ้านเลขที่ 8

บ้านเลขที่ 10

บ้านเลขที่ 12

บ้านเลขที่ 13

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนรัษฎา
บ้านเลขที่ 14
บ้านเลขที่ 15
บ้านเลขที่ 16
บ้านเลขที่ 17
บ้านเลขที่ 19
บ้านเลขที่ 23
บ้านเลขที่ 27
บ้านเลขที่ 7
บ้านเลขที่ 77
บ้านเลขที่ 81

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
33) ศึกษาวิถีถนนภูเก็ต	ถนนภูเก็ต เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน	เป็นศึกษาวิถีเก่าอายุกว่า 100 ปี มีอาคารจำนวนทั้งสิ้น 4 หลัง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมศึกษาแบบจีนผสมยุโรป อาคารส่วนใหญ่ชั้นล่างใช้เพื่อการพาณิชย์ และอาคารสำนักงาน ส่วนชั้นบนใช้เป็นที่อยู่อาศัย อาคารส่วนใหญ่ยังรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้ค่อนข้างดี มีเพียงบางหลังที่มีการปรับเปลี่ยนวัสดุและโครงสร้างเพื่อความแข็งแรงของอาคาร	 ถ่ายเมื่อปี พ.ศ. 2500

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนภูเก็ต

บ้านเลขที่ 16

บ้านเลขที่ 38

บ้านเลขที่ 20

บ้านเลขที่ 34

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
34) ตึกแถวริม ถนนเทพกระษัตรี	ถนนเทพกระษัตรี เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ ของเอกชน	เป็นตึกแถวเก่าแก่อายุกว่า 100 ปี มีอาคารจำนวนทั้งสิ้น 27 หลัง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวแบบจีนผสมยุโรป อาคารส่วนใหญ่ชั้นล่างใช้เพื่อการพาณิชย์ และอาคารสำนักงาน ส่วนชั้นบนเป็นที่อยู่อาศัย อาคารส่วนใหญ่ยังรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้ค่อนข้างดี บางหลังมีการปรับเปลี่ยนวัสดุและโครงสร้างเพื่อความแข็งแรงของอาคาร	

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนเทพกระษัตรี

				
บ้านเลขที่ 3	บ้านเลขที่ 5	บ้านเลขที่ 6	บ้านเลขที่ 7	บ้านเลขที่ 8

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนเทพกระษัตรี

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
35) ตึกแถวย่านชุมชนบางเหนียว	ถนนภูเก็ต เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดยและเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน	เป็นตึกแถวเก่าแก่อายุกว่า 100 ปี มีอาคารจำนวนทั้งสิ้น 20 หลัง มีรูปแบบสถาปัตยกรรมตึกแถวแบบจีนผสมยุโรป อาคารส่วนใหญ่ใช้เป็นอาคารพาณิชยกรรม อาคารสำนักงาน และที่อยู่อาศัย อาคารส่วนใหญ่ยังรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้ค่อนข้างดี มีบางหลังมีการปรับเปลี่ยนวัสดุและโครงสร้างเพื่อความแข็งแรงของอาคาร และมีเพียงอาคารบางหลังที่อยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมขาดการดูแล	

ตัวอย่างอาคารที่มีคุณค่าบริเวณสองฟากของถนนภูเก็ตในย่านชุมชนบางเหนียว

				
บ้านเลขที่ 218/2	บ้านเลขที่ 344/ 346	บ้านเลขที่ 352	บ้านเลขที่ 366, 368	บ้านเลขที่ 444

ชื่ออาคาร /สถานที่	ที่ตั้ง	กรรมสิทธิ์ / ผู้ดูแล	สภาพปัจจุบัน / ความสำคัญ ลักษณะสถาปัตยกรรม / รูปแบบอาคาร	ภาพประกอบ
36) สวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี	ตั้งอยู่ริมคลองบางใหญ่ ถนนเทพกระษัตรี เทศบาลนครภูเก็ต	ดูแลโดย เทศบาลนครภูเก็ต	เป็นสวนสาธารณะที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองภูเก็ต สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2547 ภายในสวนสาธารณะมีประติมากรรมพญามังกรทะเลหรือย่ายเหลิงอ่อง ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าสวนสาธารณะ สวนสาธารณะแห่งนี้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญของประชาชนและนักท่องเที่ยวที่มาเมืองภูเก็ต และยังเป็นสถานที่สำหรับจัดงานเนื่องในโอกาสสำคัญของทางจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ เทศกาลงานสงกรานต์ งานถือศีลกินผัก ไหว้พระจันทร์ งานปีใหม่ และอีกหลายกิจกรรม พื้นที่ดังกล่าวเดินทางไปมาสะดวกตั้งอยู่ใจกลางเมืองภูเก็ต อยู่ใกล้สถานที่ท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ย่านเมืองเก่าภูเก็ต	

ผ.4 การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองภูเก็ต

การอนุรักษ์เมืองเก่าจำเป็นต้องอนุรักษ์ทั้งอาคาร สภาพแวดล้อม และบริเวณที่มีคุณค่า ซึ่งมักมีความแตกต่างกันไปทั้งจากปัจจัยด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ความเก่าแก่ (อายุ) คุณค่าด้านสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และสภาพอาคาร รวมทั้งคุณค่าด้านการเป็นองค์ประกอบเมืองเก่าของโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญนั้น ๆ การประเมินเพื่อจัดลำดับความสำคัญเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ทราบถึงคุณค่า ตลอดจนระดับคุณค่าของโบราณสถาน อาคาร และสถานที่เหล่านั้น อันเป็นประโยชน์ในการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า และความสำคัญของพื้นที่ (Zones) เมืองเก่าในแต่ละเขต โดยบริเวณที่มีการรวมกลุ่มหรือกระจุกตัวของอาคารและสถานที่ที่มีคุณค่า มักเป็นบริเวณที่มีความสำคัญมากกว่าบริเวณที่ปริมาณอาคารที่มีคุณค่าจำนวนน้อยกว่า ซึ่งจะเป็นประโยชน์ให้สามารถกำหนดความเข้มในการอนุรักษ์ บูรณะฟื้นฟู และพัฒนาได้ไม่เท่ากัน สำหรับการประเมินคุณค่าและความสำคัญขององค์ประกอบที่สำคัญของเมืองเก่า ในที่นี้พิจารณาจากผลของคะแนนรวมที่มาจากเกณฑ์หลักที่ใช้ในการประเมิน ซึ่งได้จากการลงสำรวจพื้นที่ โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน ดังนี้

- **เกณฑ์คุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี** พิจารณาจากความสำคัญในทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีว่ามีมากน้อยเพียงใด และจัดอยู่ในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น เช่น ระบุว่ามีความสำคัญมาก เนื่องจากเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ของชาติ หรือในเมืองนั้น หรือเป็นหลักฐานแสดงถึงวิวัฒนาการและอารยธรรมของเมือง หากเกี่ยวข้องมากจะได้คะแนนมากตามลำดับ โดยมีค่าคะแนนสูงสุด 3 คะแนน

- **เกณฑ์คุณค่าด้านอายุและความเก่าแก่** พิจารณาจากอายุขององค์ประกอบของเมืองเหล่านั้นว่าปลูกสร้างขึ้นเมื่อใด มีอายุมากน้อยเพียงใด หรือประมาณความเก่าแก่ขององค์ประกอบของเมืองนั้น ๆ โดยพิจารณาจากลักษณะ/วิธีการก่อสร้าง ช่างฝีมือ และประวัติของสิ่งปลูกสร้าง หากมีอายุมากหรือมีความเก่าแก่มากจะได้คะแนนมากตามลำดับ โดยมีค่าคะแนนสูงสุด 3 คะแนน

- **เกณฑ์คุณค่าด้านสภาพอาคาร สถานที่ และแหล่งโบราณสถาน** พิจารณาจากสภาพของโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญว่าอยู่ในระดับใด อยู่ในสภาพดีแค่ไหน ทรุดโทรมมากน้อยเพียงใด การบูรณะซ่อมแซมทำได้เพียงใด เช่น อาคารที่มีคุณค่าทางศิลปกรรมใกล้เคียงกัน แต่มีสภาพอาคารดีกว่าก็จะมีคะแนนที่สูงกว่า แม้ว่าอาคารที่มีคุณค่าทางศิลปกรรมสูงกว่าแต่ยากต่อการบูรณะ หากบูรณะใหม่เป็นส่วนใหญ่อาคารก็อาจเสี่ยงต่อการผิดเพี้ยนและทำให้คุณค่าด้อยลงไป รวมไปถึงความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย ความมั่นคงแข็งแรง การประดับตกแต่งยังคงความงดงามและมีคุณค่า หรือมี

การดัดแปลงทางกายภาพแต่ยังคงรูปแบบดั้งเดิมอยู่ในปริมาณมากพอสมควร และอยู่ในสภาพที่ดี ซึ่งการให้คะแนนจะให้คะแนนมากน้อยตามลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏ โดยมีค่าคะแนนสูงสุด 3 คะแนน

- **เกณฑ์คุณค่าด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม** พิจารณาจากลักษณะทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมของอาคารและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ว่าจัดอยู่ในรูปแบบ/รูปทรงลักษณะใด โดยเปรียบเทียบกับอาคารรูปแบบเดียวกันทั้งในระดับชาติหรือท้องถิ่น หรือมีลักษณะเฉพาะทางสถาปัตยกรรมของพื้นที่นั้นที่หาไม่ได้ในพื้นที่อื่น หรือมีลักษณะโครงสร้างและการก่อสร้างเฉพาะอย่างพิเศษ ซึ่งจะได้คะแนนมากน้อยตามลำดับ โดยมีค่าคะแนนสูงสุด 3 คะแนน เช่น พบว่าสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์สูงจากเกณฑ์การพิจารณาข้างต้น แต่ความสำคัญทางศิลปกรรมมีไม่มาก เนื่องจากเป็นรูปแบบอาคารยุคสมัยอาณานิคมเช่นเดียวกับอาคารอื่น ๆ ที่สร้างกันทั่วไป ไม่ค่อยมีความโดดเด่น โดยยังปรากฏอาคารที่มีคุณลักษณะเดียวกันนี้อยู่อีกมากพอควร จึงได้คะแนนไม่มาก

- **เกณฑ์คุณค่าด้านองค์ประกอบและภาพลักษณ์ของเมือง (Image of City)** พิจารณาจากคุณค่าด้านที่ตั้ง โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ต่อส่วนอื่นๆ ของเมืองมากน้อยไม่เท่ากัน ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ของเมืองที่ทำให้เห็นร่องรอยรูปแบบหรือแบบแผนของผังเมืองเก่า หรือแสดงการใช้พื้นที่ ขนาดสัดส่วนที่ว่างเฉพาะอย่างภายในเมืองเก่า และความกลมกลืนของแต่ละองค์ประกอบของเมืองกับบริเวณโดยรอบ เป็นต้น รวมถึงพิจารณาจากการออกแบบชุมชนเมืองหรือเมือง ว่าองค์ประกอบของเมืองที่สำคัญต่าง ๆ เหล่านั้นมีผลอย่างไรต่อการรับรู้ได้ของผู้คนที่เกี่ยวกับภาพลักษณ์หรือจินตภาพทั้งตัวอาคาร สถานที่ หรือบริเวณส่วนใดส่วนหนึ่งของเมือง เมื่อเดินทางเข้าไปยังเมืองนั้น ๆ ตามทฤษฎี Image of the City (Lynch, 2000) เช่น ตำแหน่ง ที่ตั้ง สังเกตเห็นได้ง่าย โดยอยู่บนทางสัญจรหลัก อยู่บริเวณจุดตัดของทางสัญจร หรือติดกับที่โล่งว่าง เมืองมีเส้นทาง (Path) และขอบ (Edge) ที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ หรือตัวอาคารเองมีลักษณะทางกายภาพโดดเด่นจนเป็นที่หมายรู้/หมายตา (Landmark) หรือมีย่าน (District) ที่มีลักษณะพิเศษทั้งลักษณะทางกายภาพและกิจกรรมที่ปรากฏบนพื้นที่ย่านนั้น เป็นต้น ซึ่งจะได้คะแนนมากน้อยตามสิ่งที่ปรากฏทางกายภาพและการรับรู้ได้ทางกายภาพของพื้นที่หรือบริเวณนั้น โดยมีค่าคะแนนสูงสุด 3 คะแนน

- **เกณฑ์คุณค่าความสำคัญต่อสังคมและชุมชน** พิจารณาจากความสำคัญของอาคาร พื้นที่โบราณสถานที่มีต่อระบบทางสังคม และมีความสำคัญหรือเป็นส่วนหนึ่งต่อระบบของย่านหรือชุมชนในปัจจุบันที่คนในชุมชนรับรู้ความเกี่ยวข้องอย่างใดอย่างหนึ่งต่อพื้นที่ดังกล่าว เช่น การเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ สถานที่สาธารณะของเมืองนั้นๆ โดยมีค่าคะแนนสูงสุด 3 คะแนน

ทั้งนี้ การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองเก่าภูเก็ต จากการให้คะแนนตามเกณฑ์ข้างต้น และการให้ค่าน้ำหนักความสำคัญของแต่ละปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์จะดำเนินการโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมิน ซึ่งผลคะแนนรวมที่ได้จากการประเมินคุณค่าตามหลักเกณฑ์ข้างต้นสามารถนำไปใช้สำหรับการวางแผนที่แยกแยะระดับความสำคัญและศักยภาพขององค์ประกอบที่สำคัญของเมือง ไม่ว่าจะเป็น โบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญในพื้นที่เมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนในการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าได้อีกด้วย

จากการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าด้านต่าง ๆ ขององค์ประกอบที่สำคัญของเมืองเก่าภูเก็ต ทั้งหมด 36 แห่ง ทั้งด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ด้านอายุและความเก่าแก่ ด้านสภาพอาคาร สถานที่ และโบราณสถาน ด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม ด้านองค์ประกอบเมืองและภาพลักษณ์ของเมือง (Image of City) และด้านคุณค่าความสำคัญต่อสังคมและชุมชน เมื่อนำค่าคะแนนที่ได้จากการประเมินคุณค่าในทุกด้านมารวมกัน และจัดแบ่งกลุ่มคะแนนรวมขององค์ประกอบของเมืองที่สำคัญดังกล่าว สามารถแบ่งกลุ่มคะแนนตามศักยภาพขององค์ประกอบเมืองได้ 3 ระดับ มีรายละเอียดดังนี้ (แผนที่ ผ-7 และตารางที่ ผ-1)

1) กลุ่มองค์ประกอบเมืองที่มีศักยภาพระดับสูง

องค์ประกอบของเมืองกลุ่มนี้มีด้วยกัน 22 แห่ง ได้แก่ อาคารศาลากลางจังหวัดภูเก็ต อาคารสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขจังหวัดภูเก็ต (หลังเก่า) พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว อาคารศาลจังหวัดภูเก็ต สำนักงานขายประจำประเทศไทย เขตภาคใต้ตอนบน บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) บ้านหลวงอนุภาษภูเก็ตการ บ้านชินประชา คฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา บ้านพระพิไสยสรรพกิจ วัดมงคลนิมิตร ศาลเจ้าปุดจ้อ ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย ศาลเจ้าแสงธรรม โรงแรมออนออน อาคารธนาคารชาร์เตอร์ อาคารสถานีตำรวจตลาดใหญ่ (เก่า) ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าภูเก็ต ตึกแถวซอยรมณีย์ ตึกแถวริมถนนถลาง ตึกแถวริมถนนกระบี่ และตึกแถวริมถนนดีบุก ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ย่านสำคัญ คือ ย่านศูนย์กลางพาณิชยกรรมเก่า ได้แก่ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขจังหวัดภูเก็ต (หลังเก่า) พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว วัดมงคลนิมิตร สำนักงานขายประจำประเทศไทย เขตภาคใต้

ตอนบน บริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน) บ้านหลวงอนุภาษภูเก็ตการ บ้านชินประชา คฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา บ้านพระพิไสยสรรพกิจ ศาลเจ้าปุดจ้อ ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย ศาลเจ้าแสงธรรม อาคารธนาคารชาร์เตอร์ อาคารสถานีตำรวจตลาดใหญ่ (เก่า) โรงแรมออน ออน ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าภูเก็ต ตึกแถวซอยรมณีย์ ตึกแถวริมถนนถลาง ตึกแถวริมถนนกระบี่ และตึกแถวริมถนนดีบุก และย่านศูนย์กลางราชการเก่าของจังหวัดภูเก็ต ประกอบด้วย อาคารศาลากลางจังหวัดภูเก็ต อาคารสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต และอาคารศาลจังหวัดภูเก็ต

2) กลุ่มองค์ประกอบเมืองที่มีศักยภาพระดับปานกลาง

องค์ประกอบของเมืองกลุ่มนี้มีด้วยกัน 12 แห่ง ได้แก่ อาคารสำนักงานบริษัทอนุภาษและบุตร บ้านหลวงอำนาจนรารักษ์ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโรงแรมถาวร ศาลเจ้าไหหลำ ตึกแถวริมถนนพังงา ตึกแถวริมถนนเยาวราช ตึกแถวริมถนนสตูล ตึกแถวริมถนนระนอง ตึกแถวริมถนนรัษฎา ตึกแถวริมถนนภูเก็ต ตึกแถวริมถนนเทพกระษัตรี และตึกแถวย่านชุมชนบางเหนียว ทั้งหมดตั้งอยู่ในย่านศูนย์กลางพาณิชยกรรมเก่าของเมืองภูเก็ต

3) กลุ่มองค์ประกอบเมืองที่มีศักยภาพระดับต่ำ

องค์ประกอบของเมืองกลุ่มนี้มีด้วยกัน 2 แห่ง ได้แก่ วงเวียนสุริยเดช และสวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี เหตุผลที่องค์ประกอบของเมืองในกลุ่มนี้จัดให้อยู่ในกลุ่มที่มีศักยภาพต่ำเนื่องจากคุณค่าในตัวขององค์ประกอบเองทั้งด้านความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ด้านองค์ประกอบจินตภาพของเมือง ด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม ด้านอายุและความเก่าแก่ ด้วยเป็นองค์ประกอบที่สร้างขึ้นมาใหม่ เพื่อการใช้งานของคนในยุคปัจจุบัน จึงไม่ส่งผลต่อการรับรู้และจดจำได้ถึงเรื่องราวของความเป็นเมืองเก่าภูเก็ตมากนัก แม้ว่าองค์ประกอบดังกล่าวจะมีความสำคัญต่อสังคมและชุมชน แต่ก็มีความสำคัญในแง่ประโยชน์ในการใช้สอยของชาวภูเก็ตในปัจจุบันเท่านั้น

กล่าวโดยสรุปกลุ่มโบราณสถาน อาคารที่ทรงคุณค่าและสถานที่สำคัญ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของเมืองภูเก็ต ส่วนใหญ่ตั้งกระจุกตัวอยู่ใน 2 ย่านสำคัญ ได้แก่ ย่านแรก ย่านศูนย์กลางพาณิชยกรรมเก่าของเมือง บริเวณถนนถลาง ถนนกระบี่ ถนนระนอง ถนนรัษฎา ถนนดีบุก ถนนภูเก็ต ถนนเทพกระษัตรี ถนนเยาวราช และถนนสตูล และย่านที่สอง ย่านศูนย์ราชการเก่าของจังหวัดภูเก็ต บริเวณเนินด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของย่านเมืองเก่าริมถนนดำรง

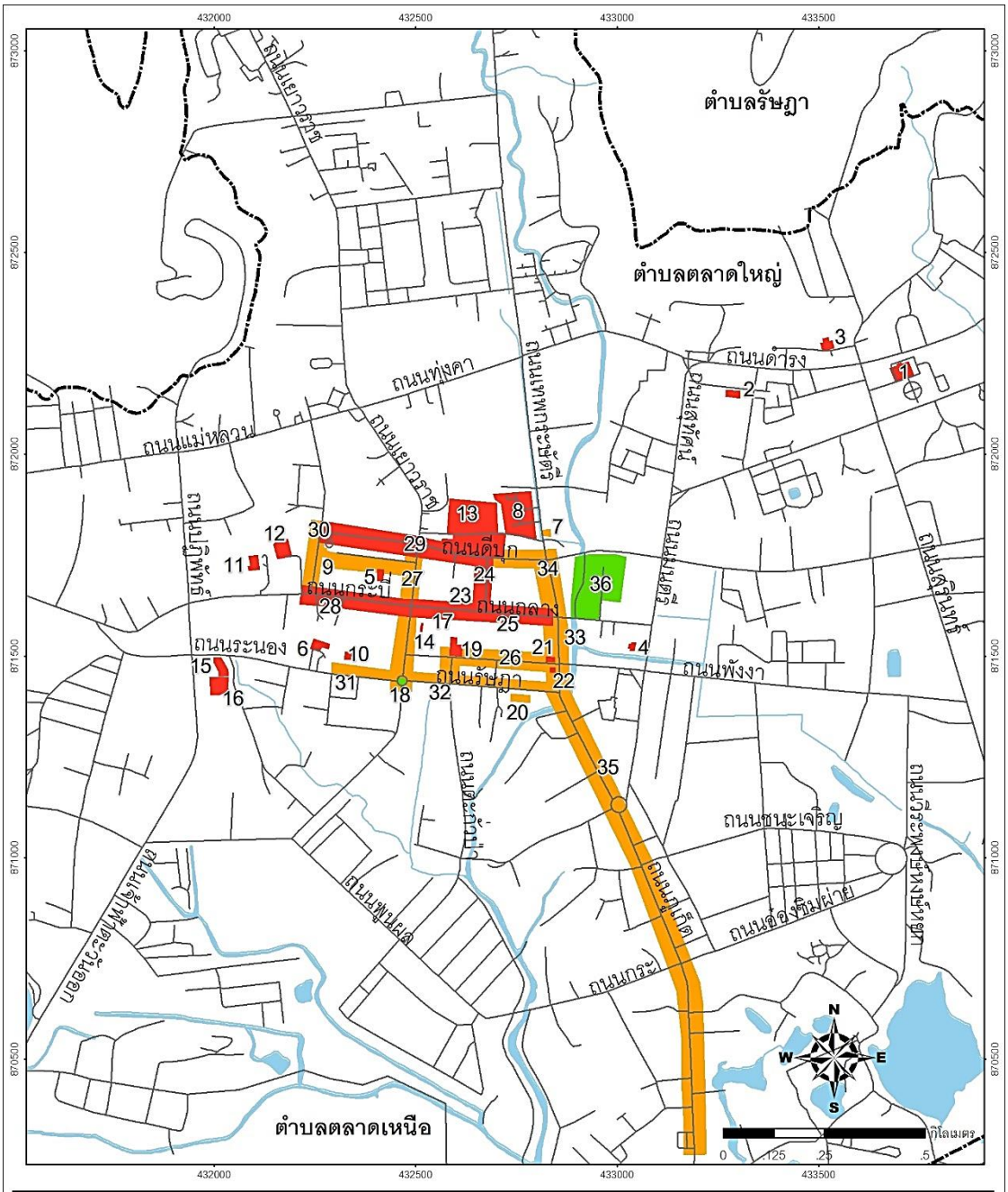

แผนที่ ผ-8 การจัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบที่สำคัญในพื้นที่เมืองภูเก็ต

สัญลักษณ์

- เส้นทางลำน้ำ
- เส้นทางคมนาคม
- แหล่งน้ำ
- แนวเขตเทศบาลนครภูเก็ต
- ความสำคัญลำดับที่ 1
- ความสำคัญลำดับที่ 2
- ความสำคัญลำดับที่ 3

1 อาคารศาลากลางจังหวัดภูเก็ต
2 อาคารสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต
3 อาคารศาลจังหวัดภูเก็ต
4 ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขจังหวัดภูเก็ต (หลังเก่า)
5 พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว
6 คฤหาสน์พระอำมาตยเขต
7 อาคารสำนักงานบริษัทอนุภาษและบุตร
8 บ้านหลวงอนุภาษภูเก็ตการ
9 บ้านหลวงอำนาจนรารักษ์
10 บ้านพระยาไกรสรพิกิจ
11 บ้านชินประชา
12 คฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา
13 วัดมงคลนิมิตร
14 ศาลเจ้าแสงธรรม
15 ศาลเจ้าปุดจ้อ
16 ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย
17 ศาลเจ้าไหหลำ
18 วงเวียนสุริยเดช
19 โรงแรมออนออน
20 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโรงแรมถาวร
21 อาคารธนาคารชาร์เตอร์
22 อาคารสถานีตำรวจตลาดใหญ่ (เก่า)
23 ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าภูเก็ต
24 ตึกแถวชอยรมณีย์
25 ตึกแถวริมถนนถลาง
26 ตึกแถวริมถนนพังงา
27 ตึกแถวริมถนนเยาวราช
28 ตึกแถวริมถนนกระบี่
29 ตึกแถวริมถนนดีบุก
30 ตึกแถวริมถนนสตูล
31 ตึกแถวริมถนนระนอง
32 ตึกแถวริมถนนรัษฎา
33 ตึกแถวริมถนนภูเก็ต
34 ตึกแถวริมถนนเทพกระษัตรี
35 ตึกแถวย่านชุมชนบางเหนียว
36 สวนเฉลิมพระชนเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง

โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตารางที่ ผ-2 การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าด้านต่าง ๆ ของโบราณสถาน อาคาร และสถานที่สำคัญในพื้นที่เมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

ลำดับที่	สถานที่	คุณค่าด้านต่าง ๆ												คะแนนรวม	ระดับศักยภาพ
		ความสำคัญต่อสังคมและชุมชน		ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์		องค์ประกอบและจินตภาพของเมือง		สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม		อายุและความเก่าแก่		คุณภาพและสภาพอาคาร			
	ค่าน้ำหนัก	6		5		4		3		2		1			
		ค่าคะแนน	ค่าคะแนน × ค่าน้ำหนัก	ค่าคะแนน	ค่าคะแนน × ค่าน้ำหนัก	ค่าคะแนน	ค่าคะแนน × ค่าน้ำหนัก	ค่าคะแนน	ค่าคะแนน × ค่าน้ำหนัก	ค่าคะแนน	ค่าคะแนน × ค่าน้ำหนัก	ค่าคะแนน	ค่าคะแนน × ค่าน้ำหนัก		
1	อาคารศาลากลางจังหวัดภูเก็ต	3	18	3	15	3	12	3	9	3	6	3	3	63	สูง
2	อาคารสำนักงานที่ดินจังหวัดภูเก็ต	2	12	3	15	2	8	2	6	3	6	3	3	53	สูง
3	อาคารศาลจังหวัดภูเก็ต	3	18	3	15	2	8	3	9	3	6	3	3	59	สูง
4	ทำการไปรษณีย์โทรเลขจังหวัดภูเก็ต (หลังเก่า)	3	18	3	15	3	12	3	9	3	6	2	2	62	สูง
5	พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว	3	18	3	15	3	12	3	9	3	6	3	3	63	สูง
6	คฤหาสน์พระอร่ามสาครเขต	2	12	3	15	3	12	3	9	3	6	3	3	57	สูง
7	อาคารสำนักงานบริษัทอนุภาษและบุตร	2	12	3	15	1	4	3	9	3	6	3	3	49	ปานกลาง
8	บ้านหลวงอนุภาษภูเก็ตการ	2	12	3	15	2	8	3	9	3	6	3	3	53	สูง
9	บ้านหลวงอำนาจนรารักษ์	2	12	3	15	1	4	3	9	3	6	3	3	49	ปานกลาง
10	บ้านพระพิไสยสรรพกิจ	2	12	3	15	2	8	3	9	3	6	3	3	53	สูง
11	บ้านชินประชา	2	12	3	15	2	8	3	9	3	6	3	3	53	สูง
12	คฤหาสน์พระพิทักษ์ชินประชา	2	12	3	15	2	8	3	9	3	6	3	3	53	สูง

ลำดับที่	สถานที่	คุณค่าด้านต่าง ๆ												คะแนนรวม	ระดับศักยภาพ
		ความสำคัญต่อสังคมและชุมชน		ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์		องค์ประกอบและจินตภาพของเมือง		สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม		อายุและความเก่าแก่		คุณภาพและสภาพอาคาร			
	ค่าน้ำหนัก	6		5		4		3		2		1			
		คะแนน	น้ำหนักคะแนน × คะแนนดิบ	คะแนน	น้ำหนักคะแนน × คะแนนดิบ	คะแนน	น้ำหนักคะแนน × คะแนนดิบ	คะแนน	น้ำหนักคะแนน × คะแนนดิบ	คะแนน	น้ำหนักคะแนน × คะแนนดิบ	คะแนน	น้ำหนักคะแนน × คะแนนดิบ		
13	วัดมงคลนิมิตร	3	18	3	15	3	12	2	6	3	6	3	3	60	สูง
14	ศาลเจ้าแสงธรรม	3	18	2	10	3	12	2	6	2	4	3	3	53	สูง
15	ศาลเจ้าปุดจ้อ	3	18	2	10	3	12	2	6	2	4	3	3	53	สูง
16	ศาลเจ้าจุ้ยตุ่ย	3	18	2	10	3	12	2	6	2	4	3	3	53	สูง
17	ศาลเจ้าไหหลำ	2	12	3	15	2	8	3	9	1	2	3	3	49	ปานกลาง
18	วงเวียนสุริยเดช	1	6	1	5	3	12	1	3	2	4	3	3	33	ต่ำ
19	โรงแรมออน ออน	2	12	3	15	2	8	3	9	3	6	3	3	53	สูง
20	พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโรงแรมถาวร	2	12	3	15	2	8	3	9	1	2	3	3	49	ปานกลาง
21	อาคารธนาคารซาร์เตอร์	2	12	3	15	3	12	3	9	3	6	3	3	57	สูง
22	อาคารสถานีตำรวจตลาดใหญ่ (เก่า)	2	12	3	15	3	12	3	9	3	6	3	3	57	สูง
23	ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าภูเก็ต	2	12	3	15	2	8	3	9	3	6	3	3	53	สูง
24	ตึกแถวซอยรมณีย์	2	12	3	15	2	8	3	9	3	6	3	3	53	สูง
25	ตึกแถวริมถนนถลาง	2	12	3	15	2	8	3	9	3	6	3	3	53	สูง
26	ตึกแถวริมถนนพังงา	2	12	3	15	2	8	3	9	2	4	2	2	50	ปานกลาง

ลำดับที่	สถานที่	คุณค่าด้านต่าง ๆ												คะแนนรวม	ระดับศักยภาพ
		ความสำคัญต่อสังคมและชุมชน		ความสำคัญด้านประวัติศาสตร์		องค์ประกอบและจินตภาพของเมือง		สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม		อายุและความเก่าแก่		คุณภาพและสภาพอาคาร			
	ค่าน้ำหนัก	6		5		4		3		2		1			
		ค่าคะแนน	ค่าคะแนน × ค่าน้ำหนัก	ค่าคะแนน	ค่าคะแนน × ค่าน้ำหนัก	ค่าคะแนน	ค่าคะแนน × ค่าน้ำหนัก	ค่าคะแนน	ค่าคะแนน × ค่าน้ำหนัก	ค่าคะแนน	ค่าคะแนน × ค่าน้ำหนัก	ค่าคะแนน	ค่าคะแนน × ค่าน้ำหนัก		
27	ตึกแถวริมถนนเยาวราช	2	12	3	15	2	8	3	9	2	4	2	2	50	ปานกลาง
28	ตึกแถวริมถนนกระบี่	2	12	3	15	2	8	3	9	3	6	3	3	53	สูง
29	ตึกแถวริมถนนดีบุก	2	12	3	15	2	8	3	9	3	6	3	3	53	สูง
30	ตึกแถวริมถนนสตูล	2	12	3	15	2	8	3	9	2	4	2	2	50	ปานกลาง
31	ตึกแถวริมถนนระนอง	2	12	3	15	2	8	3	9	2	4	2	2	50	ปานกลาง
32	ตึกแถวริมถนนรัษฎา	2	12	3	15	2	8	3	9	2	4	2	2	50	ปานกลาง
33	ตึกแถวริมถนนภูเก็ต	2	12	3	15	2	8	3	9	2	4	2	2	50	ปานกลาง
34	ตึกแถวริมถนนเทพกระษัตรี	2	12	3	15	2	8	3	9	2	4	2	2	50	ปานกลาง
35	ตึกแถวย่านชุมชนบางเหนียว	2	12	3	15	2	8	3	9	2	4	2	2	50	ปานกลาง
36	สวนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี	2	12	1	5	3	12	1	3	1	2	3	3	35	ต่ำ

หมายเหตุ :
- ค่าคะแนน ได้แก่ คะแนนมาก เท่ากับ 3 คะแนนปานกลาง เท่ากับ 2 คะแนนน้อย เท่ากับ 1
- ค่าคะแนนศักยภาพของโบราณสถาน อาคาร หรือสถานที่มีสำคัญ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

ศักยภาพต่ำ มีค่าคะแนน 0 - 36 ศักยภาพปานกลาง มีค่าคะแนน 37 - 50 ศักยภาพสูง มีค่าคะแนน 51 - 63

ผ.5 การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต

1) การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจฯ และกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต ครั้งที่ 1

การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ครั้งที่ 1 เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเมืองเก่าภูเก็ต จัดขึ้นในวันศุกร์ที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2559 เวลา 16.30 - 20.30 น. ณ ห้องประชุมสภาเทศบาลนครภูเก็ต ชั้น 3 อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมฯ จำนวนทั้งสิ้น 56 คน ประกอบด้วย

- เทศบาลนครภูเก็ต จำนวน 15 คน ประกอบด้วย นายกวี ตันสุคตานนท์ และนายถาวร จิรพัฒนโสภณ รองนายกเทศมนตรีนครภูเก็ต พร้อมด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ หัวหน้าส่วนและผู้แทนจากหน่วยงานภายในเทศบาลนครภูเก็ต

- หน่วยงานราชการต่าง ๆ ในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้แทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดภูเก็ต สำนักงานธนารักษ์พื้นที่ภูเก็ต สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดภูเก็ต สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต สำนักศิลปากรที่ 15 ภูเก็ต หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ชมรมสถาปนิกภูเก็ต และปราชญ์ท้องถิ่น เป็นต้น

- ประธานชุมชนและตัวแทนจากชุมชนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต จำนวน 31 คน

- ภาคเอกชน จำนวน 2 คน ประกอบด้วย ผู้สื่อข่าว และสื่อมวลชนท้องถิ่น

รายละเอียดโดยสรุปของผลการจัดกิจกรรมฯ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ให้ความสนใจและยอมรับให้มีการกำหนดเขตเมืองเก่าภูเก็ต โดยเฉพาะนายกวี ตันสุคตานนท์ และนายถาวร จิรพัฒนโสภณ รองนายกเทศมนตรีนครภูเก็ต ทั้ง 2 ท่าน มีความสนใจตรงกันที่อยากให้พื้นที่ตัวเมืองภูเก็ตได้รับการพัฒนาและฟื้นฟูเมือง จากการประกาศเป็นพื้นที่เมืองเก่าอย่างเป็นทางการ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 ทั้งนี้ เพื่อที่ทางเทศบาลนครภูเก็ต ทางจังหวัดภูเก็ต และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้มีความชัดเจนในการทำงานร่วมกันในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าภูเก็ตต่อไปในอนาคต

ในที่ประชุมที่ปรึกษาได้นำเสนอ (ร่าง) ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ตต่อที่ประชุม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้พิจารณาและเปิดโอกาสให้เสนอแนะแนวเขตพื้นที่เมืองเก่าตามที่ต้องการ ผลสรุปจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมฯ ส่วนใหญ่ยังไม่เห็นด้วยกับแนวเขตพื้นที่หลักของเมืองเก่า (แนวเส้นสีแดง) ที่นำเสนอ โดยอยากให้ขยายแนวเขตพื้นที่หลักออกไปทางด้านทิศใต้ของเมือง ให้ครอบคลุมย่านประวัติศาสตร์ที่สำคัญ คือ บริเวณชุมชนบางเหนียว ซึ่งเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าบางเหนียว และครอบคลุมสวนสาธารณะสะพานหินบริเวณปากคลองบางใหญ่ ซึ่งเป็นเสมือนประตูเข้าสู่เมืองภูเก็ต ส่วนแนวเขตพื้นที่ต่อเนื่อง (แนวเส้นประสีน้ำเงิน) เห็นควรให้ลดขนาดพื้นที่ลง โดยเฉพาะพื้นที่ทางทิศตะวันตกของเมือง ให้ครอบคลุมแค่เพียงบริเวณเขารังตามแนวเขตเทศบาล ไม่ควรขยายไปจนถึงถนนเลี่ยงเมือง ซึ่งท้ายที่สุดในที่ประชุมก็เห็นด้วยกับการปรับแนวเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ตในลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อที่การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าจะได้ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองเก่าภูเก็ตไว้ได้เกือบทั้งหมด และขนาดพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ตก็จะมีขนาดไม่กว้างใหญ่จนเกินไป ซึ่งจะส่งผลต่อการรักษาบรรยากาศและภาพลักษณ์ของความเป็นเมืองเก่าภูเก็ตได้อย่างสมบูรณ์

รูปที่ 45 บรรยากาศการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าและกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ครั้งที่ 1 เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต

รูปที่ 45 (ต่อ) บรรยากาศการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ครั้งที่ 1 เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต

2) การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจฯ และกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต ครั้งที่ 2

การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ครั้งที่ 2 เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต และแนวทางเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเมืองเก่าภูเก็ต จัดขึ้นในวันจันทร์ที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 ณ ห้องประชุมสภาเทศบาลนครภูเก็ต ชั้น 3 อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต การจัดกิจกรรมฯ แบ่งเป็น 2 รอบ รอบที่ 1 กลุ่มหน่วยงานราชการในจังหวัดภูเก็ต ช่วงเวลา 13.00 - 16.30 น. และรอบที่ 2 กลุ่มชุมชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต และองค์กรเอกชน ช่วงเวลา 16.30 – 20.30 น.

การจัดกิจกรรมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ครั้งที่ 2 (รอบที่ 1 กลุ่มหน่วยงานราชการในจังหวัดภูเก็ต) มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมฯ จำนวนทั้งสิ้น 40 คน ประกอบด้วย

- เทศบาลนครภูเก็ต จำนวน 16 คน ประกอบด้วย นายกวี ตันสุคตานนท์ รองนายกเทศมนตรีนครภูเก็ต ผู้ทรงคุณวุฒิ หัวหน้าส่วนและผู้แทนจากหน่วยงานในเทศบาลนครภูเก็ต

- หน่วยงานราชการต่าง ๆ ในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 11 คน ประกอบด้วย นายโชคดี อมรวัฒน์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต และผู้แทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต สำนักงานธนารักษ์พื้นที่ภูเก็ต สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดภูเก็ต สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดภูเก็ต สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดภูเก็ต หอการค้าจังหวัดภูเก็ต องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต สำนักศิลปากรที่ 15 ภูเก็ต หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ผู้ทรงคุณวุฒิ และปราชญ์ท้องถิ่น เป็นต้น

- ประธานชุมชนและตัวแทนจากชุมชนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต จำนวน 11 คน

- ภาคเอกชน จำนวน 2 คน ประกอบด้วย ผู้สื่อข่าว และสื่อมวลชนท้องถิ่น

รายละเอียดโดยสรุปของผลการจัดกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นฯ ในครั้งที่ 2 (กลุ่มหน่วยงานราชการในจังหวัดภูเก็ต) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฯ ส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับการจัดกิจกรรมฯ ดังกล่าวเป็นอย่างดี โดยมีผู้เข้าร่วมการประชุมและได้แสดงความคิดเห็นเป็นจำนวนมาก ในการนี้ที่ปรึกษาได้นำเสนอ (ร่าง) ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต ซึ่งเป็นแนวเขตที่ปรับปรุงมาจาก (ร่าง) ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ตที่นำเสนอในที่ประชุมของการจัดกิจกรรมฯ ครั้งที่ 1 และจากการรวบรวม

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากที่ประชุมและแบบสอบถาม รวมทั้งได้ผ่านที่ประชุมคณะอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานในพื้นที่เมืองเก่า เพื่อให้ข้อคิดเห็น แล้วจึงนำเสนอต่อที่ประชุมในครั้งนี้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้พิจารณาและเปิดโอกาสให้เสนอแนะแนวเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ตอีกครั้ง สำหรับในที่ประชุมครั้งที่ 2 นี้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฯ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับ (ร่าง) ขอบเขตพื้นที่หลักของเมืองเก่าภูเก็ต (แนวเส้นสีแดง) 2.76 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,727.74 ไร่ และแนวเขตพื้นที่ต่อเนื่อง (แนวเส้นประสีน้ำเงิน) มีเนื้อที่ 6.75 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,217.83 ไร่ ดังนั้น ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต รวมมีเนื้อที่ทั้งสิ้น 9.51 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,945.57 ไร่

รูปที่ 46 บรรยากาศการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ครั้งที่ 2 เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต (รอบที่ 1 : กลุ่มหน่วยงานราชการในจังหวัดภูเก็ต)

การจัดกิจกรรมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ครั้งที่ 2 (รอบที่ 2 กลุ่มชุมชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต และองค์กรเอกชน) มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมฯ จำนวนทั้งสิ้น 30 คน ประกอบด้วย

- เทศบาลนครภูเก็ต จำนวน 3 คน ประกอบด้วย นายกวี ตันสุคตานนท์ รองนายกเทศมนตรีนครภูเก็ต และผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานในเทศบาลนครภูเก็ต

- ประธานชุมชนและตัวแทนจากชุมชนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต จำนวน 21 คน

- องค์กรเอกชนในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ชมรมสถาปนิกภูเก็ต มูลนิธิอาจารย์ เลียบ ชนะศึก ผู้ทรงคุณวุฒิ และปราชญ์ท้องถิ่น เป็นต้น

รูปที่ 47 บรรยากาศการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ครั้งที่ 2 เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต (รอบที่ 2 : กลุ่มชุมชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต และองค์กรเอกชน)

รูปที่ 47 (ต่อ) บรรยากาศการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า และกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ครั้งที่ 2 เรื่อง การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต (รอบที่ 2 : กลุ่มชุมชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต และองค์กรเอกชน)

รายละเอียดโดยสรุปของผลการจัดกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นฯ ในครั้งที่ 2 (รอบที่ 2 กลุ่มชุมชนในเขตเทศบาลนครภูเก็ต และองค์กรเอกชน) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฯ ส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับการจัดกิจกรรมฯ ดังกล่าวเป็นอย่างดี โดยมีผู้เข้าร่วมการประชุมและได้แสดงความคิดเห็นเป็นจำนวนมาก ในการนี้ที่ปรึกษาได้นำเสนอ (ร่าง) ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต ซึ่งเป็นแนวเขตที่ปรับปรุงมาจาก (ร่าง) ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ตที่นำเสนอในที่ประชุมของการจัดกิจกรรมฯ ครั้งที่ 1 และจากการรวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากที่ประชุมและแบบสอบถาม รวมทั้งได้ผ่านที่ประชุมคณะอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานในพื้นที่เมืองเก่า เพื่อให้ข้อคิดเห็นแล้วจึงนำเสนอต่อที่ประชุมในครั้งนี้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้พิจารณาและเปิดโอกาสให้เสนอแนะแนวเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ตอีกครั้ง สำหรับในที่ประชุมครั้งที่ 2 นี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฯ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับ (ร่าง) ขอบเขตพื้นที่หลักของเมืองเก่าภูเก็ต (แนวเส้นสีแดง) 2.76 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,727.74 ไร่ และแนวเขตพื้นที่ต่อเนื่อง (แนวเส้นประสีน้ำเงิน) มีเนื้อที่ 6.75 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,217.83 ไร่ ดังนั้น ขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต รวมมีเนื้อที่ทั้งสิ้น 9.51 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,945.57 ไร่

คำสั่งคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า
ที่ ๒ / ๒๕๕๘
เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานในพื้นที่เมืองเก่า

เพื่อให้การดำเนินงานในพื้นที่เมืองเก่า มีความเหมาะสม มีทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน และก่อประโยชน์สูงสุดต่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๙ (๙) แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๖ และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๒๐/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๗ ประกอบกับมติคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า ครั้งที่ ๑/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๘ จึงยกเลิกคำสั่งคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ที่ ๒/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ และคำสั่งคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า ที่ ๒/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ และมีคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงานในพื้นที่เมืองเก่า โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ ดังต่อไปนี้

๑. องค์ประกอบ

๑.๑ นายภราเดช พยัฆวิเชียร	ประธานอนุกรรมการ
๑.๒ เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการ
๑.๓ ผู้แทนสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	อนุกรรมการ
๑.๔ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๑.๕ ผู้แทนกรมส่งเสริมวัฒนธรรม	อนุกรรมการ
๑.๖ ผู้แทนกรมการท่องเที่ยว	อนุกรรมการ
๑.๗ ผู้แทนกรมทางหลวงชนบท	อนุกรรมการ
๑.๘ ผู้แทนกรมธนารักษ์	อนุกรรมการ
๑.๙ ผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง	อนุกรรมการ
๑.๑๐ ผู้แทนกรมศิลปากร	อนุกรรมการ
๑.๑๑ ผู้แทนผู้ว่าราชการจังหวัดที่เกี่ยวข้อง	อนุกรรมการ
๑.๑๒ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง	อนุกรรมการ
๑.๑๓ ผู้แทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
๑.๑๔ ผู้แทนสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์	อนุกรรมการ
๑.๑๕ ผู้แทนสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการ

๑.๑๖ นายสุวิชญ์...

๑.๑๖ นายสุวิชญ์ รัศมิภูติ อนุกรรมการ
๑.๑๗ นายสด แดงเอียด อนุกรรมการ
๑.๑๘ นายโรจน์ คุณเอนก อนุกรรมการ
๑.๑๙ นายยงธนิศร์ พิมลเสถียร อนุกรรมการ
๑.๒๐ ผู้อำนวยการสำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม อนุกรรมการและเลขานุการ
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๑.๒๑ ผู้อำนวยการกลุ่มงานอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
และเมืองเก่า
สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๑.๒๒ เจ้าหน้าที่กลุ่มงานอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
และเมืองเก่า
สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒. อำนาจหน้าที่

๒.๑ พิจารณากลั่นกรองให้ความเห็นและข้อเสนอแนะพื้นที่เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะทางด้านประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี หรือสถาปัตยกรรม หรือวัฒนธรรมประเพณี เป็นพื้นที่เมืองเก่า
๒.๒ พิจารณาและเสนอแนะแนวทาง มาตรการ แผนแม่บท แผนปฏิบัติการ และระเบียบปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาในพื้นที่เมืองเก่าแต่ละเมืองให้เป็นไปอย่างเหมาะสม และมีทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน
๒.๓ พิจารณากลั่นกรองให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องที่คณะกรรมการฯ มอบหมาย
๒.๔ เชิญผู้แทนหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องมาให้คำชี้แจงและข้อมูล
๒.๕ แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น
๒.๖ รายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการฯ ทราบและพิจารณา

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๘

พลเอก ประวิตร

(ประวิตร วงษ์สุวรรณ)
รองนายกรัฐมนตรี
ประธานกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า

รายชื่อผู้ดำเนินโครงการ
สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ที่ปรึกษา

1. นางรวีวรรณ ภูริเดช	เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. นายพงศ์บุณย์ ปองทอง	รองเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. นางอัษฎาพร ไกรพานนท์	รองเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. นางสาวชิดชนก พุทธประเสริฐ	ผู้อำนวยการสำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม
5. นายประเสริฐ ศิรินภาพร	ผู้อำนวยการสำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม
6. นางอินทิรา เอื้อมลฉัตร	ผู้อำนวยการสำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม

คณะกรรมการดำเนินการจ้างที่ปรึกษาโดยวิธีตกลง

1. นางสาวนิรมล มณีคำ	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
2. นางสาวกรพินธุ์ พยัคฆประการณ์	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
3. นางสาวสิริวรรณ สุโอฬาร	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ
4. นางสาวปวีณ์ริศา อาจสาลี	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมปฏิบัติการ
5. นางสาวอรชุลี วิเชียรประดิษฐ์	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมปฏิบัติการ
6. นางสาวปารดา อ่วมสวัสดิ์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

รายชื่อคณะผู้ศึกษา สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาวัณย์ ภมรสุวรรณ	หัวหน้าโครงการ ผู้เชี่ยวชาญผังเมือง และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ กีรติประยูร	ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ
3. อาจารย์ ดร.สุริยกิจ ย่อมมี	ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์
4. อาจารย์ ตรีชาติ เลาแก้วหนู	ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรม และการผังเมือง
5. อาจารย์ ดร.มารุต สุขสมจิตร	ผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วม
6. นายชนกร วัชรปาณ	ผู้ช่วยวิจัย
7. นางสาวธิดารัตน์ ผลพิบูลย์	ผู้ช่วยวิจัย
8. นางสาวขนิษฐา แสงมณี	ผู้ช่วยวิจัย

ข้อมูลบรรณานุกรม

ชื่อโครงการ โครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า : การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต

ISBN 978-616-316-353-0

ผู้จัดทำ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สำนักจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม
60/1 ซอยพิบูลวัฒนา 7 ถนนพระรามที่ 6 พญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 0 2265 6584 โทรสาร 0 2265 6584
http://www.onep.go.th/

ผู้ศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
99 หมู่ 18 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
โทรศัพท์ 0 2564 4480 โทรสาร 0 2564 4480

การอ้างอิง สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2559.
โครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า : การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต.
ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต, ปทุมธานี. 170 หน้า.

คำสืบค้น การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า เมืองเก่าภูเก็ต

พิมพ์เมื่อ สิงหาคม 2559

ผู้พิมพ์ ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

จำนวนพิมพ์ 200 เล่ม

จำนวนหน้า 170 หน้า

สงวนลิขสิทธิ์ในประเทศไทย ตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537
โดย สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2559